

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต พ.บ.

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก

วัดโสมนัสวิหาร

วันพุธ ที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๒

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
แด่ท่านที่กรุณามาเป็นเกียรติ
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต
หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง

เจ้าภาพขออภัยด้วย

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต พ.บ.

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก

วัดโสมนัสวิหาร

วันพุธ ที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๒

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.อ. (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต คณะเจ้าภาพอันมีภรรยาและนายประสม เภกะสุต ผู้พิพากษาศาลฎีกา น้องชาย ได้ขออนุญาตพิมพ์ภาษิตโต้กฤฎีท่านเจ้าคุณพระพรหมมุนี (ผิน) วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อเป็นบรรณาการแด่ผู้เมตตามาในงานนี้

หนังสือภาษิตโต้กฤฎีนี้ได้พิมพ์มาหลายครั้ง ยังเป็นที่ต้องการของคนอีกมาก ด้วยเหตุที่เป็นคติธรรมเตือนใจให้คนเราสำรวมระวังตนมิให้ลืมตน เข้าใจผิดคิดว่าตนดีตนถูกแล้ว ก่อให้เกิดความประมาทเป็นสาเหตุให้ทำผิดต่อ ๆ ไป เช่น

เห็นเขาตายหน่ายเบื่อแสนเหลือล้น
ราวกับตนไม่ตายงมงายเขลา
ซ้ำเซ่อซ่าฮาเฮสรวลเสเมา
พอโดนเข้าเศร้าโศกวิโยคใจ

อีกอย่างหนึ่งคนเราชอบดูเอาแต่เรื่องของคนอื่น ไม่นึกถึงตัวเอง ท่านก็เตือนให้นึกถึงตัวว่า

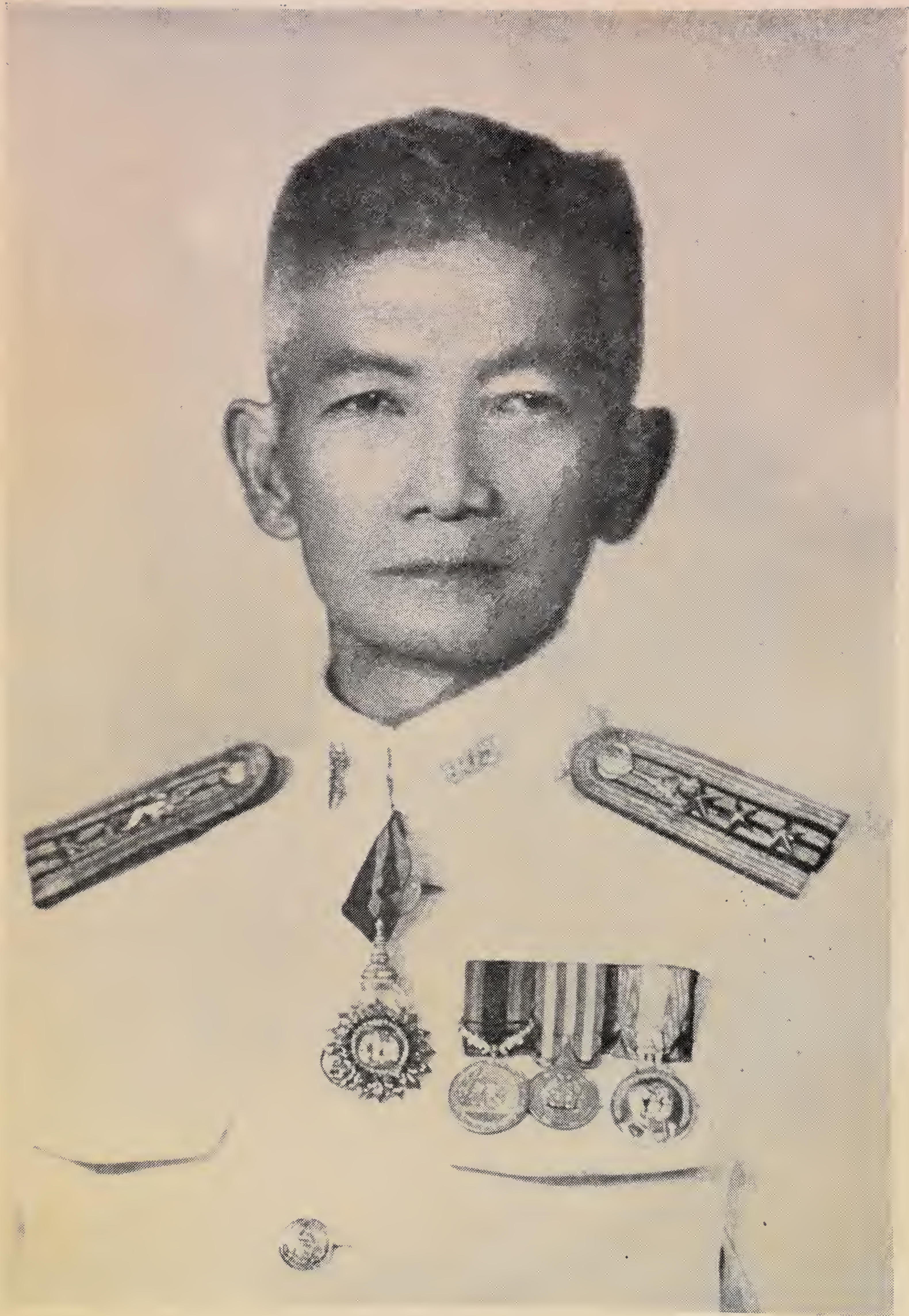
ดีหรือชั่วตัวเขาเราอย่ายุ่ง
ให้นังนุงหาเหามาเข้าหัว
จงไตร่ตรึกนึกตรองแต่ของตัว
ลดละชั่วเพิ่มดีทวีคูณ

พ.อ. (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต เป็นผู้มีอัธยาศัยสุภาพอ่อนโยน เป็นผู้รู้จักประมาณตน เป็นที่ชอบพอของบรรดามิตรสหายทั้งหลาย มาด่วนจากไปเสียก่อนอย่างฉับพลันทันด่วนเช่นนี้ ย่อมเป็นที่อาลัยเสียดายยิ่งนัก แม้ถึงเช่นนั้น คุณ

ความดีของ พ.อ. (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต ยังเป็นเครื่องประทับใจ ย่อมประกาศเกียรติคุณให้ก้องอยู่มิรู้วาย

ขออำนาจกุศลวิทยาทานครั้งนี้ และทานมัยที่เจ้าภาพได้ติดตามบำเพ็ญตลอดมา จงเป็นสื่ออำนวยความสุขทุกประการ สัมฤทธิ์ผลแด่พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต ควรแก่คติภพนั้นเทอญ.

พระเทพวราภรณ์
วัดบวรนิเวศวิหาร
ธันวาคม ๒๕๑๑

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต

ชาตะ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๓

มรณะ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๑

ราม วชิราวุธ ปร

ขอให้นามสกุลของ รองอำมาตย์โท งิ้ว ผู้พิพากษารองศาล จังหวัดนนทบุรี ตามที่ขอมานั้น ว่า "<u>เภกะสุต</u>" (เขียนเปนอักษรโรมันว่า "<u>Bhekasuta</u>") อันเปนมงคลนาม

ขอให้สกุล เภกะสุต มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงอยู่ในกรุงสยาม ชั่วกัลปาวสาน ฯ

พระที่นั่งภาณุมาศจำรูญ

วันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๐

ประวัติ

ของ

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๕๓ ตรงกับวันพุธ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๓ ปีจอ จุลศักราช ๑๒๗๒ ที่บ้านตลาดเหนือ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นบุตรของหลวงและนางประพนธ์ฤวุฒิ

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต เริ่มเข้ารับการศึกษาครั้งแรกที่โรงเรียนประจำจังหวัดนนทบุรี แล้วไปศึกษาต่อที่โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ต่อจากนั้นได้เข้ามาศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ จนกระทั่งจบชั้นมัธยมบริบูรณ์ จึงได้เข้าศึกษาต่อในคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ได้รับปริญญาแพทยศาสตร์บัณฑิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ เมื่อจบการศึกษาวิชาแพทย์แล้ว พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต ได้เป็นแพทย์และหัวหน้าแพทย์ประจำบ้านประจำแผนกศัลยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช อยู่จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงได้ย้ายไปรับราชการทางทหารในกรณีศึกอินโดจีน โดยมีตำแหน่งหน้าที่ราชการดังนี้

๒๐ มกราคม ๒๔๘๔	เป็นว่าที่ร้อยตรี นายทหารนอกกอง สังกัดกองทัพบก เพราะมาช่วยราชการกระทรวงกลาโหม
มกราคม ๒๔๘๔	กระทรวงกลาโหมขอยืมมาช่วยราชการในกรมแพทย์ทหารบก

เมษายน ๒๔๘๔	รักษาราชการรองผู้บังคับหมวดเสนารักษ์ กรมรถรบ
๑๔ ธันวาคม ๒๔๘๕	เป็นรองผู้บังคับหมวดเสนารักษ์ กรมรถรบ
๓๑ มีนาคม ๒๔๘๖	เป็นรองผู้บังคับกองเสนารักษ์ กรมรถรบ
๑๕ กรกฎาคม ๒๔๘๙	รักษาราชการ หัวหน้าอายุรแพทย์ เสนารักษ์ โรงเรียนนายร้อยทหารบก
๒๗ ธันวาคม ๒๔๙๔	รักษาราชการ รองผู้บังคับกองเสนารักษ์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
สิงหาคม ๒๔๙๖	รองผู้บังคับกองเสนารักษ์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
๓๐ ธันวาคม ๒๕๐๐	รองผู้บังคับกองพยาบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
๓๑ มีนาคม ๒๕๑๐	เป็นฝ่ายเทคนิค กรมแพทย์ทหารบก
๑๔ มีนาคม ๒๕๑๑	เป็นผู้ชำนาญการเฉพาะโรค กรมแพทย์ทหารบก และไปช่วยราชการโรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก

ยศทหาร

๒๐ มกราคม ๒๔๘๔	ว่าที่ร้อยตรี
๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗	ร้อยโท
๑ มกราคม ๒๔๙๐	ร้อยเอก
๑ มกราคม ๒๔๙๔	พันตรี
๑ มกราคม ๒๔๙๗	พันโท
๑ มกราคม ๒๕๐๑	พันเอก
๑๔ มีนาคม ๒๕๑๑	พันเอก (พิเศษ)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พฤษภาคม	๒๔๘๔	เหรียญชัยสมรภูมิ
๑ ธันวาคม	๒๔๙๑	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
๔ ธันวาคม	๒๔๙๓	จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม	๒๔๙๕	จตุรถาภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม	๒๔๙๙	เหรียญจักรมาลา
๕ ธันวาคม	๒๔๙๙	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม	๒๕๐๔	ตริตาภรณ์ช้างเผือก

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันดังนี้

๑. พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต

๒. นายประสม เภกะสุต

๓. นายแพทย์สมศักดิ์ เภกะสุต

๔. นางสาวอรสา เภกะสุต

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๖ พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต ได้ประกอบพิธีมงคลสมรสกับนางสาวประมูล บุณโยสถ บุตรพันตรี หลวงสานนท์พัศดุกิจ และนางมิ่ง สานนท์พัศดุกิจ เกิดบุตรธิดาด้วยกันรวม ๗ คน คือ

๑. นายกิตติ เภกะสุต

๒. นางสาวพงษ์ประภา เภกะสุต

๓. นายวิทยา เภกะสุต

๔. นายปราโมทย์ เภกะสุต

๕. นางสาวเบญจางค์ เภกะสุต

๖. นางสาวขนิษฐา เภกะสุต

๗. เด็กหญิงจิตราภรณ์ เภกะสุต

พันเอก (พิเศษ) ประสาร เภกะสุต เริ่มป่วยด้วยอาการท้องร่วง เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๑ ได้เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจวาย เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๑ เวลา ๑๒.๐๐ น. ด้วยความสงบ รวมอายุได้ ๕๘ ปี

อิสสริยาภรณ์แห่งสุจริต

ความเที่ยงตรงของหัวหน้าแพทย์ทหารในการเกณฑ์ทหาร

ชาวนครไชยศรีพากันชื่นชมมาก ที่ได้พบนายแพทย์ทหารผู้สุจริต และตรงต่อหน้าที่ ในการเกณฑ์คัดเลือกทหารเมื่อต้นเดือนนี้ เปนเหตุให้ชาวอำเภอนี้แห่งนครปฐม ได้เงินคืนเข้ากระเป๋าของคนนับเปนจำนวนหลายแสน

ตามปกติก่อนถึงวันเกณฑ์ทหาร จะมีผู้ซึ่งอ้างตัวเปนหน้าม้า หรือเปนผู้สนิทชิดชอบกับแพทย์ ตระเวนไปทั่วหมู่บ้าน ซึ่งปีนี้เรียกจากคนฐานะธรรมดา คนละ ๘ ร้อย ฐานะดี ๑๐๐๐ ถึง ๑๒๐๐ ในจำนวนนี้ว่าแพทย์ได้จากคนหนึ่ง ๆ ไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ นอกนั้นเปนของหน้าม้า

คณะแพทย์ทหาร อันมี ร.อ. ประสาน เภกะสุต และมี ร.ท. อีกผู้หนึ่งเปนผู้ช่วย ในวันที่ไปถึงปรากฏว่ามีผู้ซึ่งแสดงท่าที่ว่าคุ้นเคยกับแพทย์ไปหาแพทย์กันมากหลาย บางคนชวนแพทย์ไปกินอาหาร ไปเที่ยวในที่อันมีภูมิภาพสวย และสงบสงัดและในตอนค่ำ ปรากฏว่ามีผู้ไปเยี่ยมเยียน คณะแพทย์ที่ที่พักไม่ได้หยุด แม้หัวหน้าแพทย์เข้านอนแล้ว ก็ยังมีเข้า ๆ ออกเรื่อย ๆ จนกระทั่งดึก

แต่แล้วทุก ๆ คน ที่มีหน้าที่ติดต่อ หรืออยู่ในที่นั้นก็พากันแปลกใจและตกใจ เมื่อหัวหน้าแพทย์ซึ่งใคร ๆ เข้าใจว่าหลับแล้วนั้นได้ลุกขึ้นมา และเรียกผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งหมดประชุมชี้แจงถึงเหตุการณ์ที่ท่านหัวหน้า ได้สังเกตเห็นจนกระทั่งนาทีสุดท้าย แล้วท่านหัวหน้าแพทย์ก็ย้ำถึงความมุ่งมั่นของท่านที่จะทำตามหน้าที่โดยสุจริต และเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาว่า ถ้าใครไปติดต่อตกลงกับชาวบ้านไว้อย่างไร ก็ให้ไปจัดการเลิกล้มปากคำ หรือคืนเงินคืนทองกันเสีย และท่านหัวหน้าว่าถ้าเกิดความผิดขึ้นแล้ว จะโทษท่านไม่ได้

เจ้าหน้าที่อำเภอ หลายนายได้ยินคำเทศนาของท่านหัวหน้าแพทย์นี้ก็พากันยิ้มแย้มแช่มชื่น ชาวบ้านหลายคนที่ไปติดต่อก็ผงะ รีบกลับบ้านบอกข่าวแก่กัน ในทันใดความสุจริตซื่อตรง ของนายแพทย์ทหารก็ได้โจษขาน อลเวงกันไปตลอดย่านแต่คืนนั้นเอง เปนผลให้รุ่งขึ้น ต่างก็พากันไปดูการคัดเลือกทหารกันเนืองแน่น ผิดกว่าทุก ๆ ปีมา ซึ่งแล้วชาวอำเภอนี้ก็ได้ประจักษ์ถึงความซื่อตรง และความเคร่งครัดของหัวหน้าแพทย์ซึ่งแม้กระทั่งใบดำใบแดง ท่านหัวหน้าก็ให้เจ้าหน้าที่อำเภอเขียนและทำ เปนเหตุตัดรายได้ของพวกหน้าม้ารอบนอก ๆ ที่คอยจะชี้ว่าใบดำแข็งใบแดงอ่อนฯลฯ อะไร เทือกนี้พอให้เปนพิธีหลอกกินเงินของเขา ไปเปนจำนวนอีกหลายพัน

ในทันทีที่ปรากฏดีหนึ่ง ๆ ซึ่งหลายคนผิดหวังนั้นเองก็มีเสียงร้องทวงเงินขึ้นจนฟังแซ่ไปหมด ยิ่งบ่ายเสียงทวงเงินคืนกันก็ยิ่งมาก ซึ่งเสียงทวงเงินกันเช่นนี้ชาวอำเภอนี้ไม่เคยมีมาแต่ก่อนเลย ชาวบ้านจึงพากันแน่ใจในความซื่อสัตย์สุจริต ของหัวหน้าแพทย์กันยิ่งนัก และพากันชื่นชมสรรเสริญกันไปทั่วหมด

ร.อ. ประสาน เภกะสุต ผู้นี้ ข้าพเจ้าทราบว่าเปนนายแพทย์ปริญญา แห่งมหาวิทยาลัยแพทย์ศาสตร์ ทำให้ต้องนึกเลยไปถึงเกียรติ ของมหาวิทยาลัยนี้ ซึ่งเชื่อว่าคงจะมีการอบรมสั่งสอนนิสสิตถึงความสุจริตอย่างน่านิยมเปนแน่นอน

ท่านบรรณาธิการ ข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ทั่วไป ก็ถือข่าวของคนทำผิด ส่วนคนทำดีหามีไม่ ในสมัยระหว่างแต่สงครามมาจนบัดนี้ เจ้าหน้าที่ผู้สุจริตนั้น คือตราอิสสริยาภรณ์อันล้ำค่าของประชาชน ที่ประชาชนย่อมพูมใจโดยแท้ ข้าพเจ้าจึงว่า เรื่องเช่นนี้เปนเรื่องอันมีมงคลที่สุด เห็นหนังสือพิมพ์เองท่านสนใจสมรรถภาพ และกล่าวแต่คนทำดีเสมอ จึงรีบส่งข่าวนี้มาด้วยความหวังว่าท่านคงพิมพ์

"ศรีไชยนคร"

ของคุณพอใช้ แต่การรำพันถึงรักถึงผู้หญิงงามนั้น ได้อ่านกันบ่อย ๆ ก็มักความและคำซ้ำกัน ทำให้รสจืด อีกอย่างก็คือยาวไปขอขอบคุณ ในความตั้งใจเอื้อเฟื้อ

ธนู นฤนาม—"สนทนา" ไม่รังเกียจเลยที่จะตอบโดยตรงแต่ผู้ที่จะให้ตอบอย่างคุณมีมาก อีกประการหนึ่ง 'สนทนา' มีเวลาน้อยอยู่ด้วย จึงต้องเอาแต่ใจตัว คือเลือกตอบในข้อที่เห็นว่าควรบอกควรชม คุณอย่าส่งแสตมป์ไปเลย

คำไว้อาลัย

พ.อ. พิเศษ ประสาร เภกะสุต เป็นบุตรหัวปีของคุณน้าหลวงและนางประพนธ์นฤวุฒิ จึงเป็นลูกพี่ลูกน้องชั้นที่ ๑ ของผู้บันทึก พระคุณอันใหญ่หลวงที่คุณน้าทั้งสองเคยมีต่อผู้บันทึก ประกอบกับความใกล้ชิดสนิทสนมที่ผู้บันทึกกับผู้ตายมีต่อกันตลอดจนอุปนิสัยตรงกัน พ.อ. พิเศษ ประสาร เภกะสุต จึงเป็นเสมือนน้องตัวของผู้บันทึกเองฉะนั้น เพราะเหตุนี้เอง ในบันทึกต่อไปนี้จึงขอเรียกน้องอย่างที่เคยเรียกกันตลอดมาเพียงว่า "ประสาร" และถ้าประสารมีญาณวิถีใดที่จะหยั่งทราบถึงความอาลัยรักและห่วงสำนึกอันแท้จริงของพี่ได้แล้ว พี่ก็ขอพูดกับน้องดังต่อไปนี้ :–

พี่ได้ทราบข่าวการจากไปของประสาร ในขณะที่พี่ไปประชุมสหภาพรัฐสภาที่กรุงลิมา ประเทศเปรู เป็นข่าวที่ยังความโศกสลดแก่พี่อย่างยิ่ง โดยไม่เคยได้ทราบอาการเจ็บป่วยของประสารมาก่อนเลย อีกทั้งเศร้าใจที่ไม่มีโอกาสเยี่ยมศพเพราะในการไปต่างประเทศครั้งนั้นขากลับต้องแวะญี่ปุ่นและไต้หวัน ในฐานะเป็นแขกของหน่วยประจำชาติญี่ปุ่นและสาธารณรัฐจีน ในสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชีย กว่าจะกลับถึงบ้านก็ภายหลังการบรรจุศพเสร็จสรรพไปแล้ว

ประสารและน้อง ๆ เคยขอให้พี่เขียนประวัติคุณน้าหลวงประพนธ์ ฯ ลงในหนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ประสารยังจำได้หรือไม่ว่าในประวัติที่พี่เขียนไว้นั้น พี่ได้แทรกทัศนะส่วนตัวของพี่ที่มีต่อคุณน้าไว้ว่า

"ตลอดเวลารับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษารองหลาย ๆ จังหวัดนั้น คุณน้าได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์ทุกประการ ถ้าความรู้วัดกันด้วยประกาศนียบัตรหรือปริญญา

ก็แน่ละ ต้องจัดว่าคุณน้าด้อยกว่าคนอื่นมากมายหลายคน แต่คุณลักษณะอันสำคัญที่สุดของตุลาการนั้นไม่ใช่อยู่ที่ความรู้อย่างเดียว ความบริสุทธิ์ยุติธรรมต่างหากที่สำคัญกว่า วิชาความรู้อาจหาเอาได้จากการศึกษาเล่าเรียน แต่ความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นเรื่องสันดานของมนุษย์ หากจะกล่าวในด้านบริสุทธิ์ยุติธรรมแล้ว ผู้บันทึกกล่าวได้เต็มปากทีเดียวว่า ไม่ว่าจะถือตามมาตรฐานผู้พิพากษาไทยหรือเทศ ถ้าจะหาผู้พิพากษาที่เพียบพร้อมไปด้วยจิตสำนึกขั้นสูงสุดในด้านนี้ คุณน้าไม่ด้อยไปกว่าใครในโลกนี้"

ประสารเป็นแพทย์ ไม่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคดีเช่นคุณน้าก็จริงอยู่ แต่ประสารก็ได้รับคุณธรรมวิเศษจากคุณน้าอย่างเต็มภาคภูมิ ซึ่งใคร ๆ ก็ย่อมจะนำไปใช้ได้ในทุกอาชีพ คุณธรรมวิเศษนั้นคือความบริสุทธิ์ยุติธรรมนั่นเอง ซึ่งประสารได้รับจากคุณน้า และซึ่งประสารได้รักษาไว้ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยไม่ขาดตกบกพร่อง พี่ยังจำได้ดีว่า เมื่อประสารต้องย้ายที่อยู่จากบ้านเดิม เพราะทางราชการสร้างอาคารใหม่เพื่อให้ข้าราชการในสังกัดได้อยู่กันสะดวกสบายขึ้นนั้น ประสารเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีสิทธิบริบูรณ์ที่จะเข้าอยู่ในอาคารนั้นทันทีที่สร้างเสร็จ แต่ประสารบอกพี่ว่าประสารสละสิทธิเสีย เพราะไม่อยากจะเกลือกกลั้วกับการก่อสร้างที่ประสารเข้าใจว่าจะมีการไม่สุจริต

ประสารคงจะจำได้ด้วยว่า พี่ได้สัพยอกประสารว่า ถ้าเช่นนั้นประสารก็เดินถนนหรืออาบน้ำประปาไม่ได้ ประสารไม่ได้ตอบพี่ แต่พี่เทยจะอ่านความรู้สึกในใจของประสารได้ว่า จนใจจริง ๆ ถ้าไม่ต้องใช้ถนนหรืออาบน้ำเลย ก็จะไม่ใช้ไม่อาบมันละ

ประสารเป็นคนเจียมตัว จนคุณความดีของประสารเป็นความดีที่ซ่อนอยู่ภายใน อาจไม่ประจักษ์แก่คนอื่น จึงเป็นหน้าที่ของพี่ที่จะต้องถือโอกาสประกาศในหนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพของประสาร ให้เขาทราบทั่วกัน

ขอประสารจงถือประดุจว่าพี่ได้ยืนสำรวมจิตอยู่หน้าเมรุ พูดกับประสาร ด้วยน้ำใจอาลัยรักประสารดังที่ได้รักมาตลอดอายุขัยของประสาร ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ยุติธรรมของประสาร จงประสบสุขโดยควรแก่วิสัยในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

หลวงประกอบนิติสาร

บ้านเรืองบุญย์
๒๔ มกราคม ๒๕๑๒

คำไว้อาลัย

นายแพทย์ประสาร เภกะสุต เป็นลูกพี่ลูกน้องกับทองก้อน ภริยาของข้าพเจ้า และคุ้นเคยกับข้าพเจ้ามาตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นเด็ก ในตอนหลังนี้เมื่อข้าพเจ้าได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านมักกะสันแล้ว นายแพทย์ประสารได้มาที่บ้านข้าพเจ้าบ่อย ๆ เพื่อปรึกษาหารือถึงเรื่องการศึกษาของบุตรบ้าง มาเยี่ยมทองก้อนและน้าเป้า สำราญนฤปกิจ ผู้เป็นมารดาของทองก้อน และเป็นพี่ของมารดานายแพทย์ประสารบ้าง นอกจากนั้นนายแพทย์ประสารยังทำหน้าที่คล้ายนายแพทย์ประจำครอบครัวของข้าพเจ้า และโรงงานทำตุ๊กตา บางกอกดอลล์ โดยเหตุนี้ นายแพทย์ประสาร จึงมีความสนิทสนมกับข้าพเจ้าและครอบครัวของข้าพเจ้าเป็นพิเศษ พวกเรารู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่งในเมื่อได้ทราบว่านายแพทย์ประสารได้ถึงแก่กรรมอย่างกระทันหันในตอนบ่ายวันพุธที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๑

นายแพทย์ประสารเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาของบุตรมากและพยายามให้การศึกษาอย่างดีที่สุดตามควรแก่อัตตภาพของบุตรทุกคน เมื่อบุตรสอบได้ผลดีนายแพทย์ประสารจะยิ้มย่องผ่องใส มาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังด้วยความภาคภูมิใจ และเมื่อมีปัญหาในการศึกษาต่อของบุตร นายแพทย์ประสารก็มักจะมาปรึกษาหารือข้าพเจ้าอย่างเกรงใจ และข้าพเจ้าต้องบอกบ่อย ๆ ว่าไม่ต้องเกรงใจ ข้าพเจ้ายินดีให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่สามารถจะทำได้ ในฐานะที่เป็นลุงของเด็กและเห็นใจที่มีบุตรถึง ๗ คน

นายแพทย์ประสารเคารพนับถือน้าเป้า สำราญนฤปกิจ ในฐานะที่เป็นญาติผู้ใหญ่ และเมื่อน้าเป้าป่วยเป็นโรคภายใน นายแพทย์ประสารก็เป็นคนแรกที่ได้ตรวจพบว่าเป็นโรคนิ่วในกระเพาะปัสสาวะ น้าเป้าเคยบอกกับข้าพเจ้าว่า นาย

แพทย์ประสารมีนิสัยดี รักพี่รักน้อง และรู้จักเคารพนับถือผู้ใหญ่ ส่วนทองก้อนได้กล่าวสรุปว่า ความดีของนายแพทย์ประสารคือ เป็นผู้มีความกตัญญูและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ดีมาก นายแพทย์ประสารเป็นคนดี คบได้ เพราะมีนิสัยตรงไปตรงมา ปากกับใจตรงกัน และไม่มีลับลมคมใน ทองก้อนเล่าว่า นายแพทย์ประสารเคยอยู่ที่บ้านเจ้าคุณและคุณหญิงมโหสถ ฯ ที่ถนนสีลมในสมัยที่เป็นนักเรียน และเมื่อสำเร็จวิชาแพทย์แล้ว ก็ยังไปมาที่บ้านสีลมเสมอ ๆ ในตอนสุดท้ายที่คุณหญิงมโหสถ ฯ ป่วยหนักใกล้จะถึงแก่กรรม นายแพทย์ประสารได้ไปนอนเฝ้าพยาบาลโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ซึ่งถ้าคุณหญิงมโหสถฯยังเอิญฟื้นขึ้นมาก็จะเห็นความดีของนายแพทย์ประสาร และเพิ่มความรักใคร่ในตัวนายแพทย์ประสารขึ้นอีกเป็นอันมาก อย่างไรก็ดี นายแพทย์ประสารเป็นผู้หนึ่งที่คุณหญิงมโหสถ ฯ รักและสงสาร และตามพินัยกรรมของคุณหญิงมโหสถ ฯ ก็ปรากฏว่ามีการระบุชื่อนายแพทย์ประสาร เป็นทายาทตามพินัยกรรมด้วยผู้หนึ่ง

ส่วนเรื่องความเป็นผู้มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนายแพทย์ประสารนั้น คนในบ้านข้าพเจ้า และผู้ที่ทำงานในโรงงานทำตุ๊กตา ยางกอกดอลล์ จะเป็นพยานได้ดีและระลึกถึงพระคุณนายแพทย์ประสารอยู่เสมอ เพราะเมื่อมีผู้ใดเจ็บป่วย ก็จะไปหานายแพทย์ประสาร ผู้ซึ่งจะให้ความเอาใจใส่ในการตรวจรักษาเป็นอย่างดี ไม่ทอดทิ้ง

นายแพทย์ประสารเคยกระทำแต่ความดีและมีใจเป็นกุศลตลอดชีวิต ด้วยเดชะบุญกุศลที่นายแพทย์ประสารได้สะสมไว้ จงเป็นปัจจัยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ.

อภัย จันทวิมล

บ้านมักกะสัน

๑ มกราคม ๒๕๑๒

ประสาร เพื่อนรัก

ข้าพเจ้าเกือบไม่เชื่อหูตัวเองที่จู่ ๆ ก็ได้รับโทรศัพท์ว่า เพื่อนได้ถึงแก่กรรมเสียแล้วด้วยโรคหัวใจวาย ในวัยที่ยังทำงานได้ขันแข็งและเอางานเอาการ และพึ่งจะได้พบปะสนทนากันเนื่องในงานเลี้ยงเพื่อนร่วมรุ่นเมื่อไม่นานมานี้ ไม่มีใครนึกฝันว่าเพื่อนจะจากพวกเราไปเป็นคนที่สี่ ของเพื่อนที่สำเร็จปริญญาแพทย์ศาสตร์บัณฑิตรุ่นเดียวกัน ในหนังสือปริญญา ๒๔๘๐ ที่ประสารได้เป็นบรรณาธิการพวกเราแพทย์ปริญญา รุ่น ๒๔๘๐ ได้เซ็นชื่อร่วมกันในหน้า "ศิริราชอนุสรณ์" ไว้ดังนี้

"........เราผู้เป็นศิษย์ของศิริราชปีนี้ทั้งสามสิบสี่คน ขอเซ็นนามร่วมกันไว้ในที่นี้ เพื่อเป็นที่ระลึกเป็นเครื่องเตือนใจว่า เราได้เป็นเพื่อนอยู่ร่วมโรงเรียนและร่วมชั้นเดียวกัน เราจะพร้อมอยู่เสมอที่จะช่วยกันสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนของเราด้วยความตั้งใจดีและบริสุทธิ์ ทั้งเราจะรักกันประดุจพี่น้องที่ออกจากท้องมารดาคนเดียวกัน คือในวันที่ ๒๖ มีนาคม พระพุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบนี้"

ในระยะสามสิบเอ็ดปีที่ออกจากศิริราชมา พวกเราแต่ละคนก็ได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติตามที่ได้ปฏิญาณเอาไว้ และก็ได้นัดพบปะกันในเดือนมีนาคม เป็นประจำทุกปี แสดงถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นต่อกัน พวกเราก็ได้ล่วงลับดับไปทีละคนตั้งต้นแต่ ประไพ ปะคามิน จักร สถลสุต ประหยัด กาญจนวิโรจน์ แล้วจึงถึง ประสาร เภกะสุต ในขณะที่อายุเพิ่งได้ ๕๖ ปี ยังอยู่ในวัยที่เป็นหัวหน้าการงาน และเป็นหัวหน้าของครอบครัว ประสารได้ชื่อว่าเป็นคนสุภาพเรียบร้อย ขยันทำการงานดี จึงเป็นที่รักและเสียดายของบุตร ภรรยา มิตรสหายและเพื่อนร่วมงานทั้งปวง งานที่เพื่อนได้บำเพ็ญมาตลอดชีวิตของการเป็น

แพทย์อันยาวนาน คงจะเป็นวิบากผลตามสนองให้เพื่อนได้ประสบแต่ความสุขและอิฏฐวิบูลย์ผลในสัมปรายภพ เทอญ ฯ

วันคืนย่อมล่วงลับ เลยไป
เร็วเร่งยิ่งกว่าไฟ ป่าไหม้
กลืนชีวิตเหล่าเวไนย สรรพสัตว์
ลับแต่ร่างชื่อไว้ ชั่วฟ้าดินสลาย.

โรจน์ สุวรรณสุทธิ

โรจน์ สุวรรณสุทธิ
(แพทย์รุ่น ๒๔๘๐)

อาลัยหมอ

จากหนังสือทำเนียบการจัดหน่วยในสงครามอินโดจีน และมหาเอเซียบูรพา พ.ศ. ๒๔๘๓–๒๔๘๘ ของ กรมยุทธการทหารบก จัดพิมพ์เมื่อปี ๒๕๑๐ ถ้าจะพลิกดูในหน้า ๑๐๓ ในทำเนียบโรงพยาบาลสนาม กองบัญชาการกองทัพอีสาณ บุคคลในตำแหน่งศัลยแพทย์ผู้ช่วย, ชุดศัลยกรรมผู้นั้นก็คือ ร.ต. ประสาร เภกะสุต ผมได้พบเพื่อนนายทหารหนุ่มร่างเล็กคนนี้ที่ ตำบลห้วยเสนง ณ กองบัญชาการกองทัพอีสาณ อำเภอเมืองสุรินทร์ เราได้คบหากันจนสนิทชิดชอบ แต่เนื่องด้วยมีงานในหน้าที่ด้วยกัน ฉะนั้น จึงได้แยกย้ายกันไปปฏิบัติราชการกันตามหน้าที่ เมื่อเสร็จสงครามผมก็กลับเข้าที่ตั้งปกติ ณ กรมรถรบ สี่แยกเกียกกายบางซื่อ ผมก็ได้พบกับหมอประสารอีก คราวนี้เรารับราชการร่วมกรมเดียวกันชีวิตสงคราม ชีวิตทหารได้เปลี่ยนนิสัยนายแพทย์หนุ่มหมอประจำบ้านแห่งศิริราชจากนุ่มนวลมาเป็นคนเสียงดัง เคร่งครัดต่อระเบียบวินัย หมอเป็นคนทำงานจริงขยัน วินัยดีเยี่ยม เป็นตัวอย่างที่ดีของนายทหารที่โอนมาจากพลเรือน เรารับราชการร่วมกันในกรมรถรบจนสงครามมหาเอเซียบูรพาผ่านไป ต่างคนต่างเลื่อนตำแหน่งโยกย้ายกันไป ในขั้นปลายก่อนที่หมอประสารจะย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค หมอได้รับราชการอยู่ที่ ร.ร. นายร้อย จปร. นานถึงร่วมยี่สิบปีในสมัยนั้นผมก็ได้ไปมาหาสู่อยู่เสมอ หลายครั้งที่ได้พลอยดีใจด้วยเพราะหมอได้บำเหน็จสองขั้นถึงสามปีติด ๆ กันจนเต็มขั้น แต่บางครั้งก็พลอยกลุ้มใจไปด้วยเพราะหมอจะทำโน่นทำนี่แต่ไม่ได้อย่างใจ หมอบ่นหนักใจเรื่องคนโน้นคนนี้ไม่เอางานเอาการ ทั้งนี้ เพราะหมอเป็นคนขยัน, ไม่เคยโกงเวลาราชการ, เคร่งครัดต่อการงาน แม้จะได้ย้ายมาช่วยราชการอยู่ที่ ร.ร. เสนารักษ์ ร.ร. นางพยาบาล แล้ว พบกันทีไรก็คุยแต่เรื่องงาน หมอทำงานเสียจนไม่ห่วงตัวเอง และประกอบกับนิสัยขี้เกรงใจ

คนอื่น อาการโรคตอนสุดท้ายจึงเป็นมากสุดที่จะเยียวยาได้ทั้ง ๆ ที่มีน้อง, ญาติ, เพื่อนฝูงเป็นแพทย์พยาบาลมากมาย

การตายของหมอแม้จะเป็นไปอย่างกระทันหัน แต่ในแง่สำหรับการสะสมความดีแล้วไม่เป็นการกระทันหันสำหรับหมอเลย หมออาจจะไม่เคยเกื้อกูล, อุดหนุน, สงเคราะห์ไว้ให้ใครสรรเสริญ แต่มีพยานที่รับรู้การทำความดีของหมอก็คือ ชาติบ้านเมือง เพราะตลอดชีวิตราชการของหมอ หมอได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจทำงานอย่างจริงจังและซื่อสัตย์สุจริต งานที่ทำไม่ว่าผู้บังคับบัญชาจะรู้หรือไม่หมอก็ไม่ได้รอหวังผลตอบแทน ทั้งนี้ เพราะหมอทำงานให้กับชาติบ้านเมือง ประกาศอิสริยาภรณ์แห่งความซื่อสัตย์ของหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ที่ยกย่องความซื่อสัตย์ของหมอ ประกาศนี้ต่างหากที่หมอภูมิใจ

บัดนี้ หมอก็ได้จากพวกเราไปแล้ว ถ้ามีวิถีทางใดที่วิญญาณของหมอจะทราบได้ ขอจงทราบว่าพวกเราได้สดุดีหมอที่ได้ทำหน้าที่ลูกผู้ชายอย่างสมเกียรติแล้ว ในหน้าที่ของบิดาและสามี แม้หมอไม่ได้กอบโกยเอาความมั่งคั่งอย่างมหาศาลมาให้ไว้ก็ตาม แต่หมอก็ได้กอบโกยเกียรติคุณอันไม่มีทางสูญสิ้นมาให้ไว้กับครอบครัวอย่างน่าภาคภูมิใจ ขอวิญญาณของหมอจงประสบแต่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

พันเอก สนิท ชุมนานนท์
เสนาธิการ กรมการขนส่งทหารบก

อาลัยถึงพี่

พี่สารเป็นลูกคนโตของคุณพ่อและคุณแม่ เป็นคนที่ค่อนข้างจะออดแอดมาแต่เล็กแต่น้อย ดังนั้น ร่างกายจึงไม่ใหญ่โตแข็งแรงเหมือนน้อง ๆ นอกจากนั้นพี่สารยังต้องจากบ้าน จากความรัก ความอบอุ่น ของคุณพ่อคุณแม่มารับผิดชอบโดยลำพังตนเองเสียตั้งแต่อายุยังน้อย เพราะคุณพ่อต้องตระเวนไปรับราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ เสียหลายปี พี่สารกับพวกเราทุกคนที่ยังคงอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ตลอดมาจึงขาดความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกันไปบ้างในระยะต้น แต่ต่อมาเมื่อพวกเราได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียนและประกอบอาชีพในจังหวัดพระนครกันแล้ว นั่นแหละพวกเราจึงได้อยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับพี่สารมากขึ้น ทั้งความรักและความห่วงใยในพี่สารก็มากขึ้นด้วย เพราะพี่สารเป็นคนซื่อถือความสุจริตเป็นที่ตั้ง จะทำหน้าที่ราชการก็ทำด้วยความซื่อ ตรงไปตรงมา จนเพื่อน ๆ ถึงกับต้องเตือนกันเพราะความเป็นห่วงในความตรงเกินไปของพี่สาร ด้วยเหตุนี้ชีวิตในการรับราชการของพี่สารจึงรู้สึกว่าไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควรและล่าช้ากว่าคนอื่น แต่ก็เป็นสิ่งที่พวกเราภูมิใจเป็นหนักหนา ว่าเราได้มีพี่ชายคนหนึ่งที่ไม่เคยมีความด่างพร้อยเลย ตลอดชีวิตแห่งการรับราชการของเขาเยี่ยงเดียวกันกับคุณพ่อ สมควรเป็นผู้สืบสกุล "เภกะสุต" ของคุณพ่อ อันได้รับพระราชทานมาจาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยแท้

บัดนี้ พี่สารผู้เป็นพี่ที่เคารพรักของน้อง ๆ ก็ได้จากพวกเราทุกคนไปแล้วโดยไม่มีวันกลับ น้อง ๆ จึงขออธิษฐานว่า ด้วยอำนาจแห่งผลกรรมที่ดีที่พี่สารได้บำเพ็ญมา ขอจงเป็นพลวปัจจัยนำให้พี่สารประสบแต่ความสุขตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้นทุกประการ เทอญ

จากน้องทั้งสามของพี่

ระลึกถึงคุณพ่อ

คุณพ่อทำราชการรับใช้ประเทศชาติมาแทบจะเรียกได้ว่าตลอดชีวิตทีเดียว และอาจด้วยเหตุนี้ทำให้คุณพ่อเป็นคนมีระเบียบ วินัย เคร่งครัดดีเยี่ยม ถึงแม้จะไม่ได้เรียนวิชาการทางทหารมาโดยตรง แต่คุณพ่อก็ปฏิบัติหน้าที่และรักษาวินัยของทหารไว้ได้ดียิ่งกว่าผู้ที่เรียนมาโดยตรงบางคนเสียอีก การปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในเวลาทำงานด้วยความเข้มแข็งและตรงไปตรงมา ไม่มีความลำเอียง ไม่เห็นแก่หน้าใครทั้งสิ้น แต่ในเรื่องของส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวกับการงานแล้ว คุณพ่อเปรียบเสมือนพ่อพระของคนเหล่านั้น ไม่ว่าใครจะเจ็บไข้ได้ป่วยในเวลาค่ำมืดดึกดื่นสักแค่ไหนมาปลุกให้ไปรักษา คุณพ่อก็จะรีบไปทันทีโดยไม่คิดค่ารักษา และความเดือดร้อนในเรื่องอื่น ๆ ก็เช่นกัน คุณพ่อยินดีช่วยเหลือทุก ๆ คนด้วยความเต็มใจ คุณพ่อจึงเป็นที่รักและเคารพของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาโดยทั่วหน้า

คุณพ่อเป็นคนยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ไม่เป็นภัยต่อใคร คุณพ่อเป็นผู้เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิต มีความรักและเมตตาลูกมากที่สุด เมื่อลูกมีปัญหาหรือสงสัยในสิ่งใดถามคุณพ่อ ๆ ก็จะตอบให้หายสงสัยได้ทันที เพราะคุณพ่อเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง ไม่ว่าในด้านภาษาหรือความรู้รอบตัวต่าง ๆ เนื่องจากคุณพ่อมีความสนใจและสะสมหนังสือต่าง ๆ ไว้มากมาย คุณพ่อมีความระมัดระวังในการใช้จ่ายอย่างยิ่ง ไม่เคยใช้ทรัพย์มาบำรุงความสุขส่วนตัวอย่างสุรุ่ยสุร่าย และตั้งใจอบรมสั่งสอนให้ลูกรู้จักประหยัดอยู่เสมอ

เวลาคุณพ่อไม่สบาย อาการที่เป็นคือปวดท้องและเวียนศีรษะ ซึ่งก็เป็นไม่บ่อยนัก และเป็นครั้งละ ๒–๓ วันก็หายเป็นปกติไปเอง แต่มาครั้งหลังสุดนี้คุณพ่อมีอาการเวียนศีรษะอีก ซึ่งลูก ๆ ก็ไม่วิตกอะไรนัก เพราะในตอนแรกไม่มีอาการอย่างอื่นแทรก จนกระทั่งคืนสุดท้ายก่อนจะนำคุณพ่อไปโรงพยาบาลโดยไม่มี

วันกลับมาอีก คุณพ่อมีอาการท้องเสียอย่างมาก ทำให้อ่อนเพลียมาก พอรุ่งเช้าคุณแม่จึงรีบพาคุณพ่อไปโรงพยาบาลพระมงกุฎฯ ทันที ถึงจะอ่อนเพลียอย่างไรแต่คุณพ่อก็มีกำลังใจเข้มแข็งเสมอ ลูกยังจำได้ เช้าวันนั้นคุณพ่อสามารถเดินลงจากบ้านไปขึ้นรถได้เองโดยมีลูกประคองอยู่ข้าง ๆ ลูก ๆ จึงสบายใจ แต่การณ์กลับตรงข้าม เมื่อไปถึงโรงพยาบาล คุณหมอก็ส่งคุณพ่อเข้าห้องที่ห้ามเยี่ยม แสดงว่าอาการหนัก พอรุ่งเช้าอีกวันหนึ่งอาการยิ่งทรุดหนักลงอีก คุณพ่อไม่รู้ตัวเสียแล้ว และจากลูก ๆ ไปอย่างสงบเงียบอย่างไม่คาดฝัน เมื่อเวลา ๑๒.๐๐ น. ของวันพุธที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ณ ตึกธนะรัชต์ คงทิ้งความโศกเศร้า ความอาลัยอย่างสุดซึ้งให้แก่ลูก ๆ และคุณแม่ ตลอดจนญาติพี่น้องและผู้ที่คุ้นเคยอย่างไม่มีวันลืม

ด้วยอำนาจกุศลผลบุญที่คุณพ่อได้เคยบำเพ็ญไว้ทั้งทางกายและจิตใจ และซึ่งลูก ๆ จะกระทำดีต่อไป จงเป็นผลสนองให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อไปสู่สุคติและสำเร็จประโยชน์อันดียิ่งในสัมปรายภพด้วยทุกประการ

ขอกราบมาแทบเท้าคุณพ่อ

ลูกทุกคน

ภาษิตใต้กฎี

ท่านเจ้าคุณพระพรหมมุนี (ผิน) วัดบวรนิเวศวิหาร

๏ สิโรราบกราบก้มประณมหัตถ์
แด่ไตรรัตน์ล้ำเลิศประเสริฐใส
แล้วเทศนาสารธรรมด้วยคำไทย
เป็นทานให้อ่านเล่นเย็นใจกาย

๏ รูปร่างกายตายลงยังคงแต่
ชื่อและแซ่ยังอยู่ไม่รู้หาย
ทำชั่วชนพ่นด่าน่าอับอาย
ทำดีหลายโลกชมนิยมนาน

๏ ร่างกายเราเน่าแน่ปรวนแปรกลับ
ปัจจัยดับก็พังสิ้นสังขาร
เป็นโพรงกลวงลวงให้อาลัยลาญ
พวกคนพาลอย่าหวังว่ายั่งยืน

๏ ทำดีมากฝากชื่อให้ลือสร้าน
ชั่วสามานย์นานาอย่าฝ่าฝืน
อายุค่อยน้อยลงไม่คงคืน
จงรีบตื่นจากเขลาอย่าเมามาย

๏ อย่านิยมชมชอบประกอบชั่ว
จะหมองมัวกลั้วทุกข์สุขสูญหาย
ยึดหิริโอตตัปปธรรมประจำกาย
แก่เจ็บตายเสมือนผู้เตือนเรา

๏ เห็นเขาตายหน่ายเบื่อแสนเหลือล้น
ราวกับคนไม่ตายงมงายเขลา
ซ้ำเซ่อซ่าฮาเฮสรวลเสเมา
พอโดนเข้าเศร้าโศกวิโยคใจ

๏ นอนกลางคืนดื่นดึกตรึกกามหา
ไฟราคาลุกติดเป็นนิสสัย
ยิ่งปล่อยนักมักเปิดเตลิดไป
เหมือนว่าวใหญ่ขาดปลิวละลิ่วลม

๏ ได้ร่างกายชายหญิงสิ่งประเสริฐ
แม้นก่อเกิดกรรมดีเป็นศรีสม
แม้นทำชั่วมัวเมาเขลาโง่งม
ก็ตกหล่มเหมือนควายน่าอายครัน

๏ รูปร่างเด่นเป็นมนุษย์สุดสูงสม
ไม่อบรมสร้างผลกุศลขันธ์
ก็เหมือนหมูชูแก้วผ่องแผ้วพรรณ
เพียงคาบมันเที่ยวไปมิได้คุณ

๏ น้ำไม่อาบฉาบโคลนโจนจมหัว
แปดเปื้อนทั่วทั้งอาตม์ชาติสถุล
กอปรแต่กรรมทำบาปหยาบทารุณ
เพราะหมกมุ่นโมหันธ์อันธการ

๏ อายุมากหากดีก็มีหลาย
ทำร่างกายให้แน่นด้วยแก่นสาร
ถึงกายจากฝากชื่อโลกลือนาน
ก็เหมือนปราณยังอยู่ไม่รู้วาย

๏ อายุมากหากชั่วติดตัวแน่น
สิ่งเป็นแก่นสารหมดลงลดหาย
ถึงเป็นอยู่ครูเปรียบเทียบคนตาย
น่าอับอายผีไหม? เศร้าใจครัน

๏ ร่างกายนี้ที่ชุมแห่งขุมโรค
อีกเศร้าโศกโลโภและโทสัน
ทั้งมายาสาไถย์อาศัยกัน
สารพันรักหลงก็ตรงรวม

๏ โลกก็สูญพูนผลทนชอกช้ำ
ทั้งทางธรรมปล่อยปละและหละหลวม
คนทั้งที่ดีสักนิดไม่คิดรวม
ก็บูดบวมสูญค่าไม่น่าเชย

๏ อย่าสำคัญมั่นหมายว่ากายเที่ยง
แล้วเปล่งเสียงร่าเริงบันเทิงเหวย
อนิจจังทั้งนั้นโอ้ท่านเอย!
อย่าเฉยเมยทำดีมีประจำ

๏ อย่ามัวเมาเข้าใจว่า "วัยหนุ่ม
ยังกระชุ่มกระชวยสุดสวยขำ
ไม่ป่วยไข้ไร้โรคโศกระกำ
หลายฉนำจึงตาย" สบายเพลิน

๏ หมั่นรำพึงถึงตายจะหายหวาด
ทั้งชั่วชาติทุกอย่างจะห่างเหิน
ประโยชน์โลกโยคธรรมเร่งดำเนิน
จะจำเริญสุขสันติ์สวรรยางค์

๏ อันทานศีลภาวนาอย่าเลยละ
อุตสาหะเสพสร้องไม่หมองหมาง
จะพาเราเข้าสวรรค์โศกศัลย์จาง
ทั้งเป็นทางนิพพานสำราญใจ

๏ ไม่นานนักจักตายวอดวายขันธ์
เป็นแม่นมั่นเที่ยงตรงอย่าสงสัย
ตายไม่เห็นเว้นหน้าว่าผู้ใด
เด็กผู้ใหญ่ทั้งผองล้วนต้องตาย

๏ ทรัพย์สมบัติพัสดุฐานวงศ์วานญาติ
เมื่อชีวาตม์ขาดวิ่นก็สิ้นหาย
แต่ชั่วดีที่ทำประจำกาย
จงขวนขวายทำบุญเจือจุนปราณ

๏ โอ้! โลโภ โทโส โมโหนี้
มันไม่ดีเลยหนาพระว่าขาน
เป็นรากเง่าเค้าชั่วกลั้วสันดาน
หวังสวรรค์นิพพานประหานไว

๏ อย่าหลงรักร่างกายลืมตายแก่
มันไม่แน่หรอกจ๋าอย่าสงสัย
พลอยรักนักจักยุ่งออกนุงใจ
แต่มิใช่ให้เกลียดเบียนเบียดกาย.

๏ รักอื่นใดไม่เท่าเรารักตน
อย่ามาข่นรักอื่นตั้งหมื่นหลาย
กลัวอะไรไม่เท่าเรากลัวตาย
ถ้ารักกายทำบุญอุดหนุนตน

๏ อันร้อนแดดแผดเผาก็เศร้าใหญ่
แต่ร้อนไฟกิเลสเกินเหตุผล
เหลือจะหลบอบอ้าวเศร้ากมล
รู้ถอนฅนพ้นรักจักพ้นร้อน

๏ พระไตรลักษณ์หลักธรรมประจำจิต
จงหมั่นคิดหมั่นตริกนึกนุสรณ์
ร่ายกายเราเน่าเปื่อยเหยื่อหนอนฟอน
ไม่สังวรหลงใหลนักไม่ดี

๏ อย่าไปเลือกเกลือกกลั้วกรรมชั่วช้า
มันจะพาให้เจ้าเข้าเมืองผี
จงเลือกทำกรรมสร้างแต่ข้างดี
จะเปรมปรีดิ์สุขกายสบายใจ

๏ ร่างกายนี้มีเปรียบเทียบเรือหนอ
มีไว้พอพักพาพึ่งอาศัย
ถ้าจอดนิ่งยิ่งทรุดชำรุดไป
จงรีบใช้แจวพาอย่าจอดมัน

๏ จงทำบุญสุนทร์ทานนิพพานตั้ง
เป็นจุดหวังอย่าเพ่งเร่งสวรรค์
มิฉะนั้นดันตกนรกพลัน
เพราะสวรรค์ของปลอมย่อมแปรปรวน

๏ เมื่อโลกนี้มีไฟลุกไหม้อยู่
ทำไมสูฮาเฮโห่เสสรวล
ครั้นถูกไฟไหม้เผาโศกเศร้าครวญ
จงรีบชวนพากันดับมันไว

๏ สัพเพสังขารานิจาเอ๋ย!
ไม่เที่ยงเลยสักอย่างช่างเหลวไหล
เกิดแล้วดับกลับกลายสลายไป
นั่นไม่ใช่ถาวรอย่านอนเมิน

๏ โอ้! โลไกย์ไตรภพจบชั้นฟ้า
เทพพรหมาฤทธิ์เหมาะรู้เหาะเหิน
แต่ก็ตายวายชีวิ์ไม่มีเพลิน
จงรีบเดินไปนิพพานท่านไม่ตาย

๏ สัพเพสังขาราอนิจจา
เป็นคาถาขลังแท้แก้หลงหาย
สังขารไซร้ไม่แน่ย่อมแปรกาย
เกิดแล้วตายตามติดอนิจจา!

๏ โอ้! โอ๋กายชายหญิงเป็นสิ่งทุกข์
ไม่มีสุขชื่นชมสมปรารถนา
ถึงมีคู่ชูชิดสนิทมา
แต่ทุกขายังปนกังวลใจ

๏ สัพเพธัมมาอนัตตาติ
จงหมั่นตริตรองมันกันหลงใหล
ทุกสิ่งไม่ใช่ตนบุคคลใด
อย่ายึดไว้ใจสุขสนุกนา

๏ จะแย่ยุ่งนุงใจไม่เป็นสุข
ได้รับทุกข์โศกศัลย์เพราะตัณหา
ต้องรบราฆ่ากันลั่นโลกา
ใครเสียท่าก็ตายวายชีวี

๏ ชีวิตนี้มีน้อยจะพลอยดับ
มลายลับลงแน่แปรเป็นผี
อย่าบันเทิงเริงร่าผิดท่าที
ว่าชีพนี้มีมากนักนานจักตาย
๏ ชีพนี้เหมือนวารีที่หนองน้อย
มันค่อยค่อยถอยลดจนหมดหาย
รีบทำดีมีธรรมประจำกาย
เมื่อความตายมาถึงไม่พึงกลัว
๏ แก่แต่กายฝ่ายใจยังไม่แก่
ทำเชื่อนแชเหลวไหลให้เด็กหวัว
เหมือนฟักแฟงแตงเต้าไม่เข้าตัว
ผมหงอกทั่วชั่วช้าไม่น่าเชย
๏ คืนและวันนั้นไม่ล่วงไปเปล่า
อย่ามัวเมานอกครูนิ่งอยู่เหวย
อายุไปใกล้ตาย โอ้! กายเอย
ไม่นานเลยเป็นศพต้องจบชนม์
๏ เร่งฝึกหัดดัดกายให้ตรงล้ำ
อุตส่าห์ทำสืบสร้างทางกุศล
เป็นเสบียงกรังตั้งไว้ได้เลี้ยงตน
จะจวบผลสุขสมภิรมย์เริง
๏ อย่าประมาทพลาดเผลอละเมอพลั้ง
ว่าชีพยังยืนยงแล้วหลงเหลิง
อย่าเฮฮาร่าเริงชื่นบันเทิง
อย่าเปิดเปิงตามโลกจะโศกใจ

๏ ถึงหาลาภหายศปรากฏศักดิ์
แต่ไตรลักษณ์ภาวนาอย่าไถล
ถ้าแผลงฤทธิ์ผิดท่าเวลาใด
หมดสุขใสทุกข์เสริมเพิ่มทับตัว

๏ ดีหรือชั่วตัวเขาเราอย่ายุ่ง
ให้นั่งนุงหาเหามาเข้าหัว
จงไตร่ตรึกนึกตรองแต่ของตัว
ลดละชั่วเพิ่มดีทวีคูณ

๏ ทำดีไว้ได้ดีเป็นศรีสุข
ทำชั่วทุกข์ตามสนองไม่ต้องสูญ
สุขเหมือนมิตรชิดเชื้อคอยเกื้อกูล
ทุกข์อาดูรเหมือนศัตรูคู่ไพรี

๏ อัปปมาทปราชญ์ชมนิยมว่า
เป็นมรรคาพานพบสบสุขี
ส่วนประมาทปราชญ์ว่าเป็นกาฬี
เสื่อมสุขศรีทุกข์แทรกซ้ำแรกไว

๏ สุขในโลกโยกฉายทุกข์ซายแทรก
ถ้าหลงแยกต้องย่นทนไม่ไหว
ถึงมีคู่ชูชิดสนิทใน
ก็มิใช่สุขแท้แปรทุกข์ปน

๏ สุขทางธรรมล้ำเลิศประเสริฐสุด
กิเลสหลุดจากใจได้มรรคผล
ดื่มรสธรรมนำเปรมเอมกมล
สิ้นกังวลสุขแท้ไม่แปรปรวน

๏ อย่าหลงสุขคลุกเคล้าเมาไถล
อย่าหลงใหลโลกนักจักโหยหวล
สุขในโลกโชกชุ่มถึงนุ่มนวล
แต่มันล้วนปนทุกข์สุขไม่ดี

๏ สาธุชนคนฉลาดปราชญ์ปรากฏ
ได้ทราบบทสารธรรมนำวิถี
แล้วดำเนินเดินตามแต่ความดี
จะเปรมปรีดิ์สุขาสถาพร

๏ ขอมงคลผลเลิศประเสริฐสรรพ์
สำเร็จพลันดังจิตคิดนุสรณ์
สารธรรมล้ำโลกโอฆสาคร
ผู้อ่านกลอนจงพบประสพเทอญ.

อ่าน	อรรถจัดกล่าวแกล้ง	กล่อมใจ
เล่น	เล่ห์ธรรมสุขใส	สร่างเศร้า
เย็น	เยือกเยี่ยงน้ำไหล	หลั่งรด ทรวงเฮย
ใจ	ชุ่มชื่นรื่นเข้า	ขุ่นข้องหมองหาย
ขอ	พูนพรเพิ่มให้	ห่างทุกข์
จบ	รวยแต่แง่สุข	เสร็จแปล้
ครบ	ถ้วนทั่วหน้ามุข	หมองหม่น พ้นนา
ครัน	ครบสำนวนแท้	ท่องให้ได้เทอญ.

๑ จะชี้แจงแถลงกิจ สุภาษิตคติธรรม์
คติโลกคุณานันท์ สุเมธชนนิพนธ์สอน
ประดาศิษย์ผิคิดจำ ประพฤติตามกมลวอน
จะสบสุขสโมสร สราญอาตม์สวัสดิ์

๑. ใครฝึกและศึกษา เสาะวิชาบ่แหนงหนี
ความรู้ประสิทธิ์ จะประมาณก็มากมวล
เล่าเรียนวิชาใด ประลุได้สำเร็จถ้วน
ข้อนี้แหละศิษย์ควร ปฏิบัติพยายาม

๒. กอปรกิจประการใด ก็ประกอบมิคิดขาม
สามารถกระทำตาม มนะหมายบ่หันหวน
ถูกต้องเลยงแบบ กละแยบมิแปรปรวน
ข้อนี้แหละศิษย์ควร ปฏิบัติพยายาม

๓. วางตัวประพฤติตน สมกลบ่หยาบหยาม
รู้บทระเบียบงาม ก็ประพฤติระเบียบมวล
ใครยลก็จักเยิร สรรเสริญและชมชวน
ข้อนี้แหละศิษย์ควร ปฏิบัติพยายาม

๔. ชนใดสะอาดกาย จะสบายและวัยหลาม
จำเริญมิเสื่อมทราม ก็เพราะจิตสะอาดนวล
กอปรกิจสะอาดการ และสคราญประพฤติถ้วน
ข้อนี้แหละศิษย์ควร ปฏิบัติพยายาม

๕. เป็นผู้ประพฤติดี ศุภศรีสง่างาม
ศีลธรรมเจริญตาม รุจิผลเจริญมวล
กอปรกิจกุศลกรรม มนะมุ่งมิแปรปรวน
ข้อนี้แหละศิษย์ควร ปฏิบัติพยายาม

๏ หนึ่งหาความรู้ ไว้ชูเชิดชื่อ ข้อสองนั้นคือ จะต้องมีความสามารถทำงาน กิจการงดงาม สืบต่อข้อสาม ความเป็นระเบียบดี

๏ วางตนมีระเบียบ เรียบร้อยกิจการ ไม่สับสนงาน ผลได้มากมี ความสะอาดนั้นหนอ จัดเป็นข้อสี่ กายใจต้องมี ความสะอาดเสมอไป

๏ ความประพฤติดี มากมีศีลธรรม กอปรกิจกุศลกรรม มีอัธยาศัย ภาษิตทั้งห้า ศิษย์ข้าเอาไป เป็นสมบัติใหญ่ ให้ไว้ทุกคน.

๏ อุตเอ๋ยอุตพิษ

ชื่อสนิทเป็นดอกออกไสว
แต่กลิ่นเหม็นเป็นพิษติดจัญไร
ไม่มีใครจำนงประสงค์เอา
เปรียบคนที่มีร่างอย่างสวยเด่น
แต่เน่าเหม็นภายในจิตใจเขา
ทั้งหลอกหลอนปล้อนปลิ้นลวงกินเรา
คนไม่เข้าใกล้ชิดสนิทเอย.

๏ กุเอ๋ยกุหลาบ

ต้นไม้รายเป็นหนามตามติดแหลม
แต่กลิ่นเจ้าคล้ายย้อมกลิ่นหอมแซม
กลีบก็แย้มบานทั่วยั่วใจชน
เปรียบคนที่รูปทรามไม่งามงด
แต่หมดจดภายในฝักใฝ่ผล
ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ทุกคน
ประชาชนชอบคบไม่หลบเอย.

๏ ตะวันเอ๋ยตะวัน
ดอกเจ้านั้นทานแสงสุริย์ฉาน
ถึงแสงแดดแผดเผาเจ้าก็บาน
เอนเอียงทานแสงแดดเผาแผดทน
ถ้ามนุษย์สุดกล้าอุตสาห์กิจ
ไม่มีบิดเบือนหลบคงพบผล
ถึงแสงแดดแผดปกฝนตกบน
อุตส่าห์ทนทำกิจสัมฤทธิ์เอย

๏ ดอกเอ๋ยดอกมะลิ
เจ้าบานผลิพรั่งพรูฤดูฝน
กลิ่นเจ้าหอมน้อมใจใฝ่กมล
ชมสุคนธ์มะลิชื่นระรื่นทรวง
ถ้าคนเราเขาปลุกก็ลุกตื่น
ขัดชั่วพื้นทำใจสดใสหลวง
ดังมะลิรับฝนปรนพุ่มพวง
ก็จะล่วงทุกข์ตรอมชื่อหอมเอย.

๏ ดาวเอ๋ยดาวเรือง
สีสดเหลืองดังดาวสกาวใส
คนมั่งคั่งซั่งเหมือนดวงเดือนไป
คนจนไซร้ล้อมเกลื่อนเหมือนดารา
ดาวสังคมสมสูงจูงสังคม
จูงไม่สมล่มวอดไม่รอดหนา
ดาวเด่นดีนี้จูงฝูงประชา
วัฒนาเพลิดเพลินจำเริญเอย.

๑ สายเอ๋ยสายหยุด

พอสายทรุดโทรมสิ้นประทินหอม
มาเสียดายสายหยุดสุดจะตรอม
ที่กลิ่นหอมพอสายหยุดหายไป
เหมือนคนหนอก่อร่างสร้างชีวิต
พอเต็มนิดหยุดสร้างช่างเหลวไหล
มิหนำซ้ำทำลายฉิบหายไว
สังเวชใจแทนตนคนคร้านเอย.

๑ บานเอ๋ยบานเย็น

ดอกสวยเด่นบานพรูดูไสว
ดูบานเย็นเย็นติดถึงจิตใจ
ดอกวิไลบานสลอนในตอนเย็น
ถ้าโลกนี้มีผู้รู้สึกได้
เพียงแก้ไขกลับตัวจากชั่วเหม็น
ก็เย็นใจใสสดปรากฏเป็น
ชื่อบานเย็นก็สมน่าชมเชย.

๑ บานเอ๋ยบานชื่น

ชื่อระรื่นชื่นหูไม่รู้หลง
เห็นบานชื่นชื่นจิตคิดจำนง
ดอกนี้คงทำใจให้ชื่นบาน
ถ้าคนเราเฝ้าฝึกศึกษามั่น
แล้วถอนขั้นรากเง่าเค้าชั่วฉาน
กิเลสหมดปลดพรากจากสันดาน
ก็คงบานชื่นชมภิรมย์เอย.

๏ บานเอ๋ยบานไม่รู้โรย
ถึงลมโปรยโบยโบกยักโยกไหว
ดอกก็ยังตั้งตนมิหล่นไป
ทุกสมัยบานอยู่มิรู้โรย
ถ้ากิเลสเหตุให้จิตใฝ่ชั่ว
เราตัดขั้วขาดไปไม่หวลโหย
ธรรมของโลกโบกพัดซัดปรายโปรย
จะไม่โรยร่วงหรอกดังดอกเอย.

๏ จำเอ๋ยจำปา
ดอกสง่ากลิ่นคลุ้งจรุงหอม
แมลงภู่หมู่ผึ้งเคล้าคลึงดอม
คนก็ย่อมปรารถนามิคลาคลาย
คนดีล้ำจำปาชั่วช้าออก
จำพูนพอกเพิ่มดีให้มีหลาย
จำฝึกฝนตนไว้ทั้งใจกาย
ระมัดหมายพรั่งพร้อมชื่อหอมเอย.

๏ จำเอ๋ยจำปี
สวยทั้งสีหอมทั้งกลิ่นถวิลหวัง
เห็นจำปีพี่ชื่นระรื่นจัง
จำจะหวังจำปีมิคลี่คลาย
ถ้าคนใดใฝ่ธรรมประจำมั่น
อยู่ทุกวันเดือนปีไม่หนีหาย
ชื่อเขาย่อมหอมไกลไม่รู้คลาย
พี่จะหมายรักเสมอไม่เผลอเอย.

๏ อเอ๋ยอโศก

เรื่องของโลกโศกนักประจักษ์ตา
แต่ดอกไม้ไร้โศกพ้นโรคา
จึงชื่อว่าดอกอโศกโศลกจอง
ทำไมคนก่นเจ้าโศกเศร้านัก
ก็เพราะรักหลงโกรธเป็นโทษหมอง
ถ้าตัดได้ใจเด่นเยือกเย็นครอง
พ้นจากกองราคโรคอโศกเอย.

๏ ซ่อนเอ๋ยซ่อนกลิ่น

หอมระรินรวยรื่นชื่นนาสา
ยามกลางวันนั้นกลิ่นประทินซา
พอคืนมาหอมชื่นรื่นอารมณ์
ถ้าคนไม่ไปพบหลบทำชั่ว
ซอยซ่อนตัวจากกลิ่นมลทินหมม
เผยกลิ่นหอมน้อมใจให้นิยม
ชื่นจะสมซ่อนกลิ่นสิ้นหมองเอย.

๏ ราเอ๋ยราตรี

พอรพีพ้นแสงเจ้าแข่งหอม
กลิ่นระรื่นชื่นสดเหลืออดออม
ราตรีกล่อมกลางคืนให้ชื่นชม
ท่านผู้ดีมีศีลถวิลสร้าง
สืบแต่ทางกุศลผลก็สม
ทุกวันคืนชื่นหอมน้อมนิยม
ตลบฉมเด่นกว่าราตรีเอย.

๏ รักเอ๋ยรักเร่
ดอกชัดเซตามลมพัดพรมไหว
เหมือนคนใดใจรักมิชักใจ
ให้แน่ไปรักเร่รักเลโล
เพราะไม่แน่จึ่งไม่ใคร่นอนหลับ
ทนกระสับกระส่ายนึกตาลึกโบ๋
หมดกำลังวังชาตื่นมาโซ
รักเร่โทมนัสแน่ไม่แปรเอย.

๏ ดอกเอ๋ยดอกรัก
ได้ยินมักทำใจให้ใหลหลง
สัตว์ คน เทพ เสพรักชักใจจง
จะถอนองค์จากรักเห็นหนักใจ
โศกภัยนำกำเนิดเกิดแต่รัก
ถ้าถอนชักรักหมดก็สดใส
พ้นจุกเจ่าเศร้าโศกและโรคภัย
จงแก้ไขคร่าชักความรักเอย.

๏ ดอกเอ๋ยดอกเทียน
ดังเร้าใจให้เพียรจุดเทียนไข
คือปัญญาจ้าแจ่มแอร่มใน
ไม่หลงใหลอาการสังขารธรรม
เป็นแสงสว่างสร้างไว้ใช้ส่องมรรค
วิถีจักดำเนินไม่เพลินถลำ
จงจุดเทียนเพียรชูเป็นผู้นำ
จะไม่พร่ำนิพพานสำราญเอย.

๏ เพื่องเอ๋ยเพื่องฟ้า
ดอกแดงจ้าบานพรูดูไสว
ปกกิ่งก้านบานเด่นเห็นแต่ไกล
สีอื่นไม่มีปนซอยกลครัน
เหมือนมุนีมีธรรมประจำจิต
ชั่วไม่ติดปนอยู่ดูคมสัน
เกียรติกระเดื่องเฟื่องฟ้าวิลาวัณย์
เบิกบานครันด้วยบุญพระคุณเอย.

๏ กล้วยเอ๋ยกล้วยไม้
เจ้าอยู่ในราวป่าพนาสณฑ์
ดอกอร่ามงามวิไลต้องใจคน
จึงพาตนเข้ากรุงบำรุงดี
บัณฑิตเลิศเกิดกายในชายป่า
หากอุตส่าห์เสาะเรียนเพียรไม่หนี
ก็กระเดื่องเฟื่องฟูในบุรี
เปรียบมาลีกล้วยไม้วิไลเอย.

๏ ดอกเอ๋ยดอกแก้ว
ได้ยลแล้วยั่วจิตพิสมัย
คู่รักนึกแก้วตาสุดาใจ
บ้างก็ใฝ่ฝันเพลินแก้วเงินทอง
ปราชญ์วิไลใฝ่หาบัญญารัตน์
สารพัดแก้วดีไม่มีสอง
แก้วทั้งสามตามตรึกนึกเนืองนอง
ขับมัวหมองจิตแผ้วดังแก้วเอย.

๏ ดอกเอ๋ยดอกบัว
งอกงามทั่วตำบลชลสา
เกิดในโคลนชูดอกพ้นออกมา
น้ำไม่สามารถข้องในห้องมัน
เปรียบมุนีที่ได้เกิดในโลก
ซึ่งมีโศกโรคภัยใหญ่มหันต์
ยังชูตนพ้นโศกโรคภัยพลัน
เบิกบานครันดังพุ่มปทุมเอย.

๏ ดอกเอ๋ยดอกปทุม
เกิดในกลุ่มหยากเยื่อเชื้อเศร้าหมอง
ก็ยังหอมน้อมใจให้คนปอง
เชื้อเศร้าหมองไม่แทรกซ้ำแรกบัว
เปรียบสาวกโลกนาถสามารถใหญ่
ถึงเกิดในกลุ่มพาลสันดานชั่ว
ยังรุ่งเรืองเฟื่องยศปรากฏตัว
ดังดอกบัวชูช่อลออเอย.

๏ ดอกเอ๋ยดอกปทุม
เกิดในลุ่มน้ำลึกนึกหวาดไหว
ยังต่อสู้ชูดอกพ้นออกไป
ล่วงวิสัยไกลเหล่าเต่าและปลา
จงก่อร่างสร้างตัวดังบัวเถิด
ความเพียรเชิดชูเสมออย่าเผลอหนา
ถึงลำบากยากเย็นเข็นพ้นมา
ก็คงพาสุขสมภิรมย์เอย.

๏ บัวเอ๋ยบัวชู

พอเช้าตรู่บานแข่งแสงสุริย์ฉาน
พอตกบ่ายหายพับยับกลีบบาน
เกษรซ่านร่วงพร่างอยู่กลางชล
โอ้! เหมือนคนพ้นกาลผ่านหนุ่มสาว
ไม่ยืนยาวแก่ไปมิให้ฉงน
ที่สุดตายวายชีวิตทุกคน
ดังอุบลพุ่มพวงโรยร่วงเอย.

๏ บัวเอ๋ยบัวบาน

ชูสคราญบานหอมพร้อมไสว
ภมรเจ้าเคล้าคลึงเสียงหึ่งไป
อุปมัยดังองค์พระทรงญาณ
เบิกบานคุณบุญญาบารมิศ
เป็นพิชิตโมลีหนีสงสาร
สัตว์เคล้าคลึงพึ่งพักพำนักปราณ
ขอกราบกรานสัมพุทธพิสุทธิ์เอย.

ดอก ไม้มีมากล้วน แลเห็น
สร้อย ส่งเสริมประเด็น ประดับชี้
ภาษิต ผสมเป็น คำสั่ง สอนพ่อ
จบ แต่เพียงเท่านี้ แนะให้ได้ยล.

๏ คุยโวว่าเป็นนักเลงโต	คุยโวแต่ไม่กัดใคร
ที่เขาเป็นนักเลงโต	เขาไม่คุยโวแต่คนเกรง
รู้อะไรให้มันตลอด	เขาเรียกว่ายอดปัญญาไว
รู้อะไรมันไม่ตลอด	เขาเรียกว่าตาบอดตาใส
ทำตนให้มันปรากฏ	คงจะไม่อดอันใด
ทำตนมันไม่ปรากฏ	คงจะต้องอดขี้ไหล
เมาตัวลืมตาย	เมากายลืมแก่
เมาเมียลืมแม่	เมาเหล้ากระแซ่แก่แล้วอย่าลืม.

๏ ยามรวยฝูงเพื่อนล้อม	รอบตัว
ทรัพย์จ่ายมิคิดกลัว	กร่อนสิ้น
ยามจนเพื่อนหายหัว	เหินห่าง
ตนเดียวตนเพียรดิ้น	แต่ท้องตนเอง.

๏ คุ้นเคยคนคบค้า	มานาน
คิดแต่ข้าวแกงจาน	แบ่งให้
มิรสรสใดปาน	เพราะรัก นั้นนา
ขมขื่นกลืนคล่องได้	ยิ่งชิ้นปลามัน.

๏ ยามดีมีเพื่อนพร้อม	พรตาม
เดินนั่งไต่ตอมถาม	ถี่ถ้อย
ยามทุกข์ฉุกเฉินความ	มีโทษ
เพื่อนเล่นเจรจาน้อย	หนึ่งนั้นฤๅมี.

๏ ทุกสิ่งย่อมเสื่อมได้	โดยไข
โดยยุคโดยกาลสมัย	หมดสิ้น
ไม่มีสิ่งอันใด	อยู่ยั่ง ยืนนา
หมั่นคิดกันจิตดิ้น	เดือดร้อนลุ่มหลง.

๏ บำเพ็ญธรรมพร่ำสร้าง ทางกุศล
อย่าหน่วงถ่วงใจจน เนิ่นช้า
เวลาล่วงพาตน ตามแก่ ด้วยเนอ
เรามิรู้ล่วงหน้า ชีพม้วยวันใด.

๏ ได้สิบอยากหยิบร้อย เหรียญเงิน
มิหมื่นหมายเล่นเกิน กะไว้
โลภมากหากเผชิญ อุปสรรค
พาลคิดทุจริตได้ ดั่งนี้มีเสมอ.

๏ อย่าเกียจคร้านการเรียนเร่งอุตส่าห์
มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน
จะตกถิ่นฐานใดก็ไม่แคลน
ถึงคับแค้นก็พอยังประทังตน.

อันความรู้รู้กระจ่างแม้อย่างเดียว
แต่ให้เชี่ยวชาญเถิดคงเกิดผล
อาจช่วยเชิดชูฟูสกนธ์
ถึงคนจนพงศ์ไพร่คงได้ดี.

๏ ในบาลีมีย่อย่อข้อธรรมะ
ว่าขันติ หิตะ สุขาวหา
ความเงือดงดอดกลั้นนั้นนำมา
ซึ่งหิตาผาสุกยิ่งแท้จริงเอย.

๏ สุขทุกข์อยู่ที่ใจมิใช่หรือ
ถ้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุกใส
ถ้าไม่ถือก็เป็นสุขไม่ทุกข์ใจ
เราอยากได้ความสุขหรือทุกข์เอย.

๏ คิดรู้เห็นเหตุให้ วอดวาย
ไม่คิดรู้เห็นตาย บ่เว้น
คับรู้คิดเห็นหาย ภพชาติ ดับเอย
คับภพชาติวางเร้น หลีกพ้นภัยขันธ์.

๏ ตนเปรียบเรือแล่นข้าม คงคา
ตักอุทกท้องนาวา ออกแล้ว
เตือนจิตตัดตัณหา คุจวิด เรือแฮ
ตนจักถึงฝั่งแคล้ว คลาดพ้นบ่วงมาร.

๏ เมื่อเราเนาด้วยทุกข์ ก็ทุกข์ นาพ่อ
เมื่อแก่เข้าเคล้าคลุก แก่แท้
เมื่อตายกระหนาบรุก ตายวอด วายเฮย
เมื่อปล่อยวางทุกข์แพ้ หมดสิ้นทุกข์เอง.

๏ อัคคีมีพิษร้อน แรงลม
ไข่เท่าไฟในกมล คุไหม้
เผากายพินาสลน จวบโลก หน้าแล
กวนก่อจ่อจี้ให้ โลดเต้นตัวหมุน.

๏ เจ้าชู้ชูชอบเคล้า คลอชม
เร่รักยักอารมณ์ แยกย้าย
เหิมใจใฝ่นิยม ไข่เลือก เลยนา
เลยเถิดเกิดผลร้าย โรคเร้าแรงรุม.

๏ ปล่อยอารมณ์ปมโลภไว้ แน่นหนา
ปล่อยจิตติดตัณหา คลั่งไคล้
ปล่อยใจใฝ่กามา เมาราค
พูนเพิ่มเสริมโทษให้ ทุกข์แท้ภายหลัง.

๏ ความอยากปราศจากสิ้น   สุดไฉน
โลภะเอาอะไร   ขึดคั้น
ไม่มีที่จุใจ   จุดจบ
ดับหมดเพราะอดกลั้น   จิตได้ถ่ายเดียว.

๏ อยู่อาคารบ้านช่อง   เช่าเขา
นึกว่าถ้าของเรา   เลิศให้
โชคอำนวยช่วยโอนเอา   เป็นสิทธิ์
อยากอยู่ตึกหรูแปล้   ขี่ขึ้นรถเก๋ง.

๏ นามรูปเกิดนั่นล้วน   สังขาร
อนิจจังแปรทุกกาล   แน่แท้
ทุกขังจะทนทาน   ทนยาก
อนัตตาใช่ตนแล้   เร่งรู้คือธรรม.

๏ ศีล มีเป็นภาคพื้น   ปฏิบัติ
สมาธิ ช่วยกำจัด   เครื่องกั้น
ปัญญา เกิดย่อมตัด   เหตุชั่ว
วิมุติ คือผลนั้น   จบแจ้งศาสนา.

๏ ปัญญา เป็นเครื่องคุ้ม   ครองตน
เป็น ใหญ่ในกุศล   ยิ่งล้ำ
แสง สว่างกว่าสุริยน   ยามส่ง แสงแฮ
สว่าง แห่งญาณชื่นน้ำ   จิตผู้ปรีชา.

๏ จิ จิตคิดเกิดแล้ว   ดับพลัน
เจ เจตสิกปรุงขันธ์   ดับด้วย
รุ รู้กับตนกัน   จริงอย่าง นี้เอย
นิ ดับรูปนามม้วย   มอดด้วยญาณขันธ์.

๏ จิ จิตหนึ่งธรรมชาติแท้ ตัวธรรม
เจ เจตสิกอาการนำ แล่นรู้
รุ รูปวิบากสำ หรับรับ สมมตินา
นิ นิพพานมีแก่ผู้ ปฏิบัติแล้วพึงเห็น.

๏ โลภ เจ้าไอ้ยิ่งครั้ง ชนคช
โม หะยุทธ์หวังยศ ชเยศไว้
โท ท้าวร่อนง้าวจรด ศิรยะวิ่น เจียวพ่อ
สัน โดยสันพระยาได้ เสร็จขึ้นครองเสียม.

๏ ยามเยาว์เห็นโลกนี้ มีแต่สุขสนุกเหลือ
ยามกลางสุขทุกข์เจือ ระคนเคล้าเท่ากันไป
ยามเฒ่าชราพลัน ทุกข์ทั้งนั้นสุขสูญไกล
นี่แหละความเปลี่ยนไป สู่ทุกข์แท้แน่นอนเอย.

๏ จังก้ายืนลูกไม้ เล็งเหมาะ
ดินกระสุนยัดเผลาะ เสือกแซ่
เหล็กจับชะนวนเจาะ ดินกรอกชะนวนเอย
มือจับชุดแกว่งแต้ จุดเปรี้ยงเสียงดัง.

๏ ผลที่ปรากฏออกมา คือคำพิพากษาที่ศักดิ์สิทธิ์

๏ รักยศงดเว้น ทางพาล
รักบุตรหมั่นว่าขาน ชิดใช้
รักทรัพย์อุตส่าห์หงาน ที่ชอบ ธรรมนา
รักมิตรพงศาได้ หมั่นด้วยการตรง.

๏ รักยศงดเว้น ทางพาล
รักกิจหมั่นวิจารณ์ จดไว้
รักตัวอย่าโวหาร เย่อหยิ่ง เผยอนา
รักทรัพย์จับจ่ายใช้ แต่น้อยพอควร.

๏ ความรู้เป็นเพื่อนได้ ในยาม เปลี่ยวนา
เป็นเครื่องอาภรณ์คราว พูดโต้
เป็นแรงเมื่อคิดความ ควรตัด สินนา
เป็นทรัพย์ทุกเพลโพล้ พลุ่งง่าย.

๏ โกงเกลียดความรู้คน นะพ่อ
ซื่อซอบชมบ่วาย อยากได้
ฉลาดอาจช่วงใช้คล ประโยชน์ ปวงแล
เกียจเก็บความรู้ไว้ บ่วยการ.

๏ รู้เขียนคุ้มโทษแท้ ทางหลง ลืมแฮ
รู้อ่านกันวิจารณ์ ผิดพลั้ง
รู้เลขหลีกโง่งง ทรัพย์ส่าย สูญเนอ
รู้ประพฤติพ้นทั้ง ทุกข์ภัย.

๏ ศรีสังข์โสภาคอ้าง อุณหิต
กุมภัคทาไพจิตร์ จักแก้ว
คชังค์อุสุภพิศ ไพลาส
ไชยธวัชอัฐพิธแพร้ว เพริศพร้อมมงคล.

๏ จน ทรัพย์จับจ่ายแค้น คนเมิน
เจียม จิตอย่าคิดเกิน ศักดิ์ใช้
เจ็บ แล้วไม่ควรเพลิน หลงเล่ห์ เลยนา
จำ เก็บใส่ใจไว้ อย่ารู้ลืมเลือน.

๏ พายพ่อพาย ตะวันจะสาย ตลาดจะวาย สายบัวจะเน่า!
ทั้งโซ่ไม่แก้ กุญแจไม่ไข จะถ่อพายไป อย่างไรเอยเรา!

๏ เรียนให้รู้ ดูให้จำ ทำให้จริง
ครบสามสิ่ง จะเสร็จหวัง ดังประสงค์
ถึงลำบากยากเท่าไรใจมั่นคง
สิ่งจำนงคงจะได้ดังใจปอง.

๏ ชมนักผักตบซ้อน ขอนแซง
ขอนสุพรรณหั่นแกง อร่อยแท้
ขอนบางกอกคอกแสลง เหลือแหล่ แม่เอย
ขอนปากยากจักแก้ ไม่สิ้นลิ้นขอน.

๏ ชั่ว ช้าลามกแม้ มีใน ใจเอย
ดี เด่นเห็นสดใส สืบแท้
ที่ จิตคิดภายใน นำส่ง มานอ
ใจ โทษทุกข์รุกแล้ เล่ห์แผ้วผ่องเกษม.

๏ เหตุผลและอาตมะประจักษ์
กะประมาณก็ถ้วนถี่
รู้กาลประชุมชนะก็ดี
บ่มิขัดสมาคม
บุคคลจะเสพมนะสนิธ
ก็มิผิดสุชนสม
เจ็ดข้อสมานสมะนิยม
สุปุรุษอุดมนาม

๏ ไม่สามารถ ไม่อาจทำ
ไม่ใช่คำของคนไทย
สามารถและอาจทำ
นั่นแหละคำของคนไทย
"โอมพินิจ มหาพิจารณา"
หมั่นเสกน้ำล้างหน้า ผีไม่หลอก.

๏ บุตรีเย็นที่ปลื้ม | เปรมกมล
แห่งชนกชเนตตน | ค่ำเช้า
บุตรชั่วไม่ได้กล | คำสั่ง สอนนา
ให้ท่านทั้งสองเศร้า | เสื่อมสิ้นยินดี.

๏ แม่เอ๋ยแม่จ๋า
ข้าเกิดมาแต่แม่นี้แน่นัก
แม่อุ้มครรภ์คลอดข้ามาประจักษ์
จะย้ายยักผิดตนไปกลใด
พ่อเสียอีกไซร้ข้าไม่แน่
บางทีแม่ไม่กล้าบอกข้าได้
แม่ของข้าจริงแท้มาแต่ไร
ข้าจึงได้รักแม่ไม่แปรเอย.

๏ อย่ายืนฤานั่งกั้น | ทวารา
อย่าเพ่งชนไปมา | หมิ่นได้
อย่าถามทักทายหา | ขุนหมื่น
อย่าเร่งวางตนให้ | เหล่าผู้คนหยาม.

๏ หา ทรัพย์นับหมื่นได้ หลายปี
ยาก แน่อุปสรรคมี ทั่วหน้า
จ่าย จับชั่วนาที หนึ่งหมด ไปแฮ
ง่าย โดยไม่ชักช้า หมดสิ้นขาดสูญ.

๏ เป็นคนคิดเช่นเชื้อ เกลือเค็ม
ควรประคองคุณเต็ม ที่ไว้
อย่าให้กลับกลายเล็ม ลามจืด เสียนา
แม้รักษาบ่ได้ ชั่วร้ายเร็วถึง.

๏ คนท้า หรือหมาเห่า ไม่ควรเรา เอาสู้สิ
เพราะคน มันไม่ดี เที่ยวเห่า เอาเยี่ยงหมา.

๏ เป็นคนควรคบค้า บัณฑิต
พาลอย่าเชยชมชิด ชั่วใกล้
คบพาลมักเห็นผิด เป็นชอบ
คบมิตรบัณฑิตได้ สุขแท้ทางบุญ.

๏ ฉันทะ พอใจก่อกู้ เกียรติ์งาม
วิริยะ เพียรตาม เพิ่มให้
จิตตะ คิดไขความ ตามที่ พึ่งเฮย
วิมังสา ตริไซ้ร้ หยั่งรู้พุทธธรรม.

๏ เกิดเป็นหญิงถึงจะชั่ว ให้ผัวหลาย
เกิดเป็นชายถึงจะชั่ว ชั่วเพราะหญิง
ถ้ามันชั่ว ชั่วมันใหญ่ ชั่วให้จริง
ถ้าเยี่ยมยิ่งด้วยสิ่งดี ดีให้ดัง.

๏ เกิดเป็นหญิงถึงจะชั่ว อย่าผัวหลาย
ถึงตัวตายก็ตายไปไว้เกียรติ์หญิง
อย่ารักง่ายหน่ายเร็วมันเลวจริง
ลูกผู้หญิงจะงามเพราะความอาย.

๏ ตนเตือนตนของตน ให้พ้นผิด
ตนเตือนจิตตนได้ ใครจะเหมือน
ตนเตือนตนไม่ได้ ใครจะเตือน
ตนแชเชือนเตือนตน ให้พ้นภัย.

๏ หนังสือดีมีค่าที่น่ารู้
จงคิดดูให้ซึ้งถึงแก่นสาร
จะดีชั่วตัวหนังสือคือตัวการ
จงเลือกอ่านผ่านแต่ดีเป็นศรีเอย.

๏ หิวเป็นโรคอย่างยิ่งจริงเจียวหนา
สังขารายอดทุกข์เข้าคุกเข็ญ
ทราบข้อนี้ดีซึ้งพึงบำเพ็ญ
นิพพานเด่นสุขเลิศให้เกิดมา.

๏ เลี้ยงแม่สุข ทุกข์ไกล ในโลกนี้
เลี้ยงพ่อดี อำนวย อวยสุขสม
เลี้ยงพระอวย สุขโชค โลกนิยม
เกื้อกูลพรหม สุกใส ทั้งใจกาย.

๏ ไฮโลโปถั่วพร้อม การพนัน
ชอบเล่นเห็นดีกัน แปลกแท้
ลูกเมียมิเป็นอัน เป็นห่วง
ยิ่งเล่นยิ่งเสียแก้ เล่ห์หนี้ฉิบหาย.

๏ ใครได้คนอย่างนี้ เป็นผัว
เป็นเคราะห์กรรมของตัว ยิ่งแล้ว
ระวังอย่าพันพัว ดูผิด
เลือกคู่ดูนอกแผ้ว อย่าให้ในหนอง.

๏ เรียนวิชาน่ารู้ รอบตัว
น้อยหนึ่งรำพึงกลัว ห่อนสู้
สอบไล่ไต่ถามทั่ว ตามที่ เรียนเฮย
ตกแน่เพราะไม่รู้ ถี่ถ้วนอรรถธรรม.

๏ อาจารย์ผู้กล่าวชี้ คุณโทษ
โดยท่านมุ่งประโยชน์ ค่ำเช้า
ศิษย์พึงหยั่งตั้งโสต สดับเพื่อ จำนา
แล้วรีบปฏิบัติเข้า อย่าช้าไถลถลำ.

๏ จิตแท้คือชาติเชื้อ นิรวาณ
กายก็จักพาน พบชั้น
ทั้งสองต่างดุสิการ ปรากฏ
สัตว์บุคคลเหล่านั้น เกิดขึ้นเป็นผล.

๏ รักกันควรเชื่อกัน อย่าดึงดันรู้จักเกรง
รักสนุกควรร้องเพลง อย่าร้องไห้นะไม่ดี

๏ ท่านจงอย่าว่าใครง่ายไปนัก
เพราะมันจักพันพัวให้ตัวหมอง
ว่าเขาผิดติดใจไม่ตริตรอง
เราไม่มองความผิดก็ติดปราณ
อันคำพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์

มิคนรักรสถ้อยอร่อยหวาน
แม้พูดชั่วตัวตายทำลายการ
จงพิจารณ์คำพูดค่อยพูดเอย.

◎ วันหนึ่งพึงพบแล้ว　อุดม คุณนา
มีค่าควรนิยม　ยิ่งแล้ว
กว่าวันพรุ่งสองสม　ทบเทียบ
เพราะพรุ่งสพหรือแคล้ว　ทราบได้หรือไฉน.

◎ ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ　เงินอยู่ในน้ำน้ำขุ่น
เงินอยู่ในฝุ่นฝุ่นเป็นละออง　เงินอยู่ในคนคนรองหอง
เงินอยู่ในกองไฟ ไฟดับ.

◎ นั่งเจียมคือเจียมกาย
ดีกว่าหมายนั่งพรมขน
นั่งแล้วเหลิงกมล
พรมนำผลให้อวดดี.

◎ สุนัขโสมนัสพร้อง　พบกัน
มันย่อมแสยะยิงฟัน　ปากอ้า
เฉกเช่นคนพาลมัน　พบพวก พาลนา
ร้ายต่อร้ายเองท้า　อวดอ้างฤทธิ.

◎ คำปราชญ์ว่าอย่าค้า　ยาพิษ
คำปราชญ์ว่าอย่าคิด　คดข้าว
คำปราชญ์ว่าอย่าชิด　คนชั่ว
คำปราชญ์ว่าอย่าห้าว　หักเหี้ยนหายคม.

Hand some is that handsome does.

๏ คนใดคนหนึ่งผู้ ใจฉกรรจ์
เคยฆ่าคนอนันต์ มากแท้
ไม่ปานบุรุษอัน ผจญจิต เองนา
เธียรท่านเยินยอแล้ ว่าผู้มีชัย

๏ ไม้ใดอุบัติเบื้อง บรรพต
สูงแต่พอสมยศ เยี่ยงไม้
สูงนักไม่ละลด ลมหัก เสียแฮ
เขาบ่อาจยังได้ เพราะไม้สูงเกิน.

๏ ชะเฮ้ยใครอย่าเย้ย หยามเด็ก
พริกเม็ดเล็กเล็ก เผ็ดล้ำ
ใครบ่ห่อนกินเหล็ก ก่อนเล่า ลือแฮ
โคแก่จนคองำ เด็กขึ้นขี่คอ.

๏ จ่ายทรัพย์วันละบาทซื้อ มังสา
นายหนึ่งเลี้ยงพยัคฆา ไข่อ้วน
สองสามสี่นายมา กำกับ
ยังทรัพย์สี่ส่วนถ้วน บาทสิ้นเสือตาย.

๏ นานาประเทศล้วน นับถือ
คนที่รู้หนังสือ แต่งได้
ใครเกลียดอักษรคือ คนป่า
ใครเยาะกวีไซร้ แน่แท้คนดง

๏ เฉนงไอเปรียบเทียบเว้า วู่กา
รูกับกาวเมิงแต่ยา มู่รู้
ยึดเซ็นจะมู่ซา เคราฒู่
เซ่ะแต่ตอบหว้ยไม้ ซีพลิ้นมังระนอ.

๏ เสือพีเพราะป่าปก   หญ้ารกเพราะเสือยัง
ดินดีเพราะหญ้ายัง   หญ้ายังเพราะดินดี.

๏ คนเห็นคนเป็นคนนั่นแหละคน
คนเห็นคนไม่ใช่คน ใช่คนไม่.
กำเนิดคนต้องเป็นคนทุกคนไป
จนหรือมีผู้ดีไพร่ไม่พ้นคน.

๏ อันปากกาว่ายาวก็ยาวแน่
แต่ยังแพ้ปากคน พ่นเหลวไหล
จริงไม่จริงพ่นมันตะบันไป
จงแก้ไขตัดมันให้สั้นเอย.

๏ คนเกลียดติตั้งพัน   ก็มิเท่าคนรักกันติหนึ่ง
คนชอบชมตั้งพัน   ก็บ่เท่าคนชังกันชมหนึ่ง.

๏ เมื่อพูดคำชั่วช้า   ชิงชัง
ตนก็ต้องได้พั่ง   แน่แท้
สมควรเร่งระวัง   ในเมื่อ พูดเฮย
พูดแต่สัจธรรมแล้   โลกซร้องสรรเสริญ.

๏ กุลปุตฺโต กุเล ชาโต
กุลวํสานุรกฺขโก
อตฺตนา ทุกฺขปตฺโตปิ
หีนกมฺมํ น การเย

กุลบุตรสุดดีมีกำเนิด
ย่อมชูเชิดกุลวงศ์เครือพงศา
ถึงลำบากยากกายวายชีวา
ก็ไม่กล้ากอปรกรรมอันต่ำทราม.

◎ ทุกฺขเมว หิ สมฺโภติ

ทุกฺขํ ติฏฺฐติ เวติ จ

นาญฺญตฺตร ทุกฺขา สมฺโภติ

นาญฺญตฺตร ทุกฺขา นิรุชฺฌติ

โอ้! มีแต่ทุกข์ล้วน เต็มไป
เกิดก่อแล้วดับใน โลกนี้
นอกจากทุกข์สิ่งใด มิเกิด
นอกจากทุกข์เช่นชี้ สิ่งสิ้นมิฤๅ

◎ อันคนพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์
มีคนรักรสถ้อยอร่อยหวาน
แม้พูดชั่วตัวตายทำลายการ
จงพิจารณ์คำพูดค่อยพูดเอย.

"Cap in hand never did any harm"

"ความสุภาพอ่อนโยนไม่ทำให้มีศัตรู"

◎ ตนหาตน ด้วยตน จึงพบตน
ตนลืมตน หลู่ตน รู้ตนไฉน
ตนตรวจตน ติตน เตือนตนไป
ตนจะร้าย ตนจะดี อยู่ที่ตน.

◎ Kind hearts are the gardens.
Kind thoughts are the roots
Kind words are the flowers
Kind deeds are the fruits.

รากแก้วงดงามคือความคิด เมตตาจิตนั้นเป็นเช่นสวนศรี
เอาสุนทรวาจาเป็นมาลี เอาการดีเป็นผลของต้นเอย.

◎ "ความเกรงใจทำให้เสียงาน
ความสงสารทำให้ฉิบหาย
ความเชื่อง่ายทำให้เกิดทุกข์"
ถ้าให้พ้นจากเหตุเหล่านี้ ต้องทำใจให้เข้มแข็ง

◎ รักราชจงจิตน้อม ภักดี ท่านนา
รักชาติกอบกรณีย์ แน่นไว้
รักศาสน์กอบบุญตรี สุจริต ถ้วนเทอญ
รักศักดิ์จงจิตให้ โลกซร้องสรรเสริญ

◎ ยามเดินยืนนั่งน้อม กมล
รำลึกนึกเทศตน อยู่ยั้ง
เป็นรัฐมณฑล ไทยอยู่ สราญฮา
ควรถนอมแน่นตั้ง อยู่เพียงอวสาน.

◎ ใจคือธรรมชาติเชื้อ นิพพาน
กายคือจักรวาฬ ทุกชั้น
แปรปรวนอยู่ทุกกาล พาสู่ ภพแฮ
แต่ก็คงเป็นเช่นนั้น ห่อนรู้แปรผัน.

◎ นี้บรมสุขแท้ นิพพาน
เป็นศิวาลัยสถาน ผ่องแผ้ว
ที่อยู่แห่งทรงญาณ เปรมปราชญ์
พ่อบอกแก่เจ้าแล้ว จุ่งตั้งใจหา.

◎ ไม้ ใดโดดเดี่ยวขึ้น กลางไศล
สูง เยี่ยมนภาลัย ลิ่วล้น
กว่า พรรณพฤกษ์พงไพร ภูมิภาค
เขา ข่อาจขังต้น พฤกษ์นั้นพลันสลาย

๏ ผมเป็นเครื่องไว้ วัดคน ได้นา
หยิกยุ่งนุงตระนังชน ชนิดร้าย
หน้าเหี้ยมกะล่อนสน- ทนาพล่อย พล่อยฤๅ
ก้อล่อคอสั้นป้าย แน่แท้เนรคุณ.

๏ หมาเอ๋ยเคยหล่อเลี้ยง หมามา
น้ำผักน้ำแกงสาร- พัดป้อน
ขุนสุขทุกเวลา เลี้ยอิ่ม เสมอเลย
หมากลับลืมคุณย้อน หยิ่งฉะนี้ดีไฉน

๏ โกสุมชุมช่อร้อย อรชร
เผยผกาเกษร ยั่วแย้ม
รวยรื่นรสสุคนธ์ขจร จังหวัด ไพรนา
กลิ่นตระกาลกลแก้ม เกศแก้วกูสงวน.

๏ ถ้ายังเรียนเพียรรักมันเสียผล
รักผจญศึกษาให้อาสัญ
เรียนกับรักมักคู่ศัตรูกัน
เด็กเป็นหมันการเรียนเพราะเรียนรัก.

๏ เรียนให้จบครบก่อนร้อนไฉน
รักเอาไว้ภายหลังตั้งเป็นหลัก
อย่าหวาดไหวใกล้ชิดจิตสมัคร
รู้ประจักษ์รักงามก็ตามทัน.

๏ ในวัยเด็กเล็กนั้นหมั่นศึกษา
เพื่อเป็นอาภรณ์เลิศงามเฉิดฉัน
เป็นเครื่องมือถือไว้ได้ใช้มัน
เติบโตครันรักงามก็ตามเอย.

สิบปี๋ อาบน้ำบ่หนาว
ซาวปี๋ เว้าสาวบ่เบื่อ
สามสิบปี๋ ฮู้เมื่อก่อนไก่
สี่สิบปี๋ ไปไหนทอดขา
ห้าสิบปี๋ ไปนามาลุย
หกสิบปี๋ เป่าขลุ่ยบ่ดัง
เจ็ดสิบปี๋ ตีระฆังบ่เหง่ง
แปดสิบปี๋ รองเพลงบ่เพราะ
เก้าสิบปี๋ หัวเราะบ่ดัง
ร้อยปี๋ ไข้ก็ตาย บ่ไข้ก็ตาย

อาจารย์กับศิษย์

๑ เมื่ออยู่ให้ท่านรัก เมื่อไปให้ท่านคิดถึง
นั่นคือสร้างทาง

เมื่ออยู่ท่านหนักใจ เมื่อไปท่านโล่งอก
นั่นคือสะทาง

ไฟบรรลัยกัลป์ ก็ไม่สำคัญเท่าไฟในอก
ก็มันนรกชัดชัด

"กันคนโกง"

โดย

นายมานิต มานะหัต

● กำหนดไว้ในสัญญาว่ากู้เงิน ๑๐ ปี พอกู้ไป ๒ ปี ลูกหนี้ก็ตาย เช่นนี้ เจ้าหนี้จะทำอย่างไร ●

ระวังให้ดีเมื่อลูกหนี้ถึงแก่กรรม

วันนี้พี่โกร่งพื้นเสีย พอมาถึงก็กระหืดกระหอบเล่าให้ฟังว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ พี่โกร่งให้นายกะล่อน มากเล่ห์ ยืมเงินไปทำทุนค้าขาย เป็นเงินห้าแสนบาท กำหนดใช้หนี้คืนภายในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๐ ยังไม่ทันได้เห็นผลของงาน นายกะล่อนก็สิ้นบุญหมดเวรถึงแก่กรรมไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ พี่โกร่งเห็นว่ากิจการค้าของนายกะล่อนกำลังจะได้ผลดี โดยมีคุณดัดจริตา ลูกสาวคนสวยของนายกะล่อน รับมรดกดำเนินการต่อไป ทั้งหนี้ที่คุณกะล่อนยืมไปก็ยังไม่ครบกำหนด พี่โกร่งจึงไม่ได้ทวงถาม คงปล่อยเรื่อยมาจนถึงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๐ พี่โกร่งทวงแล้วทวงเล่า เฝ้าแต่ทวง ทั้ง ๆ ที่คุณดัดจริตาเป็นเศรษฐินีมีเงินพอจะใช้หนี้ คุณดัดจริตาก็ไม่ยอมใช้ พี่โกร่งจึงต้องยื่นฟ้องศาล เรียกเงินยืมห้าแสนบาทจากคุณดัดจริตา คุณดัดจริตานอกจากสู้ท่าโน้นท่านี้ตามวิธีของกฎหมายแล้ว ยังต่อสู้เป็นข้อสุดท้ายด้วยว่า คุณพ่อของเธอตายไปตั้ง ๒ ปีกว่าแล้ว ทำไมคุณโกร่งจึงไม่ฟ้องเสีย จะเพิ่งมาฟ้องในปี ๒๕๑๐ หาได้ไม่ ศาลท่านตัดสินว่าข้อต่อสู้ของคุณดัดจริตาเข้าข้อกฎหมายที่เรียกว่า "หนี้ขาดอายุความ" จึงพิพากษาให้คุณดัดจริตาเป็นฝ่ายชนะคดี

พี่โกร่งระดมคำถามใส่กระผมว่า อายุความคืออะไร? อายุความในกฎหมายทำไมจึงได้สั้นมากมายถึงเพียงนั้น เพราะหนี้เพิ่งครบกำหนดชำระในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๐ และพี่โกร่งก็ฟ้องในวันที่ ๙ เดือนเดียวกัน ห่างกัน ๓-๔ วันเท่านั้น?

เพื่อคลายความตึงเครียดของเพื่อนผู้พี่ กระผมจึงได้พูดเล่นไปว่า "บ้านต้องเช่า ข้าวต้องซื้อ ปรึกษาหารือก็ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมกันบ้าง"

พี่โกร่งเดินไปที่ตู้เย็นคู่บารมีของกระผม ซึ่งมีอายุมากกว่าเจ้าของบ้าน หยิบเบียร์มาเทใส่แก้วเอาเองแล้วส่งให้กระผม ๑ แก้ว พร้อมกับพูดว่า "นี่แน่ะ ค่าธรรมเนียม"

เราจิบเบียร์บาง ๆ ไปพลาง คุยกันไปพลาง โดยกระผมอธิบายไปว่า อันคดีความที่จะฟ้องร้องกันต่อศาลทั้งหลายนั้นก็เหมือนกับมนุษย์เดินดินกินข้าวแกงนั่นแหละ คือ มนุษย์ทั้งหลายนั้นถ้าประสงค์จะทำธุระปะปังอะไร ก็ต้องทำเสียภายในเวลาที่ตนยังมีชีวิตอยู่ และจะมัวโอ้เอ้อืดอาดหาได้ไม่ เพราะเวลาและกระแสน้ำไม่เคยไหลกลับและหยุดอยู่กับที่ หากมัวสนุกสนานเพลินไปจนตาย แล้วจะทำเป็นคนขยันลุกขึ้นมาทำงานการอะไรอีกหาได้ไม่ ขืนอุตริทำเข้า ลูกหลานเขาก็จะว่า ปู่ย่าตายายมาหลอกหลอน นี่ฉันใด คดีความทั้งหลายก็เช่นกันฉันนั้น เพราะกฎหมายท่านบัญญัติไว้ว่า คดีประเภทไหนมีอายุเท่าใด ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา หากไม่ฟ้องเสียภายในอายุที่กฎหมายท่านกำหนดไว้แล้ว ภาษากฎหมายท่านเรียกว่า คดีขาดอายุความ ศาลจะบังคับให้เป็นไปตามคำฟ้องของโจทก์หาได้ไม่ ทั้งนี้เพราะในด้านคดีอาญาถือกันว่า ตลอดเวลาภายในอายุความนั้น ผู้กระทำผิดได้รับทุกข์ทรมานในการหลบหนีหัวซุกหัวซุน ต้องไปนอนกลางดิน กินกลางทราย ไม่มีโอกาสพบหน้าลูกเห็นหน้าเมียมาเป็นเวลาแรมปี ทั้งประชาชนแถวถิ่นที่เกิดเหตุก็พากันเลิกคิดถึงเรื่องราวที่ผู้ร้ายคนนั้นก่อขึ้นเสียแล้ว ส่วนในทางคดีแพ่งถือกันว่า เมื่อระยะเวลาล่วงไปนานเช่นนั้นแล้ว พยานเอกสารต่าง ๆ ย่อมสูญหายลบเลือนไป ส่วน

พยานบุคคลเล่า ที่แก่เฒ่าก็สูญหายตายจากไปหมดสิ้น เด็กรุ่นใหม่ก็ไม่รู้เรื่องราวของคนเก่าคนแก่ ยากที่จะสืบสาวหาความจริงในด้านคดีได้ และอีกประการหนึ่งกฎหมายแพ่งนั้นไม่มีเจตนารมณ์ถึงกับไปเที่ยวตะโกนปลุกชาวบ้านชาวเมืองให้มาใช้สิทธิของเขา เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องรู้จักรักษาสิทธิของตนเองภายในเวลาอันสมควร ตรงนี้พึงสังเกตไว้ด้วยว่า ในคดีแพ่งนี้มีข้อแตกต่างกับคดีอาญาอยู่อย่างหนึ่งคือในเรื่องอายุความนี้ หากเป็นคดีอาญา แม้จำเลยจะไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลย่อมยกขึ้นวินิจฉัยให้เป็นผลดีแก่จำเลยได้ ส่วนในคดีแพ่งนั้น หากจำเลยไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้คดี ศาลจะยกอายุความขึ้นเป็นเหตุยกฟ้องหาได้ไม่ เหตุผลก็ย้อนกลับมาเข้าหลักใหญ่ที่ว่า เมื่อตัวเองไม่ใช้สิทธิที่กฎหมายมอบให้แล้วจะไปโทษท่านผู้ใดหาได้ไม่

การฟ้องคดีเรียกเงินยืมนั้น มีอายุความให้ฟ้องเสียภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่หนี้ถึงกำหนด ซึ่งในกรณีของพี่โกร่งนี้หนี้กู้ยืมที่ทำสัญญากันไว้ครบกำหนดใช้ในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๐ ตามปกติพี่โกร่งย่อมฟ้องได้ภายในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๐ แต่เป็นคราวเคราะห์หามยามร้ายของพี่โกร่งเอง ที่คุณกะล่อนลูกหนี้ได้ตายเสียก่อนเวลาที่หนี้ถึงกำหนด ซึ่งในกรณีที่ลูกหนี้ตายเช่นนี้ มีกฎหมายบัญญัติไว้อีกมาตราหนึ่ง เป็นข้อยกเว้นเรื่องอายุความทั่วไปว่า **สิทธิเรียกร้องทุกอย่าง ซึ่งแม้จะมีอายุความยาวกว่า ๑ ปี ก็ต้องเลื่อนลงมาเหลือเพียง ๑ ปี นับแต่เจ้าหนี้ได้รู้หรือควรจะรู้ถึงความตายของลูกหนี้** เพราะกฎหมายมาตรานี้เอง คดีของพี่โกร่งจึงต้องแพ้ไป เพราะพี่โกร่งไม่ฟ้องเสียภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่พี่โกร่งทราบว่าคุณกะล่อนตาย

เมื่อกระผมพูดมาถึงตรงนี้ พี่โกร่งตั้งกระทู้ถามกระผมว่า "แล้วนักกฎหมายมีวิธีแก้ไขในเรื่องนี้บ้างไหม ? ลูกหนี้ตายปุ๊บ ลูกหลานเขากำลังเศร้าโศกเสียใจ กฎหมายก็จะบังคับให้เจ้าหนี้ฟ้องเลย ดูจะเป็นการโหดร้ายไปกระมัง ?" กระผมได้อธิบายไปว่า ก็พอมีวิธีแก้อยู่บ้าง คือก่อนระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่

เจ้าหนี้ทราบว่าลูกหนี้ตายจะล่วงเลยไป เจ้าหนี้พึงเชิญลูกหลานผู้มีสิทธิรับมรดกของลูกหนี้แม้แต่เพียงคนเดียวก็ใช้ได้ มากระทำพิธีรับสภาพหนี้เสีย การรับสภาพหนี้นั้นย่อมมีผลผูกพันทายาททุกคน ทั้งมีผลให้อายุความที่ล่วงแล้วเป็นอันยกเลิกไป และเริ่มต้นนับอายุความกันใหม่ คือเริ่มนับ ๑ ใหม่เลยทีเดียว โดยถืออายุความในเรื่องเดิม เพราะการรับสภาพหนี้ไม่ได้ทำให้เปลี่ยนสภาพของหนี้แต่อย่างใด ทั้งไม่ทำให้กำหนดเวลาของอายุความเปลี่ยนแปลงไป หนี้เดิมมีอายุความเท่าใด เมื่อรับสภาพหนี้แล้ว ก็คงมีอายุความเท่าเดิม เช่นรายของพี่โกร่งนี้ หากมีการรับสภาพหนี้กันไว้ ย่อมมีอายุความ ๑๐ ปี นับตั้งแต่วันที่มีการรับสภาพหนี้

พี่โกร่งตอนนี้ขมองใสสบายอารมณ์ เพราะดื่มเบียร์หมดไปแล้ว ๒ ขวด ได้ถามกระผมต่อไปว่า "อันการรับสภาพหนี้นั้นเป็นไฉน ?"

กระผมเลยพุ้งต่อไป ทั้ง ๆ ที่ไม่มั่นใจนักว่าจะถูกต้อง ว่าการรับสภาพหนี้มี ๔ วิธี คือ

๑. ลูกหนี้ (หรือทายาทของลูกหนี้ที่ถึงแก่กรรม) ทำหนังสือลงลายมือให้ไว้แก่เจ้าหนี้ว่า ได้เป็นหนี้อยู่จริง เช่น เจ้าหนี้มีหนังสือทวงเงินไปให้ลูกหนี้ใช้เงินยืมลูกหนี้ตอบจดหมายไปว่า "ท่านครับ เรื่องเงิน ๕๐๐๐ บาทที่ท่านทวงไปนั้นขอให้รับเงินตกเบิกเสียก่อนครับ แล้วกระผมจะนำมากรายเท้าชำระให้"

๒. ลูกหนี้ชำระหนี้ให้บางส่วน จะโดยส่งต้นเงินให้หรือส่งดอกเบี้ยให้ก็ตาม เช่นยืมสองหมื่นบาท ผ่อนใช้ต้นเงิน ๑๐ บาท ดอกเบี้ยสองพันบาท

๓. ลูกหนี้หาหลักประกันมาให้ เช่นเอานาฬิกาข้อมือมาให้ยึดถือไว้

๔. การกระทำอื่น ๆ ที่แสดงว่าลูกหนี้ยอมรับตามสิทธิของเจ้าหนี้ เช่นนายไก่ทำสัญญาขายเรือนให้นายเป็ด ได้รับเงินไปแล้วสองหมื่นบาท ยังค้างอยู่อีกเจ็ดหมื่นบาทจะชำระภายใน ๓ เดือน นายไก่ตาย นายห่านเป็นผู้รับมรดก นายห่านยินยอมให้นายเป็ดครอบครองเรือนที่ซื้อขายกันไว้ตั้งแต่นายไก่ตายเป็นต้นมา อย่างนี้ก็เป็นการรับสภาพหนี้

อนึ่ง มีข้อสังเกตอันสำคัญอยู่ว่า การรับสภาพหนี้นั้นจะต้องกระทำต่อเจ้าหนี้โดยตรง และมีเจตนาจะใช้หนี้นั้นโดยไม่มีข้อแย้งใด ๆ เช่นลูกหนี้รับว่าเป็นหนี้จริง แต่เถียงว่าใช้หนี้แล้วดังนี้ ไม่เป็นการรับสภาพหนี้ หรือเช่นในการสอบสวนคดีเรื่องอื่น ลูกหนี้เล่าให้ตำรวจผู้สอบสวนจดไว้ว่า ลูกหนี้ได้ค้างชำระค่า อาบ อบ นวด ที่จะต้องชำระให้เจ้าหนี้อยู่อีก ๖๐๐ บาทดังนี้ ไม่ใช่เป็นการกระทำต่อเจ้าหนี้และมิใช่มีเจตนาจะรับใช้หนี้ จึงไม่เป็นการรับสภาพหนี้ตามกฎหมาย

จากข้อความที่กระผมกับพี่โกร่งคุยกันในวงเบียร์ ดังที่เขียนไว้ข้างต้นนี้ "กันคนโกง" บทหนึ่งขอสรุปว่า

๑. ถ้าลูกหนี้ตาย จะต้องฟ้องเรียกหนี้นั้นจากทายาทผู้รับมรดกของลูกหนี้ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่เจ้าหนี้ทราบถึงการตายของลูกหนี้

๒. ถ้าจะผ่อนเวลาให้เลย ๑ ปีออกไป ก็ต้องให้ทายาทของลูกหนี้กระทำพิธีรับสภาพหนี้เสีย

(สำหรับท่านนักกฎหมายโปรดดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๓, ๑๖๔, ๑๗๒, ๑๙๒, ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๙๕ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๔/๒๔๗๑, ๑๒๑๘/๒๕๐๑, ๖๙/๒๕๐๗, ๙๓๓/๒๔๙๗, ๕๒๐/๒๔๙๔ และ ๗๙๐/๒๕๐๔)

☐ เจ้าหนี้ไม่รู้เคล็ดลับของกฎหมาย หลงลมชาย ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันเลยหัวเราะ ☐

ระวังจะเสียรู้ผู้ค้ำประกัน

คุณนายคัดจริตา มุขโลหิต เศรษฐินีหม้ายทรงเครื่องใหญ่ มีเงินร่ำรวยมหาศาล แทนที่จะนำเงินนั้นไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศชาติ กลับใช้ความร่ำรวยไปดำเนินการอสังคมสงเคราะห์ ในด้านให้กู้หนี้แล้วเรียกดอกเบี้ยเกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดของกฎหมาย ได้ให้นายเลี่ยงกิจ โกหกะสกุล เสมียนโรงรับจำนำยี่ห้อ "เงียบสูญ" (โปรดเข้าใจด้วยว่าชื่อทั้งหมดใน 'กันคนโกง' เป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น) กู้ไป ๕๐๐ บาท โดยเรียกดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อเดือน คุณนายคัดจริตารู้ดีว่า เสมียนพนักงานทั้งหลายในสมัยพัฒนานี้ ทุกคนอยู่ในฐานะหาเช้ากินสายหาบ่ายกินเย็น พอถึงวันที่ ๑๕ ของทุก ๆ เดือนก็เปิดไฟแดงห้ามลูกบอกเมียไม่ให้เบิกเงินพิเศษใด ๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้น คุณนายคัดจริตาจึงได้จัดให้นายสอด ซอยแส่ มาทำหนังสือค้ำประกันหนี้ที่นายเลี่ยงกิจยืมไป ครั้นถึงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นวันครบกำหนดที่นายเลี่ยงกิจจะต้องนำดอกเบี้ยและต้นเงินทั้งหมดมาใช้ นายเลี่ยงกิจเขียนจดหมายกราบเท้าไปขอความเมตตาคุณนายคัดจริตาว่า "เดือนออกพรรษาปีนี้มีเรี่ยไรงานทอดกฐินมากมายเหลือเกิน แม้อยู่เหนือสุดใต้สุดของประเทศไทยก็ส่งซองเรี่ยไรมาให้ จะไม่ร่วมการกุศล

หรือกีเกรงใจ เพราะเป็นเจ้านายเก่าแก่ขนานแท้และดั้งเดิมทั้งนั้น ความจริงเจ้านายท่านอาจเจตนาเป็นกุศลต้องการจะบำเพ็ญบุญด้วยสุจริตใจ แต่บรรดาลิ่วล้อผู้ดำเนินงานทั้งหลายอยากจะแสดงฝีไม้ลายมือให้เจ้านายเห็นว่า เป็นผู้มีความสามารถจัดงานเล็กให้เป็นงานใหญ่ได้ จึงส่งซองเรี่ยไรไปตามบรรดาลูกน้องเก่าทั่วพระราช-อาณาจักร กระผมเป็นผู้น้อยถูกอุทกภัยคือน้ำท่วมปากพูดไม่ออก ส่งเงินไปทำบุญคราวแรกก็ซองละ ๒๐ บาท ต่อ ๆ มาซองละ ๑๐ บาท ในที่สุดซองละ ๑๐๐ สตางค์ เงินเดือนที่กระผมกะว่าจะนำมากรายเท้าใช้หนี้คุณนายตามกำหนดจึงหมดไปในการบำเพ็ญกุศลด้วยประการฉะนี้ จึงขอบารมีคุณนายผู้มากด้วยเมตตา ได้โปรดผลัดให้กระผมอีกจนถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ เท่านั้น และกระผมขอคิดผลประโยชน์ให้คุณนายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๕ ต่อเดือน ขอคุณนายได้โปรดเมตตาเลี้ยงลูกนกลูกกาโดยเขียนจดหมายสั้น ๆ ให้ภริยาคู่ทุกข์คู่ยากของกระผมผู้ถือจดหมายนี้ว่าจะกรุณาได้เพียงใด” คุณนายคัดจริตาอ่านจดหมายที่น่าหมั่นไส้จบแล้วเกิดความรำคาญ แต่เห็นว่านายเลี่ยงกิจขอผลัดเพียง ๑๕ วัน ทั้งหนี้สินรายนี้ก็มีคุณสอดเป็นผู้ค้ำประกันอยู่ด้วย จึงตอบจดหมายไปว่า “ตกลงให้ผลัดไปจนถึงวันที่ ๑๕ พ.ย. ๐๙ (ลงชื่อ) คัดจริตา” ครั้นครบกำหนดผลัด คุณนายคัดจริตาครวญเพลงสมัยที่คุณนายยังสาวที่ว่า “คอย ไทยเราเฝ้าคอย” กับเพลง “เอ๊ะ! ยังไม่เห็นมา” อยู่ ๑๐ วัน นายเลี่ยงกิจก็ไม่นำหนี้มาชำระให้แม้แต่น้อย คุณนายคัดจริตาเลยต้องหันมาร้องเพลงสมัยใหม่ที่ว่า “ไปตกนรกเสียเถิดผู้ชาย” โดยแต่งทนายชั้น ๓ ไปฟ้องศาล ฟ้องนายเลี่ยงกิจเป็นจำเลยที่ ๑ ฟ้องนายสอดผู้ค้ำประกันเป็นจำเลยที่ ๒ ให้ใช้ต้นเงินและดอกเบี้ย ศาลท่านตัดสินให้นายเลี่ยงกิจใช้หนี้คุณนายตามฟ้อง แต่สำหรับนายสอดผู้ค้ำประกันนั้น ศาลท่านพิพากษายกฟ้อง โดยอ้างเหตุผลว่า เพราะคุณนายคัดจริตาตกลงผ่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่นายเลี่ยงกิจจากวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ เป็นวันที่ ๑๕ เดือนเดียวกัน จึงหลุดพ้นความรับผิดไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๐

เรื่องราวแบบคุณนายดัดจริตานี้มีบ่อย ๆ ฉะนั้น ทั้งเจ้าของเงินกู้ ผู้กู้ ผู้ค้ำประกัน จึงน่าจะได้ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ไว้ เพื่อจะได้ไม่ต้องมาร้องเพลง "ฆ่าฉันๆ ให้ตายดีกว่า" ในภายหลัง

มีกฎหมายบัญญัติไว้ ถ้าค้ำประกันหนี้อันจะต้องชำระ ณ เวลากำหนดแน่นอน และเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ไซร้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นความรับผิด แต่ถ้าผู้ค้ำประกันได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลาท่านว่าผู้ค้ำประกันหาหลุดพ้นความรับผิดไม่

ตามเรื่องราวที่สมมติข้างต้นนั้น ถ้านายเลี่ยงกิจขอผลัดชำระหนี้ แต่คุณนายดัดจริตาไม่ตกลงด้วย นายสอดผู้ค้ำประกันก็ยังไม่หลุดพ้นความรับผิด แม้คุณนายดัดจริตาจะบอกภริยาของนายเลี่ยงกิจไปว่า "ไม่เป็นไรดอกเธอ ลูกค้าเก่าลูกค้าแก่แท้ ๆ หามาให้ก็แล้วกัน" เช่นนี้ นักกฎหมายท่านก็ว่าเป็นการพูดกันด้วยปาก ไม่เป็นการผูกมัดคุณนายดัดจริตาว่าภายในกำหนด ๑๕ วันที่นายเลี่ยงกิจขอผลัดนั้น คุณนายดัดจริตาจะฟ้องเรียกเงินกู้ไม่ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็ว่า ในระยะขอผลัด ๑๕ วันนั้น คุณนายดัดจริตาจะฟ้องเรียกเงินกู้จากนายเลี่ยงกิจเมื่อไรก็ได้ จึงไม่ถือว่าเป็นการผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ ทางที่ดีที่สุดของเจ้าหนี้แต่ไม่ดีสำหรับผู้ค้ำประกันก็คือ เมื่อลูกหนี้มาขอผลัด แม้ใจจริงเจ้าหนี้จะอยากยอมผลัดให้ก็ตาม เจ้าหนี้เฉย ๆ ไว้จะสวยกว่า เพราะทำให้ผู้ค้ำประกันไม่พ้นความรับผิดไปได้ วิธีปฏิบัติที่ปลอดภัยอีกทางหนึ่ง ก็คือเมื่อลูกหนี้ขอผลัด เจ้าหนี้จะให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับรองไว้ก็ได้ว่า ลูกหนี้จะนำเงินมาชำระภายในเวลาเท่าใด โดยอย่าให้มีข้อความใดๆในหนังสือนั้นอันจะแสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ตกลงตามที่ลูกหนี้ขอผลัดด้วย ซึ่งในกรณีอย่างนี้นักกฎหมายท่านถือว่า ตามหนังสือขอผลัดนั้นเป็นเรื่องลูกหนี้ขอกำหนดเวลาชำระหนี้ฝ่ายเดียว เจ้าหนี้มิได้กำหนดด้วย ถือไม่ได้ว่าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ แต่โปรดเข้าใจอีกนิดหนึ่งว่า กฎหมายไม่ได้บังคับว่า เมื่อหนี้ที่กู้ยืมกันไปถึงกำหนด

ใช้แล้วเจ้าหนี้จะต้องรีบไปฟ้องคดีที่ศาลโดยทันที การที่เจ้าหนี้ไม่ฟ้องลูกหนี้และผู้ค้ำประกันตามกำหนดเวลาชำระหนี้นั้น หาทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นความรับผิดไปได้ไม่ หลักประการสุดท้ายที่สำคัญยิ่งก็คือ ในเวลาทำสัญญาค้ำประกันควรมีข้อความระบุไว้ในสัญญาค้ำประกันเสียเลยว่า "ถ้าผู้ให้กู้ยอมผ่อนเวลาให้ผู้กู้ชำระหนี้ โดยจะแจ้งหรือไม่แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบก็ตาม ผู้ค้ำประกันเป็นอันยอมตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้นทุกครั้งไป และยอมมิให้ถือเอาการผ่อนเวลาเช่นว่านั้นเป็นเหตุปลดเปลื้องความรับผิดเป็นอันขาด" ข้อความที่เขียนไว้ในสัญญาค้ำประกันเช่นนี้ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อสัญญานั้นจึงใช้บังคับกันได้ ไม่เป็นโมฆะและทำให้มีผลอันสำคัญยิ่งในประการที่ว่าเมื่อมีข้อสัญญาเช่นนั้นแล้ว แม้เจ้าหนี้จะตกลงเลื่อนเวลาชำระหนี้ออกไปกี่ครั้งกี่หนก็ตาม ผู้ค้ำประกันหาหลุดพ้นความรับผิดไม่

"กันคนโกง" บทนี้ขอทิ้งท้ายว่า สำหรับผู้อาสาสมัครเป็นลูกหนี้ทั้งหลายนั้น ก่อนจะกู้เงินผู้ใดขอได้โปรดรำลึกถึงพุทธภาษิตที่ว่า "อิณาทานํ ทุกฺขํ โลเก" ซึ่งแปลว่า "ในโลกนี้ การเป็นหนี้คนอื่นนั้นก่อให้เกิดทุกข์เหลือเกิน" ส่วนท่านผู้จะเป็นผู้ค้ำประกัน ก่อนจะเซ็นสัญญาค้ำประกันเพื่อนฝูงญาติพี่น้องก็ขอให้ทบทวนภาษิตไทยที่ว่า "อยากเป็นลูกหนี้ให้เป็นนายหน้า อยากเป็นขี้ข้าให้เป็นนายประกัน" สำหรับท่านเจ้าหนี้ทั้งหลายนั้นก็โปรดอย่าลืมคำโบราณที่ท่านสอนไว้ว่า "อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง"

(สำหรับท่านนักกฎหมาย โปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๓, ๗๐๐ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๗/๒๔๗๔, ๒๖๖/๒๔๗๖, ๕๔๗/๒๔๗๗, ๑๘๒๑/๒๔๙๙, ๑๕๔๙/๒๔๘๒, ๘๑๖/๒๔๗๗, ๘๓๘/๒๔๘๔, ๑๒๔๒/๒๔๙๕, ๑๑๒๗/๒๕๐๗ และ ๒๓๘/๒๕๐๘)

□ เขามากู้เงิน กลัวต้นจะหาย เรียกเอานามาทำจำนองไว้ แต่แล้วเวลาเป็นความ ยึดนามาขายไม่พอใช้หนี้ โรงสีของลูกหนี้ก็มีอยู่แต่เจ้าหนี้กลับทำอะไรไม่ได้ □

□ เมื่อมีทางหนี ก็ต้องหาวิธีไล่กันละ □

ผู้รับจำนองต้องรู้

กาลครั้งหนึ่ง นางสาวมอด เซ่อสกุล ได้ให้นายเลี่ยงกิจ โกหกะสกุล กู้ยืมเงินไป ๑๐,๐๐๐ บาท มีที่นา ๑ แปลงของนายเลี่ยงกิจเป็นหลักประกัน โดยทั้งสองฝ่ายได้ไปจดทะเบียนจำนองไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ ต่อมานายเลี่ยงกิจไม่ใช้หนี้ตามกำหนดที่ตกลงกันไว้ คุณมอดจึงบอกกล่าวล่วงหน้าให้นายเลี่ยงกิจนำเงินมาชำระ นายเลี่ยงกิจก็ยังทำเป็นทองไม่รู้ร้อน คุณมอดจึงแต่งทนายยื่นฟ้องต่อศาลขอให้ยึดทรัพย์จำนองคือที่นาของนายเลี่ยงกิจออกขายทอดตลาด ศาลท่านพิพากษาให้คุณมอดชนะคดี แต่เป็นที่น่าเวทนายิ่งที่นาของนายเลี่ยงกิจเป็นนาดอน ทำนาไม่ได้ข้าว แม้แต่จะปลูกถั่วฝักยาวก็แห้งตายคาดิน เจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลเลื่อนการขายทอดตลาดไปถึง ๒ ครั้ง ๒ หน คนที่มาสู้ราคาก็ให้ราคาอย่างสูงเพียง ๓,๐๐๐ บาทเท่านั้น คุณมอดจึงได้รับใช้หนี้ไปเพียง ๓,๐๐๐ บาท ยังขาดอยู่อีก ๗,๐๐๐ บาท คุณมอดยื่นคำร้องขอให้ศาลท่านสั่งยึดบ้านเรือนของนายเลี่ยงกิจ

ขายทอดตลาดเพื่อจะนำเงินมาใช้หนี้ต่อไป นายเลี่ยงกิจแถลงคัดค้านต่อศาลโดยสง่าผ่าเผยว่า จำนองกันไว้เฉพาะนาแปลงเดียว จะไปยึดทรัพย์สมบัติอื่น ๆ ของนายเลี่ยงกิจอีกไม่ได้ จำนองไว้เท่าใดก็ควรจะเอาได้เฉพาะเท่านั้น เมื่อศาลฟังทั้ง ๒ ฝ่ายแถลงแล้ว เห็นว่าคำค้านของนายเลี่ยงกิจประกอบชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่อนุญาตให้คุณมอดยึดทรัพย์อื่น ๆ ของนายเลี่ยงกิจต่อไป ผลลัพธ์ก็คือคุณมอดต้องสูญเงินต้นไป ๗,๐๐๐ บาท โดยไม่มีสิทธิที่จะบังคับคดีเอาจากทรัพย์สมบัติของนายเลี่ยงกิจได้

ท่านที่ไม่ใช่นักกฎหมายอาจจะตั้งข้อถามได้ว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น? เมื่อนายเลี่ยงกิจยังมีทรัพย์สมบัติอื่นอีกมากมายก่ายกอง ทำไมศาลไม่บังคับให้?

กระผมขอประทานอนุญาตตั้งตัวเองเป็นพิเภกเอกโหราจารย์เล็งญาณเดาใจท่านนักกฎหมายว่า ท่านนักกฎหมายฝ่ายศุลาการท่านก็คงจะอึดอัดใจอยู่บ้างเหมือนกัน เพราะตามหลักใหญ่ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในกฎหมายนั้น แม้แต่เป็นหนี้ที่ให้ยืมกันโดยไม่มีหลักประกันใด ๆ เลย หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ย่อมขอให้ศาลยึดทรัพย์สมบัติทุกชิ้นทุกอันของลูกหนี้มาขายทอดตลาดเพื่อเอาเงินใช้หนี้ได้ ในเรื่องจำนองนี้แต่เดิมมานักกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติท่านก็ตรากฎหมายไว้เป็นการสอดคล้องรับกันกับหลักทั่วไปในกฎหมายว่า ถ้าเจ้าหนี้จำนองบังคับเอาแก่ทรัพย์จำนองแล้ว เจ้าหนี้ยังไม่ได้รับชำระหนี้อยู่อีกเท่าใด ลูกหนี้จะต้องใช้ส่วนที่ขาดอยู่ให้จนครบ กฎหมายดังกล่าวได้ให้ความอบอุ่นแก่เจ้าหนี้ และไม่เป็นการเอาเปรียบลูกหนี้ด้วยคืนพุทธศาสนายุกาลล่วงมาถึงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๘ ท่านนักกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติท่านออก พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๗๘ มาแก้ไขหลักการเดิมอย่างหน้ามือเป็นหลังมือว่า **สัญญาจำนองที่ทำกันตั้งแต่วันใช้ พ.ร.บ. ดังกล่าว เมื่อเจ้าหนี้บังคับจำนองได้เงินสุทธิน้อยกว่าหนี้ที่ค้างชำระอยู่ เงินขาดอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในเงินที่ขาดอยู่นั้น** เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายออกมาอย่างนี้ ท่านผู้พิพากษาศุลาการซึ่งมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย เลยต้องสั่ง

ไม่ให้คุณมอคนำยึดทรัพย์สินอื่น ของนายเลี่ยงกิจ ท่านตุลาการเคยเล่าให้กระผมฟังว่า ทางฝ่ายตุลาการจะต้องมั่นอยู่ในหลักการที่ว่า อันความยุติธรรมนั้นจะต้องเป็นไปตามที่เขียนไว้ในกฎหมาย ไม่ใช่เป็นไปตามใจของท่านผู้พิพากษาเอง

ขอแทรกไว้ตรงนี้สักหน่อย เพื่อประทานเสนอแด่ท่านสมาชิกรัฐสภาผู้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติด้วยว่า ในสายตาของท่าน ท่านมีความเห็นในเรื่องนี้เป็นประการใด ? ถ้าท่านเห็นว่า "ธรรมดา" อ่านว่า "ทำมะดา" ก็ขอได้โปรดผ่านไป แต่ถ้าท่านเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาด ก็น่าจะถือโอกาสในหน้าที่ของท่านเสนอขอแก้กฎหมายให้กลับไปตามเดิมเสียเถิด เรื่องลักกะปิดลักกะเปิดในเรื่องจำนำกับจำนองจะได้หมดไป เพราะในเรื่องจำนองนั้นตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่และใช้อยู่ทุกวันนี้ เมื่อบังคับจำนองแล้ว ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในหนี้ที่ยังขาด (ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๗๓๓) ส่วนในเรื่องจำนำ ท่านผู้แทนของกระผมสมัย พ.ศ. ๒๔๗๘ ท่านไม่ได้แก้ด้วย คงปล่อยไว้ให้เป็นไปตามหลักการใหญ่ของกฎหมายในเรื่องนี้ คือ เมื่อผู้รับจำนำขายทอดตลาดได้เงินจากการขายทอดตลาดน้อยกว่าหนี้ที่ค้างชำระกันอยู่ ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดใช้ในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นให้เจ้าหนี้จนครบ (ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา๗๖๗ วรรค๒)

เล็งญาณเดาใจท่านผู้พิพากษาตุลาการ และเขียนประทานกราบเรียนท่านผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติเสียหน่อย เพราะต้องพูดด้วยความระมัดระวัง หากพูดกับท่าน ท่านพอใจ ผลที่ได้ก็เพียงเสมอตัว แต่ถ้าพูดไปแล้วท่านเห็นว่ากระผมเป็นคนชั่วไม่รู้จักฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ กระผมก็จะต้องครวญเพลง "โอ๋เอ๋ย....กรรมของผมแท้ๆ" เข้าทำนองที่ว่า อยู่ดีไม่ชอบ ชอบแกว่งปากไปหาเท้า.

ขอย้อนกลับมาจับเรื่องของพวกเราเหล่าประชาชนพลเมืองต่อไป เมื่อทางฝ่ายนิติบัญญัติท่านแก้กฎหมายในเรื่องจำนองไว้ดังกล่าวแล้ว สมมติว่าเราเป็นเจ้าของเงินผู้รับจำนองจะมีวิธีแก้อาถรรพ์ในกฎหมายได้หรือไม่? เรื่องนี้ไม่ต้องลำบากลำบนถึงอัญเชิญเจ้าพ่อมายาหรือเจ้าแม่สาไถยมาเข้าทรงดอก เพียงแต่สละเวลาตรวจดูตามคำพิพากษาฎีกาต่าง ๆ ที่ทางศาลฎีกาท่านตัดสินไว้เป็นบันทัดฐานแล้วก็คงเห็นได้ว่าพอมีทางอยู่บ้าง ไม่ถึงกับมืดตื้อเสียเลยทีเดียว ในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายมาตรานี้ทางศาลท่านไม่ถือว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากแต่เป็นเรื่องระหว่างคน ๒ คน คือ ลูกหนี้กับเจ้าหนี้โดยเฉพาะเจ้าหนี้กับลูกหนี้จะตกลงกันอย่างไรก็ได้ ฉะนั้น ในทางปฏิบัติ เมื่อมีการทำสัญญาจำนองกัน ผู้รับจำนองซึ่งรู้เคล็ดลับของกฎหมายมาตรานี้ จึงได้เขียนไว้ให้ปรากฏในสัญญาจำนองว่า "**ถ้าเอาทรัพย์จำนองหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดอยู่เท่าใด ลูกหนี้ยินยอมรับผิดในเงินที่ยังขาดอยู่นั้นจนครบถ้วนด้วย**" สัญญาที่ทำกันไว้ให้มีผลตรงกันข้ามกับบทบัญญัติของกฎหมายเช่นนี้ นักกฎหมายท่านว่าเป็นสัญญาที่ใช้ได้ ไม่เป็นโมฆะ

ในที่สุด หากเวลาทำสัญญากันไว้ เราเผลอไผลไม่ได้ใส่ข้อความดังกล่าวในวรรคต้นไว้ในสัญญาก็ยังไม่ต้องตกอกตกใจให้ถึงกับเป็นไข้เป็นลมไปดอกครับ เพราะยังมีไพ่ใบสุดท้ายอยู่อีกหนึ่งใบ คือเวลาจะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่จำนองให้เก็งดูว่าถ้าเราจะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่จำนองไว้แล้ว จะได้เงินพอใช้หนี้เราหรือไม่? ถ้าเห็นว่าจะได้เงินไม่พอใช้หนี้และลูกหนี้มีทรัพย์สินอย่างอื่นอีกมาก เจ้าหนี้ไม่ควรฟ้องคดีบังคับจำนอง (การฟ้องบังคับจำนองมี ๒ วิธี คือ ฟ้องยึดเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองมาขายทอดตลาด กับเรียกเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นของผู้รับจำนอง) เพราะถ้าฟ้องแล้วได้เงินไม่พอใช้หนี้ เงินที่ยังขาดอยู่ลูกหนี้จะไม่ต้องรับผิดอีก แต่เจ้าหนี้

ควรฟ้องเป็นคดีหนี้สินตามธรรมดา ซึ่งเมื่อไม่ฟ้องเอาทรัพย์จำนองมาขายทอดตลาด หรือฟ้องเอาทรัพย์จำนองหลุดแล้ว เจ้าหนี้ย่อมบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้รวมทั้งทรัพย์ที่จำนองได้ด้วย ไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์จำนองอย่างเดียว แต่ทั้งนี้อย่าลืมเงื่อนไขสำคัญว่า นอกจากทรัพย์จำนองแล้ว ลูกหนี้จะต้องมีทรัพย์อื่นด้วย

"กันคนโกง" บทนี้ไม่มีข้อสังเกตอะไรในกฎหมายที่จะทิ้งไว้ท้ายบท เพราะเขียนเผลอเอาท้ายไปไว้ต้นเสียแล้ว จึงขอเบี่ยงรายการฝอยนอกเรื่องสักนิดหน่อยว่า ในสมัยยุคพัฒนานี้ มีปรากฏการณ์น่ามหัศจรรย์อยู่อย่างหนึ่งว่า พวกฆราวาสนิยมไปหัดสวด ส่วนพวกนักบวชกลับหันมาหัดร้องเพลง กระผมผู้เขียนมีงานอดิเรกที่เป็นล่ำเป็นสันอยู่ในทางกู้หนี้ยืมสิน จำนำจำนอง และขายฝาก แต่กลับมาเขียนบทความที่เป็นผลดีแก่ทางฝ่ายเจ้าหนี้ตลอดมาหลายครั้งหลายหนแล้ว ทั้งนี้ด้วยความหวังเพียงอย่างเดียวว่า เมื่อเจ้าหนี้มีเมตตา ลูกหนี้ก็ย่อมกตัญญู ถ้าเจ้าหนี้หรือผู้ใหญ่ขาดเมตตาเสียแล้ว โปรดอย่าไปว่าลูกหนี้หรือเด็กขาดกตัญญูเลยครับผม

(หมายเหตุ – สำหรับท่านนักกฎหมายโปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๓๓, ๗๗๖, ๑๑๓, ๑๑๔ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๑๓/๒๔๘๐, ๑๖๖/๒๔๘๑, ๑๒๗/๒๕๐๖)

ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามิ
เราเองจะต้องเป็นผู้รับผลแห่งกรรมที่เราทำไว้

☐ เจ้าหนี้เดินซ้าย ลูกหนี้ก็หนีไปทางขวา เพราะฉะนั้น ลูกหนี้อย่าเชื่อหัวเรื่องนี้ อันเป็นทางเดินของเจ้าหนี้ เขาเป็นอันขาด ☐

รับซื้อฝากดีกว่ารับจำนอง

อันที่จริง เรื่องนี้ดิฉันไม่อยากจะเขียน เพราะเขียนแล้วก็ไม่ดี อาจจะเป็นปลาหมอตายเพราะปากตัวเอง เวลาดิฉันหน้ามืดตามัว ปวดหัวเป็นไข้จะไปหยิบยืมเงินทองของท่านเศรษฐีมหาเศรษฐีมาแก้ขัดชั่วครั้งชั่วคราวสัก ๑๐ ปี ๒๐ ปี อาจจะถูกท่านเจ้าของเงินใช้วิชาการจากบทความของดิฉันนี้มาผูกมัดรัดพันดิฉันเข้า แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อวิชาการที่ดิฉันรักและเพื่อเจ้าหน้าที่ที่ดิฉันไม่ลืมบุญคุณ ดิฉันจึงตัดสินใจเขียนเรื่องนี้ขึ้น โดยดิฉันขอสร้างวิมานทรายตั้งต่างเอาให้ครึ้มใจตัวเองว่า หากดิฉันเป็นเศรษฐีนีได้มรดกจากสามีแก่ที่แต่งงานกับดิฉันเพียง ๑ เดือนแล้วตายไป เหลือมรดกก้อนใหญ่ไว้ให้ดิฉัน แล้วมีกะทาชายนายหนึ่งถือโฉนดที่ดินมายืมเงินของดิฉัน โดยขอนำที่ดินมาจำนองดิฉันไว้ ก่อนจะพูดกันในเรื่องอื่น ดิฉันจะเกี่ยงขอให้พ่อหนุ่มหน้ามนคนนั้น ทำสัญญากับดิฉันในรูปของสัญญาขายฝาก ไม่ใช่ในรูปสัญญาจำนอง **เพราะเมื่อทำสัญญากันในรูปขายฝากแล้ว กรรมสิทธิ์ในที่ดินของพ่อหนุ่มจะตกเป็นของดิฉันโดยทันที หากพ่อหนุ่มหาเงินมาไถ่คืนจากดิฉันไม่ได้ภายในเวลาที่กำหนดกันไว้ในสัญญาขายฝากแล้ว พ่อหนุ่ม**

น้อยคนนั้นจะไม่มีโอกาสได้ที่ดินคืนจากดิฉันเลย ดิฉันมีสิทธิตามกฎหมายที่จะริบเอาที่ดินนั้นเป็นของดิฉันได้โดยเด็ดขาด โดยดิฉันไม่ต้องวิ่งไปหาพวกท่านทนายเพื่อจ้างให้ฟ้องร้อง เป็นการไม่ยุ่งยากแก่ดิฉันด้วย และดิฉันไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ด้วย แต่ถ้าทำกันไว้ในรูปของสัญญาจำนองแล้ว ตอนจะบังคับจำนองเอาที่ดินขายทอดตลาดหรือเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นของดิฉันนั้นออกจะมีพิธีรีตองในกฎหมายอยู่ไม่น้อย ถ้าเป็นหนี้ธรรมดาที่ไม่ใช่หนี้จำนอง พอครบกำหนดตามสัญญาผู้ลูกหนี้ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดปั๊บ และเจ้าหนี้ย่อมฟ้องเรียกเงินตามสัญญาได้ทันที แต่ถ้าเป็นเรื่องบังคับจำนองแล้ว ทั้ง ๆ ที่กำหนดเวลาชำระหนี้กันไว้แน่นอนตายตัวเจ้าหนี้ยังจะต้องมีจดหมายบอกกล่าวเล่าแจ้งไปยังลูกหนี้เสียก่อน เพื่อให้โอกาสแก่ลูกหนี้นำเงินมาชำระภายในเวลาเท่านั้นเท่านี้วัน เรื่องจดหมายแสดงความนับถือไปยังผู้จำนองนี้ โปรดอย่าคิดว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญ เพราะถ้าเจ้าหนี้ใจร้อนไปฟ้องคดีบังคับจำนองก่อนมีจดหมายบอกกล่าว ศาลท่านจะพิพากษายกฟ้องของเราไปเลยทีเดียวโดยไม่จำต้องพิจารณาเรื่องราวอื่น ๆ ต่อไปให้ยาวความ แม้ในเรื่องฟ้องเพื่อเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิของเรา ก็มีคำพิพากษาฎีกาวางบันทัดฐานไว้ว่า จะต้องมีจดหมายบอกกล่าวเช่นเดียวกัน แต่มีข้ออุ่นใจอยู่นิดเดียว (แต่ต้องเสียเงินอีก) คือเมื่อศาลท่านพิพากษายกฟ้องของเรา เพราะเราไม่ได้จดหมายบอกกล่าวก่อนฟ้องแล้ว ต่อมาเมื่อเราได้กระทำพิธีมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ให้ถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนที่กฎหมายกำหนด เรายังมีสิทธิฟ้องใหม่ได้ ศาลท่านไม่ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำที่ต้องห้าม

นอกจากจะยุ่งยากในการบอกกล่าวแล้ว หากเป็นกรณีฟ้องเพื่อเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิของเราด้วย ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ง่าย ๆ เลย จะต้องมีพฤติการณ์ต่าง ๆ ๓ ประการครบถ้วนจึงจะฟ้องเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิของเราได้ คือ

๑. ลูกหนี้ต้องขาดส่งดอกเบี้ยไม่ต่ำกว่า ๕ ปี (ต้องเป็นลูกหนี้ชั้นยอดจริง ๆ จึงปล่อยให้ดอกบานคาต้นอยู่ได้นานถึงเพียงนั้น)

๒. ทรัพย์สินที่จำนอง จะต้องมีราคาไม่มากกว่าจำนวนหนี้ค้างชำระ หากลูกหนี้นำสืบได้ว่าทรัพย์จำนองราคาสูงกว่านี้แม้แต่ ๖ สลึง ๒ บาท เจ้าหนี้ก็จะฟ้องเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิของตนหาได้ไม่

๓. จะต้องไม่มีการจำนองรายอื่นหรือบุริมสิทธิใด ๆ เหนือทรัพย์สินที่เรารับจำนองไว้ แม้การจำนองหรือบุริมสิทธินั้น ๆ จะได้จดทะเบียนภายหลังที่ลูกหนี้ทำสัญญาจำนองกับเราก็ตาม เราก็จะเอาทรัพย์จำนองหลุดเป็นสิทธิของเราหาได้ไม่ หากเราอยากได้ทรัพย์จำนองเป็นของเราจริง ๆ เราจะต้องชำระหนี้จำนองรายอื่น และหนี้บุริมสิทธิรายอื่นแทนลูกหนี้ที่น่าเอ็นดูของเราเสียให้เสร็จสิ้น เรียบร้อยเสียก่อน

ยังมีข้ออื่น ๆ อีกมาก แต่เพียงเท่าที่ยกมาเป็นตัวอย่างเล็กน้อยนี้คงจะเป็นการเพียงพอแล้ว ที่จะให้ท่านเศรษฐีทั้งหลายเห็นว่ารับซื้อฝากไม่ยุ่งยากเท่ารับจำนอง สำหรับลูกหนี้ต้องถือหลักตรงกันข้าม เพราะลูกหนี้กับเจ้าหนี้นั้นไม่เคยพายเรือลำเดียวกันเลย คือฝ่ายลูกหนี้ต้องพยายามที่สุดที่จะทำเพียงในรูปสัญญาจำนอง ถ้าไม่ยากเย็นแสนเข็ญใจสุดที่จะทนทานได้แล้ว อย่าพึงทำสัญญาในรูปขายฝากเป็นอันขาด เพราะเผลอไปนิดเดียวทรัพย์ที่ขายฝากจะตกเป็นสิทธิของผู้รับซื้อฝากไปทันที โดยเราไม่ทันนึกก็ได้

เพียง! ขอเทพยดาอารักษ์จงดลใจอย่าให้ท่านบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายได้มีโอกาสอ่านบทความเรื่องนี้เลย

(สำหรับท่านนักกฎหมาย โปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๙๑, ๔๙๒, ๗๒๘, ๗๒๙ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘ คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๑/๒๔๙๗, ๑๗๓๒/๒๕๐๐, และ ๑๐๒๕/๒๔๗๕) □

□ แขกรดน้ำมาเต็มบ้าน แต่เจ้าบ่าวไม่ยอมเข้าพิธี ทำให้ขายหน้าถึงเพียงนี้ แล้วเจ้าสาวยังเรียกค่าเสียหายใด ๆ ไม่ได้ถ้า.................................... □

ของหมั้นสำคัญไฉน ?

การหมั้นคืออะไร ? ขืนเขียนไปก็คงไม่มีใครยอมอ่าน เพราะเป็นปัญหาหญ้าปากคอกที่เด็ก ๆ ก็รู้ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ลงรูปถ่าย และข่าวสังคมเกือบทุกวัน เดี๋ยว นายมุสา ไปบรรจงสรวมแหวนหมั้นให้นางสาวจิ๊กกี๋ เดี๋ยวผู้ใหญ่ลี่เลี้ยงฉลองหมั้นให้นางสาวดัดจริตา

ของหมั้นสำคัญไฉน ? ถ้าเราไม่รู้ ก็ไม่เป็นผิดถึงติดคุกติดตะราง แต่เราจะอ้างความไม่รู้กฎหมายขึ้นเป็นข้อแก้ตัวเวลามีคดีแพ่งถึงโรงถึงศาลหาได้ไม่ กฎหมายนี้จะว่าประหลาดก็ประหลาด แม้แต่นักกฎหมายชั้นครูบาอาจารย์ บางวันยังเถียงกันเกือบล้มเกือบตายในปัญหานิดเดียวเพียงว่า กฎหมายคืออะไร ? แต่ครั้นพวกเราซึ่งหาเช้ากินกลางวัน หากลางวันกินเย็น จะบอกว่า "หนูไม่รู้" เช่นนี้ กฎหมายกลับไม่ยอมให้เราอ้างขึ้นต่อสู้คดี

ประการสำคัญที่หญิงชายทุกคนจะต้องรู้ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ก็คือ การหมั้นนั้น กฎหมายบังคับว่าจะต้องมีของหมั้นด้วยเสมอไป และจะต้องนำไปมอบไว้ให้แก่ฝ่ายหญิง

ซึ่งเรื่องของหมั้นนี้เป็นประเพณีมาแต่โบราณ โดยเรียกว่า "ขันหมากหมั้น" บ้าง "ทองหมั้น" บ้าง ในยุคหลัง ๆ นี้ขันหมากหมั้นหายไป แต่มีการให้ของหมั้นเข้ามาแทนที่ และเป็นวัฒนธรรมไทยสืบต่อเรื่อยมาจนทุกวันนี้ หากชายไปสู่ขอหญิงเฉย ๆ โดยไม่มีของหมั้นให้ฝ่ายหญิงด้วย ทั้งทางกฎหมายและประเพณีไทย หาเรียกว่าชายหมั้นหญิงไม่ เมื่อไม่มีการหมั้น พอถึงวันนัดแต่งงาน แม้พระ ๙ องค์มาเตรียมเจริญพระพุทธมนต์ และแขกผู้มีเกียรติมาเตรียมเป็นสักขีพยานเต็มบ้านแล้ว หากเจ้าบ่าวเกิดรักใหม่ไม่ยอมมาแต่งงานเสียเฉย ๆ หรือเกิดมีรักซ้อนซ่อนรัก เจ้าสาวหนีพิธีวิวาห์ไปเสีย เช่นนี้ ฝ่ายชายที่ปลูกเรือนหอไว้รอรักก็ดี หรือฝ่ายหญิงที่บรรจงทำอาหารคาวหวาน ทั้งขนมกงและถ้วยฟูไว้เตรียมเลี้ยงแขกเลี้ยงคนก็ดี จะเรียกค่าเสียหายใดๆ จากฝ่ายชายที่ไม่ยอมมาร่วมพิธีไม่ได้เลยแม้แต่น้อย เพราะกฎหมายท่านบัญญัติไว้ว่า จะเรียกค่าเสียหายจากฝ่ายหนึ่งได้ต่อเมื่อมีการหมั้นกันก่อนแล้วเท่านั้น

ตัวอย่างความโกลาหลอลหม่าน เนื่องจากกำหนดแต่งงานโดยไม่มีการหมั้น ซึ่งเป็นเรื่องจริงไม่อิงนิยายใด ๆ เลยได้เกิดขึ้นแล้วในเขตเมืองสุโขทัย คือ คุณอาม่อมได้ให้คุณลุงหนอมเป็นเฒ่าแก่ไปขอนางสาวฉนำอายุ ๑๘ ปี ให้กับหนุ่มควนบุตรของคุณอาม่อม การสู่ขอนี้เป็นแต่เพียงพูดจาตกลงว่าจะแต่งงานกัน หามีของหมั้นมาวางแม้แต่น้อยไม่ ต่อมาฝ่ายชายบอกเลิกการหมั้น จะเพราะเหตุใดไม่ปรากฏชัด คุณแม่ของสาวฉนำจึงยื่นฟ้องคุณอาม่อมกับลุงหนอมเรียกค่าสินไหมทดแทน สู้ความกันมาจนถึงศาลฎีกา ๆ ท่านตัดสินให้ฝ่ายสาวฉนำแพ้คดี โดยท่านอธิบายกฎหมายว่า เมื่อตกลงกันว่าจะสมรสเฉย ๆ โดยไม่มีการมอบของหมั้น หากมีการผิดสัญญา จะเรียกค่าทดแทนกันหาได้ไม่

จากเรื่องของนางสาวฉนำนี้ "กันคนโกง" จึงขอเรียนเตือนหนุ่มสาวที่จะเข้าพิธีสมรสว่า ถึงจะยากดีมีจนอย่างใด ก่อนแต่งงานขอให้หมั้นกันด้วยของหมั้นสักหน่อย แม้แต่ทองเท่าหนวดกุ้งก็ยังดี หรือถ้าไม่มีอะไร

เลย เพียงแต่มีหมากพลูใส่พานกับผ้า ๑ ผืนไปมอบให้ฝ่ายหญิงเสีย ก็พอที่จะถือว่าเกิดเป็นสัญญาหมั้นขึ้นตามกฎหมายแล้ว ส่วนเรื่องเลี้ยงฉลองพิธีหมั้นกันให้ใหญ่โตมโหฬารหรูหรานั้นเป็นเพียงกระพี้ของพิธีหมั้น จะตัดออกเสียก็ได้ไม่มีผลเสียหายทางด้านกฎหมายแต่อย่างใดเลย ตรงกันข้ามกลับจะเป็นผลดีทางเศรษฐกิจสำหรับครอบครัวเสียอีกด้วย

(สำหรับท่านนักกฎหมาย โปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ หมวด ๑ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๗๖/๒๔๘๗, ๑๑๙๘/๒๔๙๒, ๗๑/๒๔๙๓, ๑๒๑๗/๒๔๙๖, ๘๖๐/๒๕๐๕)

□ คุณผัวอยากมีเมียน้อย ทำหนังสือยกสมบัติทั้งหมดให้เมียหลวง แต่...... โอ้ว่าอนิจจาความรัก...... เมียหลวงไม่ได้อะไรเพิ่มขึ้นเลยแม้แต่นิด □

ผัวเจ้าเล่ห์

"สินส่วนตัว" เป็นชื่อของทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อสามีภริยาหย่ากันก็ดี หรือเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่กรรมก็ดี กฎหมายบังคับให้คืนให้แก่ฝ่ายที่เป็นเจ้าของไปทั้งหมด จะเอามาแบ่งสรรปันส่วนให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้เลยแม้แต่น้อย ฉะนั้นปัญหาที่ว่าทรัพย์สินสิ่งใดเป็นสินส่วนตัวหรือไม่ ? จึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของเรา อย่านึกว่าไม่สำคัญเป็นอันขาด !

นักกฎหมายท่านบัญญัติเรื่องสินส่วนตัวไว้ว่า ได้แก่ทรัพย์สิน ๓ ประเภทดังต่อไปนี้

ประเภทแรก ได้แก่สมบัติทั้งมวลที่ชายหรือหญิงมีมาก่อนจดทะเบียนสมรส และคู่สมรสได้ทำสัญญากันไว้ตั้งแต่ก่อนจดทะเบียนสมรสว่า ตกลงให้แยกไว้เป็นสินส่วนตัวของเจ้าของเดิม ถ้าไม่มีสัญญาก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัวแล้ว ทรัพย์สมบัติเหล่านั้น กฎหมายถือว่าเป็นเพียง "สินเดิม"

ประการที่สอง ได้แก่เครื่องใช้ใช้สอยส่วนตัวของคู่สมรส เช่น แหวนเพชรของหญิง นาฬิกาข้อมือของชาย หรือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพของคู่สมรส เช่น สำนักงานทนายความของเจ้าบ่าว หรือคลินิคของเจ้าสาวเป็นต้น

ประการที่สาม ได้แก่ทรัพย์สมบัติที่สามีหรือภริยาได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรส แต่ผู้ให้ระบุไว้ในหนังสือยกให้ว่าให้เป็นสินส่วนตัว หรือเจ้ามรดกระบุไว้ในหนังสือพินัยกรรมว่าให้เป็นสินส่วนตัว ถ้าไม่มีระบุไว้ว่าให้เป็นสินส่วนตัวแล้ว แม้ผู้ให้จะลงชื่อสามีคนเดียวหรือภริยาคนเดียวไว้ก็ตาม ย่อมกลายเป็น "สินสมรส" ที่ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิร่วมกันทั้งสิ้น

เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นอีกสักหน่อย จึงขอยกเรื่องจริงอิงนิยายมาเล่าสู่กันฟังดังต่อไปนี้

นายกะล่อน มากเล่ห์ กับนางสาวมอด เซ่อสกุล จดทะเบียนสมรสอยู่กินเป็นสามีภริยาด้วยความผาสุกตลอดมาเป็นเวลา ๑๐ ปี มีลูกด้วยกัน ๓ คน แล้วได้ซื้อที่ดินลงชื่อร่วมกันไว้แปลงหนึ่ง ที่ดินแปลงนี้กฎหมายเรียกว่า "สินสมรส" เพราะได้มาในระหว่างเป็นสามีภริยากัน ต่อมานายกะล่อนริอ่านสูบเฮโรอีน นางมอดเกรงว่านายกะล่อนจะเอาที่ดินไปขายแล้วเอาเงินซื้อเฮโรอีนเสียหมด ดังมีตัวอย่างปรากฏอยู่หลายรายแล้ว สามีภรรยาคู่นี้จึงพากันไปหอทะเบียนที่ดิน ขอให้พนักงานที่ดินทำหนังสือจดทะเบียนแก้ชื่อในโฉนดเป็นว่าที่ดินแปลงดังกล่าวข้างต้นนายกะล่อนยินดียกให้นางมอดทั้งหมด ต่อมาสามีภริยาคู่นี้หย่ากัน เช่นนี้ มีปัญหาว่านางมอดจะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นแต่ผู้เดียวหรือไม่ เพราะนายกะล่อนทำหนังสือยกให้และจดทะเบียนแล้ว? คำตอบในด้านกฎหมายมีว่า หาทำให้นางมอดเป็นเจ้าของที่ดินนั้นแต่ผู้เดียวไม่ ที่ดินที่นายกะล่อนยกให้นางมอดนั้นคงต้องเป็นสินสมรสระหว่างนายกะล่อนกับนางมอดอยู่เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น เพราะเมื่อนางมอดได้ที่ดินซึ่งนายกะล่อนยกให้มา ก็เป็นการได้มาระหว่างที่เป็นสามีภริยากันอยู่ ซึ่งตามกฎหมายท่านถือว่าเป็นสินสมรส ฉะนั้นเมื่อหย่ากัน ก็ต้องแบ่งปันสินสมรส

ตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายที่ว่าด้วยสินสมรส (คือฝ่ายมีสินเดิมได้ ๒ ส่วน ฝ่ายไม่มีสินเดิมได้ ๑ ส่วน ถ้ามีสินเดิมด้วยกันหรือไม่มีมาด้วยกันก็ได้ไปคนละครึ่ง) นางมอดจะอ้างว่าเมื่อนายกะล่อนยกให้แล้ว ตนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียวหาได้ไม่ ผลของเรื่องก็คือสัญญายกให้ที่นายกะล่อนทำต่อเจ้าพนักงานนั้น ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในที่ดินแต่ประการใดเลย ทำแล้วก็เหมือนไม่ได้ทำ

ฉะนั้น "กันคนโกง" บทนี้จึงขอเรียนเตือนบรรดาคุณนายทั้งหลายว่า ถ้าคุณผู้ชายจะไปมีเมียน้อยโดยมาออเซาะว่า "ตะละแม่เอย อันทรัพย์ศฤงคารบรรดามีที่พี่จะมอบให้เป็นสิทธิขาดแด่สุดที่รักของพี่แต่เพียงผู้เดียว แม้แต่เท่าเศษของธุลี พี่หายอมให้เหลือตกได้แก่เมียใหม่ของพี่ไม่" และคุณผู้ชายทำทีประดุจเป็นยอดผู้เสียสละพาคุณนายไปจดทะเบียนยกให้ต่อสำนักงานทะเบียนที่ดินก็ดีหรือที่อำเภอก็ดี เช่นนี้ ขอคุณนายอย่าเพิ่งหลงลมชายง่าย ๆ เลย แต่จงตรวจดูให้ดีว่า สัญญานั้นได้ระบุไว้ด้วยหรือเปล่าว่า "ให้เป็นสินส่วนตัว" ถ้าไม่มีข้อความดังกล่าวแล้ว ก็พึงเข้าใจเถิดว่า ณ บัดนี้ คุณผู้ชายของคุณนายได้เปลี่ยนชื่อ และเปลี่ยนนามสกุลเป็น นายกะล่อน มากเล่ห์ในเรื่องจริงอิงนิยายข้างต้นแล้วโดยไม่ต้องสงสัยแล

(สำหรับท่านนักกฎหมาย โปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๖๒, ๑๔๖๓, ๑๔๖๔, ๑๔๖๖, ๑๕๑๓ ถึง ๑๕๑๗, ๑๖๒๕ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๙๙๓/๒๔๗๒, ๕๗๗/๒๔๘๘, ๓๒๕/๒๔๗๘, ๔๘๐/๒๔๙๘)

สุสฺสูสา เสฏฺฐา ภริยานํ
บรรดาภริยา ทั้งหลาย ภริยาผู้เชื่อฟังเป็นภริยาที่ประเสริฐ

☐ ถูกรถเมล์ชนขาหัก คนขับรถเมล์ทำสัญญารับใช้ค่าเสียหายให้ คนเจ็บดีใจนึกว่ามีหลักฐานแน่นหนาแล้ว แต่......อ่านเรื่องนี้เสียก่อนครับ ☐

ระวังจะเสียรู้เมื่อถูกรถชน

เมื่อเรากำลังเดินข้ามถนนอยู่บนทางม้าลาย มีรถเมล์บริษัท "เท้าผียานยนต์" ซึ่งนายทะเล้น ใจร้อน ขับมาชนเอาแข้งขาหักก็ดี หรือเมื่อเราขับรถยนต์จะไปทำราชการ ถูกรถยนต์ส่วนตัวของนายมกราพ่อค้าใหญ่ ซึ่งนายกะล่อน รักเลวคนขับรถยนต์ของเฒ่าแก่มกราขับกลับจากไปส่งลูกสาวของเฒ่าแก่มาชนรถเราเสียหายยับเยินก็ดี หากนายทะเล้นหรือนายกะล่อนยอมรับผิดโดยดี และยอมชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เราเต็มที่ตามจำนวนที่เรียกร้องภายใน ๗ วัน ทั้งพร้อมที่จะทำสัญญาให้เราไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยขออย่างเดียวว่า เวลานายทะเล้นหรือนายกะล่อนถูกฟ้องศาลในคดีอาญา ขอให้เราแถลงต่อศาลว่า เราไม่ติดใจเอาความเท่านั้น เช่นนี้เราควรจะปฏิบัติอย่างไรจึงจะได้รับผลดีที่สุด ?

ก่อนอื่น ขอได้โปรดทราบไว้ว่า ตามกฎหมายนั้น นายจ้างทุกคนจะต้องรับผิดในทางแพ่งร่วมกับลูกจ้างในการกระทำของลูกจ้างทุกอย่างที่ลูกจ้างได้กระทำไปภายในขอบเขตแห่งการงานที่จ้างใน

กรณีดังกล่าวข้างต้น ตามปกติ บริษัทเท้าผียานยนต์ผู้เป็นนายจ้างของนายทะเล้น และเฒ่าแก่มกรา นายจ้างของนายกะล่อนจะต้องรับผิดในทางแพ่งร่วมกับลูกจ้างของตนด้วยอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง **แต่มีอยู่กรณีหนึ่งที่บรรดานายจ้างของคนขับรถยนต์ (และนายจ้างทั่ว ๆ ไป) จะหลุดพ้นจากความรับผิดในทางแพ่งโดยสิ้นเชิงไปได้อย่างสง่าผ่าเผย คือ กรณีที่เรากับนายทะเล้นหรือนายกะล่อนร่วมกันเซ็นสัญญาตกลงเรื่องค่าเสียหาย โดยบริษัทเท้าผียานยนต์หรือเฒ่าแก่มกราไม่ได้มาเซ็นสัญญาร่วมด้วย** เช่นในกรณีข้างต้น ถ้าเรากับนายทะเล้นทำสัญญากันว่า "ในการที่รถเมล์บริษัทเท้าผียานยนต์ชนรถเปอร์โยต์ของนางสาวพิศเพียนเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๙ ณ หน้าตลาดบางซื่อ ข้าพเจ้านายทะเล้นใจร้อน คนขับรถเมล์บริษัทเท้าผียานยนต์รับว่าเป็นฝ่ายผิด และยอมชดใช้ค่าซ่อมรถให้แก่นางสาวพิศเพียนเป็นเงิน ๑๒,๓๔๕ บาท ภายใน ๗ วัน ข้าพเจ้านางสาวพิศเพียนตกลงด้วยทุกประการ" แล้วนายทะเล้นกับเราเซ็นชื่อกันไว้ในหนังสือนั้น สัญญาที่เราทำกันไว้เช่นนี้ นักกฎหมายท่านเรียกว่าเป็น "สัญญาประนีประนอมยอมความ" ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อแล้ว จะมีผลให้มูลละเมิดในเรื่องถูกรถยนต์ชนระงับไปทั้งสิ้น และทำให้ทุกฝ่ายได้สิทธิใหม่ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความโดยทันที เราจะไปฟ้องนายทะเล้นเพื่อเรียกค่าเสียหายใด ๆ ที่ถูกรถยนต์ชนอีกไม่ได้เลย ได้แต่จะฟ้องนายทะเล้นให้ศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันไว้เท่านั้น ประการที่สำคัญที่สุดก็คือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมีผลให้บริษัทเท้าผียานยนต์ ผู้เป็นนายจ้างของนายทะเล้นหลุดพ้นความรับผิดไปด้วย ทั้งนี้ เพราะที่กฎหมายบัญญัติว่านายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น นายจ้างจะรับผิดชอบต่อเมื่อผลแห่งการละเมิดยังมีอยู่ **เมื่อเรากับลูกจ้างของเขาไปตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันเสีย ย่อมทำให้ผลแห่งการละเมิดระงับสิ้นไป นายจ้างของเขาจึงไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ด้วย**

อันที่จริง ถ้านายทะเล้นหรือนายกะล่อนมีทรัพย์สมบัติพอที่จะใช้ให้เราได้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว การที่เราเซ็นสัญญาตกลงด้วยก็เป็นผลดีแก่เราอยู่เหมือนกัน เพราะจะไม่ต้องไปนำสืบเถียงกันที่โรงพักหรือที่ศาลอีกว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นใครเป็นฝ่ายผิด และค่าเสียหายควรเป็นเท่าใด แต่ถ้าคนขับรถที่เซ็นสัญญากับเรานั้นไม่มีทรัพย์สมบัติใดๆ พอที่จะชดใช้ให้แก่เราได้ การทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เช่นนั้น เราไม่ได้ผลอะไรเลย มีแต่เราเสียเปรียบในข้อที่เราไม่สามารถจะฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายจากนายจ้างของคนขับรถ ซึ่งตามปกติเป็นคนมีฐานะดีได้

> วิธีปฏิบัติในเหตุการณ์เช่นนี้ คือเมื่อคนขับรถของอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับผิด และยอมทำสัญญาใช้ค่าเสียหายให้เรา เราก็ควรยอม เพราะจะได้ตัดปัญหาว่าใครผิดใครถูกไปเสียได้ แต่ข้อสำคัญก็คือในสัญญาที่เราทำกันนั้น เราอย่าได้ไปเซ็นชื่อลงด้วยเป็นอันขาด ปล่อยให้คนขับรถของอีกฝ่ายหนึ่งกับพยาน (ซึ่งควรเป็นตำรวจหรือคนของฝ่ายเรา) ลงชื่อไว้เท่านั้น เพราะในกรณีที่เราไม่ได้เซ็นชื่อไว้ในสัญญาด้วยเช่นนี้ กฎหมายยังไม่ถือว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่จะมีผลผูกพันเรา หากแต่มีผลผูกพันคนขับรถที่ลงชื่อไว้เท่านั้น เมื่อยังไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความทางฝ่ายเรา ผลแห่งการละเมิดในส่วนที่เกี่ยวกับนายจ้างย่อมไม่ระงับไป ซึ่งเรายังมีอำนาจฟ้องเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากนายจ้างของคนขับรถได้ในโอกาสต่อไป แต่ทั้งนี้จะต้องฟ้องเสียภายใน ๑ ปีนับแต่วันเกิดเหตุ ข้อนี้อย่าเผลอให้ระยะเวลาล่วงเลยไปเสียอีกเป็นอันขาด

(สำหรบท่านนักกฎหมาย โปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๕, ๔๔๘, ๘๕๐, ๘๕๑, ๘๕๒ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๘/๒๔๙๗, ๑๑–๑๒/๒๔๙๕, ๖๐๑/๒๕๐๗, ๒๙๖/๒๕๐๘, ๗๒๒/๒๕๐๘) △

□ พ่อแม่นอนหลับไม่รู้ นอนคู้ไม่เห็น แต่ต้องตามไปใช้หนี้แทนลูก ๑ ล้านบาท □

ลูกเหลือขอ พ่อแม่ต้องรับผิด

กฎหมายอาญาถือหลักของพระพุทธเจ้าที่ว่า "**สุทธิ อสุทธิ ปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย**" "ความบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตัว คนอื่นจะทำให้คนอื่นบริสุทธิ์หาได้ไม่" เรื่องของความดีความชั่วเป็นเรื่องของตัวใครตัวมัน ใครทำผิดคนนั้นต้องรับผล ผู้ใดผิดศีลข้อ ๑ ไปฆ่าเขา ทำร้ายเขา ผู้นั้นติดคุกเอง ผู้ใดผิดศีลข้อ ๒ ไปปล้นทรัพย์ ลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ผู้นั้นต้องติดตะรางเอง แม้แต่เด็กกระทำผิดอาญา พ่อแม่ของเด็กก็ไม่ต้องไปติดคุกติดตะรางด้วย แต่ในทางแพ่งหาเป็นเช่นนั้นไม่ ถ้าคุณพ่อคุณแม่คนใดเอาแต่สนุกจนลืมลูกลืมบ้าน ค่ำนี้ไปงานเลี้ยงสังสรรค์อันธพาลรุ่น ๙ พรุ่งนี้เช้าต้องไปเตรียมจัดงานสัปปะเหล่อบอลล์ ปล่อยลูกทิ้งเรือนโดยไม่ดูแลตามสมควรแก่หน้าที่พ่อบ้านแม่เรือน จนลูกผู้เยาว์อายุไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ไปทำความเสียหายให้คนอื่นเขาเข้าเช่นนี้ กฎหมายแพ่งสันนิษฐานทันทีว่าพ่อแม่บกพร่องต่อหน้าที่ต้องร่วมรับผิดใช้ค่าเสียหายให้แก่คนที่ลูกของตนไปทำให้เสียหายไว้ พ่อแม่จะพ้นความรับผิดในทางแพ่งไปได้ก็ต่อเมื่อนำสืบพิสูจน์ให้ศาลท่านเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่า เราได้ใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ของพ่อแม่แล้ว

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นเรื่องจริงที่เคยทำให้พ่อแม่ช้ำใจ และเสียเงินเสียทองมามากแล้ว คือ

๑. ลูกอายุ ๑๗ ปีอยู่กับแม่ แม่เห็นลูกเอาปืนแก๊ปเถื่อนมาถือจึงได้ว่ากล่าวตักเตือนไป แต่ลูกขี้ดื้อไม่ยอมเชื่อฟัง ต่อหน้าแม่ก็เอาปืนไปซ่อนเสีย พอลับหลังแม่ก็เอาปืนมาเล่นอีก เช่นนี้นักกฎหมายท่านถือว่า การว่ากล่าวตักเตือนเพียงเท่านี้ หาเพียงพอกับความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลของตนในฐานะเป็นแม่ไม่ แม่จึงต้องร่วมรับผิดในการที่บุตรยิงปืนโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นตาย

๒. พ่อเก็บปืนไว้หลังตู้เซฟสูงประมาณ ๓ ศอก ซึ่งลูกชายอายุ ๙ ปี ไม่สามารถจะหยิบถึงได้ แต่ด้วยวิธีใดไม่ปรากฏ ตอนกลางวันลูกเอาปืนของพ่อไปเล่น ก. เห็นเข้าก็มาบอกพ่อของเด็ก พ่อของเด็กสั่งให้ ก. ไปเก็บปืนไว้เสีย ก. ก็มาเอาปืนจากเด็กไปเก็บ ตกเย็นเด็กมาหลอก ก. ว่าพ่อให้มาเอาปืน ก. เชื่อเลยให้ไป เด็กนำปืนไปเที่ยวยิงนกจนปืนลั่นทำให้คนอื่นตาย ดังนี้พ่อของเด็กต้องร่วมรับผิดด้วย แม้จะสั่งให้ ก. เก็บปืน แต่ก็มิได้กำชับ ก. ว่าอย่ามอบปืนให้เด็กไป ยังเรียกไม่ได้ว่า พ่อได้ใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ของพ่อ

๓. พ่อแม่ยอมให้ลูกชายวัยรุ่นขับขี่จักรยานยนต์ หรือรถยนต์โดยไม่ได้ห้ามปรามตามสมควร เมื่อลูกขับรถชนคนอื่นบาดเจ็บหรือชนรถคนอื่นเสียหาย พ่อแม่ต้องรับผิดในเรื่องค่าเสียหาย

เมื่อท่านที่เคารพอ่านมาถึงตอนนี้ บางท่านอาจเพลีย และบางท่านอาจจะนึกเลยเถิดไปว่านักกฎหมายนี่ช่างร้ายเหลือทน อะไร ๆ ก็จะให้พ่อแม่รับผิดเสียเรื่อย กระผมขอเป็นทนายให้ท่านนักกฎหมายโดยไม่ได้รับค่าจ้างรางวัลว่า นักกฎหมายท่านก็มีหัวใจ นักกฎหมายท่านก็มีลูก ไม่ได้เคี่ยวเข็ญเย็นค่ำถึงกับให้พ่อแม่ต้องตามดูลูกทุกฝีก้าว กระผมขอนำตัวอย่างที่นักกฎหมายท่านไม่เอาผิดแก่พ่อแม่มาเล่าสู่กันฟัง ให้หายเพลียสัก ๒ เรื่อง คือ

๑. คนเมาคุยโอ่ว่าอยู่ยงคงกะพันฟันไม่เข้ายิงไม่ออกท้าเด็กอายุ ๑๕ ปีให้ฟัน เด็กเลยฟันเอาเลือดโชก เหตุเกิดนอกบ้านของพ่อแม่ เช่นนี้พ่อแม่เด็กไม่ต้องรับผิด

๒. เด็กหนุ่มวัยคนองรักสาวแล้วสาวไม่ยอมรักตอบเลยพาเพื่อนฉุดสาวไปกักขังและข่มขืน เช่นนี้พ่อแม่ไม่ต้องรับผิดด้วย เพราะการที่บุตรจะกลับกลายเป็นคนอันธพาลเกกมะเหรกไปลอบลักฉุดลูกสาวชาวบ้านนั้น ตามพฤติการณ์ในเรื่องย่อมเป็นการเหลือวิสัยที่พ่อแม่จะพึงระวังดูแลป้องกันไว้ได้ แต่ถ้าพ่อแม่รู้อยู่ว่าลูกจะไปฉุดลูกสาวคนอื่นแล้วยังไม่ห้ามปรามดูแล พ่อแม่ก็ต้องรับผิดด้วย หากเป็นเรื่องพ่อที่เป็นนักเลงลงมือช่วยลูกชายฉุดสาวเสียด้วยตนเองแล้ว เรื่องทางแพ่งไม่มีปัญหา แม้แต่เรื่องอาญาก็หนีไม่พ้นตะรางไปได้

"กันคนโกง" จึงขอทิ้งท้ายของเรื่องไว้ว่า มนุษย์ทุกคนมีหน้าที่ เด็กก็มีหน้าที่ของเด็ก ผู้ใหญ่ก็มีหน้าที่ของผู้ใหญ่ คนไหนทำหน้าที่ของตนได้ดี โลกก็สรรเสริญว่าเขาเป็นคนดี มีความเจริญ ส่วนผู้ใดเกียจคร้านไม่ทำงานในหน้าที่หรือใช้หน้าที่ไปในทางทุจริตผิดศีลธรรม ความเจริญจะไม่มีและจะถูกโลกตราหน้าว่าเป็นคนเลว คนเราจะเลือกเกิดเลือกเป็นโน่นเป็นนี่ด้วยตนเองไม่ได้ สุดแต่บุญทำกรรมแต่ง แต่เราจะเป็นอะไรนั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ **ความสำคัญอยู่ที่ว่าเราจะต้องทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด** หากเป็นเพียงเสมียนก็ไม่ต้องเสียใจว่าไม่ได้เป็นปลัดอำเภอ ขอจงทำหน้าที่เสมียนให้ดีที่สุดเถิด แล้วตำแหน่งปลัดอำเภอจะมาหาเอง ถ้าเป็นเพียงนายอำเภอก็ไม่ต้องน้อยใจว่า ทำไมเราจึงไม่ได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ขอจงพยายามทำหน้าที่นายอำเภอให้ดีที่สุดเถิด ไม่ช้ากระทรวงมหาดไทยท่านคงเมตตาแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเอง ณ บัดนี้เราเป็นพ่อ เราเป็นแม่ จึงขอให้ทำหน้าที่ของพ่อ หน้าที่ของแม่ให้สมบูรณ์เถิด หาไม่แล้วโลกจะประณามได้ว่าลูกมันเลวเพราะพ่อแม่มันไม่อบรม ผลลัพธ์คือลูกก็แย่ พ่อแม่ก็ยับ.

(สำหรับท่านนักกฎหมายโปรดดูประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๔๒๙ คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๗๔/๑๕๐๘, ๘๔๗/๒๔๙๖, ๙๔๑/๒๔๙๘, ๑๗๘๘/๒๔๙๙, ๙๔๘/๒๔๙๐ และ ๑๖๒/๒๔๘๘) △

□ กฎหมายถือว่าเด็กเป็นลูกของชาย แต่ชาย
กลับไม่ใช่พ่อของเด็ก...........ว้า! ยุ่งจัง □

ลูกนอกกฎหมาย

เมื่อพ่อแม่แต่งงานโดยวิธีจดทะเบียนสมรสกันแล้ว ลูกที่เกิดก่อนพ่อแม่จดทะเบียนสมรสก็ดี ลูกที่เกิดภายหลังที่พ่อแม่จดทะเบียนสมรสก็ดี ย่อมถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของพ่อแม่ทั้งนั้น สำหรับลูกที่ชอบด้วยกฎหมายเช่นนี้ ปัญหาในด้านกฎหมายไม่ใคร่จะยุ่งยากมากนัก ปัญหาต่าง ๆ มักจะเกิดในกรณีที่พ่อแม่อยู่กินเป็นสามีภริยากันโดยไม่จดทะเบียนสมรสแล้วเกิดลูกขึ้นมา ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นลูกของแม่ฝ่ายเดียวหาใช่ลูกของพ่อด้วยไม่ ในกรณีนี้ลูกจะเป็นลูกของพ่อตามกฎหมายได้ พ่อจะต้องไปจดทะเบียนรับรองบุตรต่ออำเภอเสียก่อน แต่ไม่ใช่ว่าพ่อนึกจะจดทะเบียนรับรองใครว่าเป็นบุตรก็ดุ่ม ๆ ไปบอกท่านนายอำเภอได้ทีเดียว จะต้องพาเด็กและคุณแม่ของเด็กไปให้ความยินยอมด้วย ท่านนายอำเภอจึงจดทะเบียนรับรองบุตรให้

เมื่อเป็นพ่อเป็นลูกที่ชอบด้วยกฎหมายของกันและกันแล้ว หากพ่อตายไป ลูกก็มีสิทธิได้รับมรดกของพ่อ หรือถ้าลูกตายก่อนพ่อ

พ่อก็มีสิทธิได้รับมรดกของลูกเช่นกัน แต่สำหรับลูกนอกกฎหมายคือที่เกิดจากพ่อแม่ที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน และพ่อไม่ได้จดทะเบียนรับรองว่าเป็นบุตรนั้น ถ้าพ่อตายไปก่อนลูก มีปัญหาในทางกฎหมายว่าลูกจะมีสิทธิได้รับมรดกของพ่อหรือไม่? ข้อนี้จะต้องดูก่อนว่า มีพฤติการณ์ใดบ้างหรือไม่ที่พ่อได้แสดงออกไปว่าเด็กเป็นลูกของตน ถ้าไม่มีพฤติการณ์จากพ่อ แม้จะเป็นที่รู้กันตลอดหัวบ้านท้ายบ้านว่าเด็กนั้นเป็นลูกของพ่อ หรือแม้ตายายของเด็กจะไปแจ้งทะเบียนคนเกิดว่าเด็กที่เกิดเป็นลูกของพ่อ ลูกก็ไม่มีสิทธิได้รับมรดกของพ่อเลยแม้แต่น้อย แต่ถ้ามีพฤติการณ์ที่แสดงออกจากพ่อโดยตรง เช่น พ่อไปแจ้งทะเบียนคนเกิด หรือลงทะเบียนสำมะโนครัว หรือพ่อพาไปฝากโรงเรียน บอกว่าเด็กเป็นลูกของตน หรือพ่อรับเลี้ยงให้การศึกษาและให้ใช้นามสกุลทั้งยังแถมเบิกเงินค่าเล่าเรียนจากทางราชการเอาเสีย เหล่านี้เป็นต้น เด็กนั้นแม้จะเป็นลูกนอกกฎหมายของพ่อ ก็มีสิทธิได้รับมรดกของพ่อเสมือนหนึ่งลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ในทางตรงกันข้าม แม้จะมีพฤติการณ์จากพ่อแสดงรับรองว่าเด็กเป็นลูกของตนดังกล่าว เมื่อเด็กตายไป พ่อก็ไม่มีสิทธิรับมรดกของลูกแต่ประการใดเลย พ่อจะมีสิทธิรับมรดกของลูกนอกสมรสได้ก็ต่อเมื่อไปจดทะเบียนรับรองบุตร หรือบิดามารดาจดทะเบียนสมรสกันภายหลัง หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรเท่านั้น

ฉะนั้น "กันคนโกง" บทนี้จึงขอกระซิบเบาๆ แด่คุณสุภาพสตรีที่มีลูกเกิดจากชายที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสว่า เมื่อลูกเกิดมาแล้ว ขอคุณแม่พึงใช้ศิลปะของลูกผู้หญิงออดอ้อนให้คุณพ่อเป็นผู้ไปแจ้งสูจิบัตรให้จงได้ สำหรับคุณพ่อทั้งหลาย "กันคนโกง" ก็ขอกระซิบดังๆ ว่าควรจะกระตือรือร้นพาลูกนอกกฎหมายไปจดทะเบียนรับรองบุตรเสียไวๆ หาไม่แล้ว เวลาลูกถูกลอตเตอรี่เป็นมหาเศรษฐีแล้วตายไป คุณพ่อจะไม่ได้รับมรดกของลูกของตนเลยแม้แต่สตางค์เดียว

(สำหรับท่านนักกฎหมาย โปรดดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๒๕, ๑๕๒๖, ๑๕๒๗, ๑๖๒๗, คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๓๖/๒๔๘๗, ๓๒๐/๒๔๙๖, ๘๓๒/๒๔๙๗, ๑๕๐๓/๒๔๙๗, ๖๔๙/๒๕๐๐, ๓๒๑/๒๕๐๔ และอย่าลืมฎีกาที่ ๑๒๗๑/๒๕๐๖ เป็นอันขาด)

โย จ ปุตฺตานมสฺสโว
ลูกที่ว่านอนสอนง่าย เป็นลูกที่ประเสริฐ

อ่านเรื่องนี้แล้ว ท่านจะทำพินัยกรรมได้เอง โดยไม่ต้องเสียเงินเลย หรือถ้าจะขอให้นักกฎหมายทำให้ ก็ลงทุนเพียง ๕๐ บาท เท่านั้น

มาทำพินัยกรรมกันเถิด

ตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทุกวันนี้ ท่านผู้อ่านจะพบข่าวเรื่องพี่ชายฟ้องน้องสาวขอแบ่งมรดกของพ่อแม่บ้าง ลูกต่างแม่ฟ้องขอแบ่งมรดกของพ่อบ้าง พี่น้องตีกันศีรษะแตกขาหัก หรือฆ่ากันตายเพราะเหตุมรดกบ้าง ยิ่งในรายที่ท่านผู้ตายได้สะสมมรดกจำนวนมากไว้ให้ลูกหลานด้วยแล้ว ความโกลาหลอลหม่านในเรื่องมรดกย่อมมีมากขึ้นเป็นทวีคูณ บางรายลูกหลานของท่านผู้ตายถึงกับติดคุกติดตะรางไปหลายคนเพราะมรดกของญาติผู้ใหญ่ จนเป็นที่กล่าวขานกันอยู่ทั่วไปในวงการของนักกฎหมายว่า มหาเศรษฐีทั้งหลายนั้นมักจะตายแพง ฉะนั้นกระผมจึงขอนำเรื่องความรู้เบื้องต้นว่าด้วยพินัยกรรม อันจะเป็นเครื่องป้องกันมิให้ลูกหลานผู้ตายทะเลาะวิวาทฆ่าฟันกันเพราะมรดกมาเล่าสู่กันฟัง เรื่องพินัยกรรมเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าจะพูดคุยกันให้สุดสิ้นหมดเปลือกก็จะยืดยาว กระผมขอนำมาเล่าเพียงย่อ ๆ เฉพาะหลักใหญ่ที่ชาวบ้านธรรมดาควรจะรู้ไว้เท่านั้น ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยที่เป็นเงื่อนแง่ต่าง ๆ นั้น หาก

ท่านผู้ใดสงสัยใคร่จะรู้ ก็ขอได้โปรดไต่ถามปรึกษาหารือท่านนักกฎหมายที่เชี่ยวชาญ (ซึ่งไม่ใช่กระผม) ต่อไป

ก่อนที่จะกล่าวถึงวิธีทำพินัยกรรม กระผมขอโอกาสกราบเรียนข้อความเบื้องต้นบางประการเสียก่อน เพราะยังมีคุณตาคุณยายหลายท่านเข้าใจผิดคิดไปว่า การทำพินัยกรรมนั้นเท่ากับการแช่งตัวเองให้ตายเร็วขึ้น โดยนึกไขว้เขวไปเสียว่า เมื่อลูกหลานผู้จะมีสิทธิได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมใจร้อน อยากได้มรดกโดยไม่ต้องรอนาน ก็จะพาลหาเรื่องฆ่าเจ้ามรดกเสีย ข้อนี้กระผมขอกราบเรียนว่าอย่าห่วง เพราะตามกฎหมายนั้น เพียงแต่เจ้ามรดกถูกคนอื่นฆ่าโดยผู้รับพินัยกรรมไม่ได้รู้เห็นเป็นใจในการฆ่าด้วยเลย แต่หากผู้รับพินัยกรรมรู้ตัวคนฆ่าแล้วไม่ไปร้องเรียนกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงาน เพื่อเป็นทางให้เจ้าพนักงานเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กฎหมายก็ปรับไม่ให้ลูกหลานผู้เนรคุณคนนั้นได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมเลย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๐๖) ยิ่งในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมพยายามฆ่าหรือลงมือฆ่าเจ้ามรดกด้วยตนเอง นอกจากเขาจะไม่ได้รับมรดกแม้แต่น้อยแล้วยังต้องมีความผิดโทษอาจถึงประหารชีวิตได้ (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘) หรือหากลูกหลานคนใดน้อยอกน้อยใจว่าเจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สมบัติให้ตน เลยพาลลักพินัยกรรมที่เจ้ามรดกทำไว้ไปทำลายเสีย ก็จะต้องติดคุกติดตะรางถึง ๕ ปี (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘๘)

คุณย่าคุณน้าบางคนกลัวว่า ถ้าทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้ลูกหลานเสียหมดแล้ว ยามตนแก่เฒ่าหรือเจ็บไข้ได้ป่วยจะไม่มีทรัพย์สินเงินทองใช้สอย ข้อนี้เป็นการเข้าใจผิดถนัด เพราะตราบใดที่ผู้ทำพินัยกรรมยังไม่ตาย ทรัพย์สินทั้งหลายตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรมก็ยังเป็นของผู้ทำพินัยกรรมอยู่ ผู้ทำพินัยกรรมจะขายเสียก็ได้ เอาไปจำนองจำนำก็ได้ แม้ที่สุดจะยกให้คนอื่นเสียก่อนตนตายก็ได้ ผู้รับพินัยกรรมไม่มีสิทธิแม้แต่น้อยที่จะมาขัดขวางกีดกัน ทรัพย์ตามพินัยกรรมเฉพาะ

ส่วนที่เหลือจากการจำหน่ายจ่ายโอนเท่านั้นจึงจะตกเป็นของผู้รับพินัยกรรมในเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย

บางท่านเกรงไปว่า เมื่อทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้ลูกชาย ซึ่งสมมติว่าชื่อนายสุดที่รักไปแล้ว ต่อมานายสุดที่รักกลายเป็นคนสำมะเลเทเมาจนเป็นที่เห็นได้ว่าจะเอามรดกไปล้างผลาญเสีย ข้อนี้ก็มีทางแก้ เพราะผู้ทำพินัยกรรมจะยกเลิกเพิกถอนพินัยกรรมที่ทำไว้แล้วเสียเมื่อใดก็ได้ โดยวิธีทำลายหรือขีดฆ่าพินัยกรรมฉบับเดิมเสียให้ใช้ไม่ได้ต่อไป (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๙๓) หรือทำพินัยกรรมฉบับใหม่ขึ้นแทนฉบับเก่า เพราะถ้าปรากฏว่าพินัยกรรมฉบับก่อนกับฉบับหลังมีข้อความขัดแย้งกัน กฎหมายท่านให้ถือตามพินัยกรรมฉบับหลัง ข้อความในตอนนี้ขอท่านผู้อ่านได้โปรดสังเกตให้จงหนักว่า พินัยกรรมฉบับเดิมนั้นจะเพิกถอนเสียได้โดยวิธี ๓ ประการเท่านั้น ทำลายเสีย ๑ ขีดฆ่า ๑ ทำพินัยกรรมฉบับหลังขึ้นแทนฉบับเดิมอีก ๑ เพียงแต่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมไว้ที่อำเภอ แล้วภายหลังไปยื่นคำร้องต่ออำเภอว่ากระผมมีความประสงค์จะขอถอนพินัยกรรมที่ทำไว้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปดังนี้ ตราบใดที่ยังไม่มีการขีดฆ่าหรือทำลายพินัยกรรมฉบับเดิมแล้ว หาถือว่าเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๘/๒๕๐๘) การเพิกถอนพินัยกรรมด้วยวาจา หรือสั่งให้ลูกหลานทำลายพินัยกรรมที่ตนทำไว้เสีย แต่ลูกหลานเพิ่งทำลายภายหลังที่ผู้ทำพินัยกรรมตายแล้วดังนี้ การทำลายอย่างนั้นหาเป็นผลให้เพิกถอนความสมบูรณ์ของพินัยกรรมไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖๓/๒๔๘๑)

บางท่านรู้อยู่ว่าการทำพินัยกรรมมีประโยชน์อย่างยิ่ง แต่มัวชะล่าตนลืมตายนึกว่าตนยังแข็งแกร่ง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียนบีฑา อายุอานามเพียง ๖๐ กว่า ๆ ยังหนุ่มยังแน่นอยู่แท้ ๆ คิดเสียว่ารอให้ลุงแก่เสียก่อนเถอะจึงค่อยทำพินัยกรรมก็ยังได้ ข้อนี้กระผมก็ขอให้โปรดรำลึกถึงพุทธภาษิตที่ว่า "อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ โก ชญฺญา มรณํ สุเว" ซึ่งแปลว่า "มีธุระอะไรก็ควรรีบ ๆ ทำเสียให้เสร็จสิ้นไปในทันที เพราะใครเล่าจะรู้ล่วงหน้าว่าวันพรุ่งนี้ตนจะตายหรือไม่" และความจริงก็เป็น

ที่รู้เห็นกันอยู่ทั่วไปว่า มีอยู่เป็นอันมากที่คนแก่คนเฒ่านึกว่าตนเป็นไม้ใกล้ฝั่ง จะตายวันตายพรุ่งไม่รู้ที่ สู้อุตส่าห์เรียกลูก สั่งหลานมาฝากผีฝากไข้ ขอให้ช่วยจัดการศพการเมรุให้ แต่แล้วกลับปรากฏว่าลูกหลานตายไปเสียก่อน

ด้วยเหตุเหล่านี้ กระผมจึงใคร่จะขอร้องวิงวอนคุณตาคุณยาย และพี่ป้าน้าอาทั้งหลาย ขอให้มาสนใจทำพินัยกรรมกันเสียตั้งแต่บัดนี้เถิด การรบราฆ่าฟันและการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างญาติพี่น้องในเรื่องทรัพย์มรดกจะได้หมดไป กระผมขออนุญาตให้ข้อคิดเตือนใจไว้ว่า ผู้ใดตายไปโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมสั่งเสียเรื่องทรัพย์สมบัติไว้ให้เรียบร้อย ก็มีผลเท่ากับทิ้งอาวุธไว้ให้ลูกหลานรบราฆ่าฟันกันเอง เข้าทำนองที่ว่า คนตายขายคนเป็น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าอเนจอนาถใจไม่น้อยเลย.

มีหลักเบื้องต้นที่จำเป็นจะต้องทราบเสียก่อนที่จะลงมือกระทำพินัยกรรมอยู่หลายประการ คือ

๑. พินัยกรรมได้แก่คำสั่งแสดงถึงความตั้งใจครั้งสุดท้ายก่อนตายว่า เมื่อตนตายไปแล้ว จะยกทรัพย์สินให้แก่ใครและในเรื่องอื่น ๆ ที่กฎหมายอนุญาตให้เขียนไว้ในพินัยกรรมได้

ในข้อนี้ ขอได้โปรดสังเกตว่า ข้อความในพินัยกรรมนั้น กฎหมายไม่ได้จำกัดให้เขียนไว้ได้เฉพาะในเรื่องทรัพย์สินแต่อย่างเดียว แม้แต่ในเรื่องอื่นๆ เช่น จะมอบให้ใครเป็นผู้จัดการศพ? จะมอบให้ใครเป็นคนจัดการมรดกให้เป็นไปตามพินัยกรรม? จะมอบให้ใครเป็นผู้ปกครองบุตรธิดาต่อไป? แม้จะเขียนสั่งไว้ในพินัย-กรรมให้มอบศพของตนให้โรงพยาบาล เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของนักเรียนแพทย์ก็ยังทำได้

มีข้อสำคัญที่จะต้องจำไว้ว่า พินัยกรรมทุกฉบับจะต้องมีข้อความตอนหนึ่งตอนใดอันจะเป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นการยกทรัพย์สินหรือกำหนดการต่าง ๆ อันผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะให้เกิดผลเมื่อตนตายแล้ว เช่นต้องระบุไว้ในพินัยกรรม

ว่า "เมื่อข้าพเจ้าตายแล้ว ข้าพเจ้าขอมอบทรัพย์สินทั้งหมดของข้าพเจ้าให้นายสุดที่รักบุตรชายของข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว" ดังนี้ หากไม่มีข้อความอันส่อแสดงว่าเป็นการยกให้เมื่อตนตายแล้ว แม้ในใจจริงของผู้ทำพินัยกรรมจะประสงค์ให้เป็นพินัยกรรม กฎหมายก็ไม่ยอมรับนับถือว่าเป็นพินัยกรรม เช่นนายอ้ายทำหนังสือไว้ว่านายอ้ายยกนาทุ่งสุนัขหอนโฉนดเลขที่ ๑๓๑๓ ให้นายยี่ ให้นายยี่รับเลี้ยงดูตนจนตลอดชีวิต เมื่อตนตาย ก็ให้นายยี่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ด้วย หนังสืออย่างนี้ถือไม่ได้ว่าเป็นพินัยกรรม เพราะไม่มีข้อความแสดงให้เห็นว่าเป็นการยกให้เมื่อนายอ้ายตายแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๑/๒๕๐๑) เมื่อถือไม่ได้ว่าเป็นพินัยกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายเสียแล้ว ก็จะต้องนำกฎหมายลักษณะให้มาใช้บังคับ ซึ่งจะมีผลผิดแผกแตกต่างจากเรื่องพินัยกรรมมากมาย เช่นนายอ้ายทำหนังสือยกนามีโฉนดให้นายยี่ ถ้าหนังสือนั้นถือได้ว่าเป็นพินัยกรรมนายยี่ก็มีสิทธิได้รับนานั้นเป็นของตน แต่ถ้าถือไม่ได้ว่าหนังสือนั้นเป็นพินัยกรรม และการยกให้นั้นไม่ได้จดทะเบียนต่อสำนักงานที่ดินนายยี่ก็ไม่ได้สิทธิในนานั้นเลย จะต้องนำนานั้นไปแบ่งให้ทายาททุกคนของนายอ้ายตามส่วนที่กฎหมายกำหนดไว้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๑/๒๕๐๑)

ข้อสำคัญที่ไม่ควรลืมอีกข้อหนึ่งคือ ในกรณีที่ทำพินัยกรรมยกทรัพย์หลายอย่างให้บุคคลหลายคนนั้น ควรจะมีข้อกำหนดในพินัยกรรมไว้ข้อหนึ่ง กล่าวถึงทรัพย์สินทั้งหลายที่เหลือจากที่ระบุไว้แล้วว่าจะยกให้แก่ใคร เพราะถ้าไม่เช่นนั้นหากมีตะบันหมากโบราณสัก ๑ อัน หรือถ้วยสังคะโลกสัก ๑ ใบเหลืออยู่เป็นทรัพย์นอกพินัยกรรม ก็อาจเป็นมูลเหตุให้ทะเลาะเบาะแว้งแย่งกันได้อีก เข้าทำนองน้ำผึ้งหยดเดียวดังที่รู้ ๆ กันอยู่

๒. ว่าด้วยบุคคลที่จะรับทรัพย์ตามพินัยกรรมได้ ตามหลักใหญ่ของกฎหมายแล้วบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเมียน้อยหรือเมียหลวง ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องของเจ้ามรดกหรือไม่ ย่อมมีสิทธิเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ ทั้งนี้

รวมตลอดถึงนิติบุคคล เช่น วัดวาอาราม และแม้ทารกที่ยังอยู่ในครรภ์ของมารดา ยังไม่ทันได้เห็นเดือนเห็นตะวันก็มีสิทธิรับพินัยกรรมได้ มีข้อยกเว้นอยู่เพียง ๓ ประเภทต่อไปนี้เท่านั้นที่จะรับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่ได้ คือ

๒.๑. สิ่งที่ไม่ใช่บุคคลและนิติบุคคล เช่นนายอ้ายทำพินัยกรรมยกเงินหนึ่งล้านบาทถวายเจ้าพ่อหลักเมือง ดังนี้พินัยกรรมนั้นไม่มีผล เพราะศาลเจ้าพ่อหลักเมืองไม่ใช่นิติบุคคล

๒.๒. ผู้เขียนและพยานในพินัยกรรม รวมตลอดถึงสามีหรือภริยาของผู้เขียนและพยานในพินัยกรรมด้วย ข้อนี้สำคัญมาก ท่านผู้ใดจะทำพินัยกรรมอย่าลืมความข้อนี้เป็นอันขาด เพราะมีผิดพลาดเผอเรอกันอยู่บ่อย ๆ พินัยกรรมที่ทำไว้ฝ่าฝืนบทบัญญัติในข้อนี้ เป็นผลให้ผู้เขียนหรือพยานหรือสามีภริยาของคนเหล่านั้นไม่มีสิทธิได้ทรัพย์ตามพินัยกรรมเลย แต่ไม่ถึงกับทำให้ข้อกำหนดในพินัยกรรมข้ออื่นๆที่ไม่เกี่ยวกับผู้เขียนหรือพยานและคู่สมรสดังกล่าวพลอยเสียไปด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๗/๒๔๙๘) คำว่า "ผู้เขียน" ในที่นี้หมายถึงผู้พิมพ์พินัยกรรมด้วย ตอนนี้ขอท่านผู้อ่านพึงสังเกตด้วยว่ากฎหมายห้ามเฉพาะผู้เขียนหรือพยานเท่านั้น ฉะนั้นหากผู้รับพินัยกรรมจะเซ็นชื่อร่วมลงไว้ในพินัยกรรมด้วยในฐานะอื่น เช่นในฐานะผู้รับพินัยกรรมดังนี้ ย่อมไม่ทำให้สูญสิทธิในการรับทรัพย์ตามพินัยกรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๒/๒๕๐๓) แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติอย่าให้ผู้จะได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมเข้าร่วมลงชื่อใด ๆ ในพินัยกรรมด้วยเลยจะเป็นการปลอดภัยที่สุด

๒.๓. บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คือ คนโสดที่อายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ แต่ถ้าคนแต่งงานจดทะเบียนสมรสแล้ว หญิงอายุ ๑๕ ปี ชายอายุ ๑๗ ปีก็ถือว่าบรรลุนิติภาวะ บุคคลจำพวกนี้จะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สมบัติของตนให้แก่ผู้ปกครอง คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องของผู้ปกครองไม่ได้ เว้นแต่ความเป็นผู้ปกครองได้สุดสิ้นลง และผู้ปกครองได้ส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการแก่ผู้เยาว์ที่อยู่ในความปกครองพร้อมด้วยบัญชีทรัพย์สินเรียบร้อยแล้ว

ข้อนี้พึงสังเกตคำว่า "ผู้ปกครอง" นี้ หมายถึงบุคคลที่ศาลมีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ หรือผู้ที่บิดามารดาคนที่ตายภายหลังได้ทำพินัยกรรมตั้งไว้ให้เป็นผู้ปกครองเด็กเมื่อตนตายแล้วเพียง ๒ ประเภทนี้เท่านั้น ไม่ได้หมายถึงตัวบิดามารดาเอง ไม่ได้หมายถึงปู่ ย่า ตา ยาย และญาติอื่นที่รับหลานไปอยู่ด้วยเมื่อพ่อแม่ของเด็กตายโดยกรณีไม่เข้าอย่าง ๒ อย่างข้างต้น ฉะนั้น หากลูกหลานกตัญญูจะทำพินัยกรรมยกมรดกให้บิดามารดา พินัยกรรมนั้นก็มีผล

๓. ว่าด้วยบุคคลผู้มีอำนาจทำพินัยกรรมได้ โดยหลักใหญ่ในกฎหมายแล้ว บุคคลทุกคนรวมทั้งภิกษุก็มีสิทธิทำพินัยกรรมได้

หญิงมีสามี ตามปกติถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากสามีแล้วหาทำการอันหนึ่งอันใดที่จะผูกพันสินบริคณห์ได้ไม่ (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๓๘) แต่ในเรื่องพินัยกรรมนี้เป็นบทยกเว้นพิเศษที่กฎหมายยอมให้หญิงมีสามีทำพินัยกรรมว่าด้วยส่วนของตนในสินบริคณห์ได้โดยมิพักต้องได้รับอนุญาตจากสามี (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๔๐) แต่มีข้อสังเกตว่า ที่กฎหมายอนุญาตให้นั้น เพียงแต่ที่เกี่ยวกับสินบริคณห์ส่วนของภริยาเท่านั้น จะเอาสินบริคณห์ส่วนของสามีไปทำพินัยกรรมยกถวายวัดเสียหมดหาได้ไม่ (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๘/๒๔๗๕)

กฎหมายกำหนดห้ามบุคคลต่อไปนี้ไม่ให้ทำพินัยกรรม ขืนทำไปก็ไม่มีผล คือใช้เป็นพินัยกรรมไม่ได้ คือ

๓.๑ ผู้ที่มีอายุไม่ครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๑๗๐๓) ข้อนี้พึงสังเกตว่า ตามธรรมดาผู้เยาว์ที่ยังมีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์และยังไม่ได้แต่งงานซึ่งเรียกว่าคนยังไม่บรรลุนิติภาวะดังได้กล่าวไว้ ในตอนต้นแล้วนั้น จะทำนิติกรรมสัญญาใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๒๑) แต่ในเรื่องพินัยกรรมนี้เป็นบทบัญญัติพิเศษ อนุญาตให้ผู้เยาว์ที่มีอายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป แม้จะยังไม่ได้แต่งงานก็มีอำนาจทำพินัยกรรมได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้ใด

ปัญหาที่ว่าอายุของบุคคลนั้นจะนับ ๑ ในวันเกิดหรือนับ ๑ ในวันรุ่งขึ้นจากวันเกิดนั้น นักกฎหมายท่านเถียงกันนักหนาจนบัดนี้ยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐาน แต่นักกฎหมายชั้นครูบาอาจารย์ในคณะกรรมการกฤษฎีกาท่านตีความหมายไว้ว่า ให้นับวันรุ่งขึ้นจากวันเกิดเป็น ๑ ไม่ใช่นับ ๑ ในวันเกิด เช่น คนที่เกิดวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๔๙ นั้น นับวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๔๔๙ เป็นมีอายุ ๑ วัน ฉะนั้นจึงมีอายุครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๙ มีสิทธิรับราชการสนองพระเดชพระคุณในปีงบประมาณ ๒๕๑๐ ไปอีก ๑ ปี โดยไม่ต้องเกษียณอายุราชการในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๙

๓.๒ คนวิกลจริตซึ่งศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วจะทำพินัยกรรมไม่ได้ ส่วนคนวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งดังว่า ตามปกติย่อมทำพินัยกรรมให้มีผลได้ พินัยกรรมที่ทำไว้จะเสียเปล่าต่อเมื่อมีผู้พิสูจน์ได้ว่าได้ทำในขณะวิกลจริตอยู่เท่านั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๑๗๐๔)

๔. พยานในพินัยกรรมจะต้องเซ็นชื่อ จะใช้วิธีพิมพ์ลายนิ้วมือ หรือลงแกงได หรือจะใช้ตราประทับแทนการเซ็นชื่อไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่ทำพินัยกรรมด้วยวาจาซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ผู้ที่จะได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม ๑ สามีหรือภริยาของผู้ที่จะได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรม ๑ คนโสดที่มีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี ๑ ชายอายุกว่า ๑๗ ปี หรือหญิงอายุกว่า ๑๕ ปีที่แต่งงานแล้ว แต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ๑ คนบ้า ๑ คนที่ถูกศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถ ๑ คนหูหนวก ๑ คนตาบอดทั้งสองข้าง ๑ คนใบ้ ๑ รวม ๙ จำพวกนี้ กฎหมายห้ามไม่ให้เป็นพยานในพินัยกรรม

คนแก่ คนโง่ กฎหมายไม่ห้ามเป็นพยานในพินัยกรรม แต่เขาไม่นิยมกัน เพราะคนแก่อาจตายเสียก่อนคนทำพินัยกรรมก็ได้ ส่วนคนโง่เวลาไปเป็นพยานที่ศาล พูดกันไม่ใคร่รู้เหนือรู้ใต้ ชอบอวดรู้ในสิ่งที่ตนไม่รู้ ส่วนที่รู้ก็ไม่สามารถพูดให้คนอื่นเข้าใจได้ บางทีต่อเติมระบายสีเสียจนศาลไม่เชื่อ

ประการสุดท้าย พินัยกรรมมีหลายแบบ จะเลือกทำตามแบบใดก็ได้ แม้แต่ผู้ทำพินัยกรรมตั้งใจทำพินัยกรรมตามแบบที่ ๑ ถ้าทำไม่ถูกแบบที่ ๑ แต่เผอิญไปถูกแบบที่ ๒ ก็ถือว่าพินัยกรรมนั้นสมบูรณ์ใช้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๙/๒๔๙๓)

พินัยกรรมแบบธรรมดา

พินัยกรรมแบบที่ ๑ นี้เรียกกันว่าพินัยกรรมแบบธรรมดา (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๑๖๕๖) เพราะเป็นแบบที่นิยมทำกันทั่วไป กฎหมายบัญญัติบังคับว่าจะต้องทำดังนี้

๑. ต้องทำเป็นหนังสือ โดยจะเขียนเองก็ได้ จะขอให้คนอื่นช่วยเขียนให้ก็ได้ จะพิมพ์เองก็ได้ หรือจะขอให้คนอื่นช่วยพิมพ์ให้ก็ได้

ถ้าผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้เขียนหรือพิมพ์เอง ผู้เขียนหรือผู้พิมพ์จะต้องลงชื่อไว้ท้ายพินัยกรรม โดยระบุไว้ต่อท้ายลายเซ็นว่า "ผู้เขียน" หรือ "ผู้พิมพ์" แล้วแต่กรณีไว้ให้ตรงกับเรื่องด้วย

ตรงนี้สำหรับท่านนักกฎหมายโปรดสังเกตว่า การที่พินัยกรรมต้องลงชื่อผู้เขียนนั้น เป็นแต่เพียงแบบของการเขียน ไม่ใช่แบบของพินัยกรรม เมื่อพินัยกรรมทำขึ้นถูกต้องครบถ้วนตามแบบแล้ว แม้ผู้เขียนจะไม่ได้ลงชื่อไว้ในพินัยกรรมนั้นก็ไม่ถึงกับทำให้พินัยกรรมฉบับนั้นตกเป็นโมฆะใช้ไม่ได้ไปเสียทีเดียว(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๔/๒๔๘๑) ข้อความตอนนี้ ท่านผู้อ่านที่ไม่ใช่นักกฎบัตรกฎหมายไม่ต้องสนใจก็ได้ครับ ข้อที่ควรสนใจคือ เรื่องที่กระผมได้เขียนไว้ในตอนต้นที่ว่า เมื่อเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้ผู้ใด ผู้นั้นหรือภริยาหรือสามีของผู้นั้นจะเป็นผู้เขียนหรือผู้พิมพ์พินัยกรรมไม่ได้เป็นอันขาด

๒. ต้องลงวันเดือนปีในขณะทำพินัยกรรมไว้ให้ชัดแจ้ง ข้อนี้สำคัญมาก เพราะถ้าพินัยกรรมฉบับใดไม่ลง วัน เดือน ปี แล้ว พินัยกรรมฉบับนั้นใช้ไม่ได้ เสียไปทั้งฉบับเลยทีเดียว (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑/๒๔๙๓) ความหลงลืม

ในเรื่อง วัน เดือน ปี นี้ มักจะเกิดขึ้นในกรณีที่พิมพ์พินัยกรรมไว้ล่วงหน้า เว้นช่อง วัน เดือน ปี ไว้ ตั้งใจว่าจะเติม วัน เดือน ปี ลงในวันทำพินัยกรรม ครั้นถึงวันทำพินัยกรรมเข้าจริงๆ เดี๋ยวคนโน้นชวนพูด เดี๋ยวคนนี้ชวนคุย เลยทำให้ลืมเติมวัน เดือน ปี ลงไปในช่องว่างที่เว้นไว้

๓. ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเซ็นชื่อไว้ท้ายพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน สำหรับคุณลุงคุณป้าที่เขียนหนังสือไม่เป็น จะพิมพ์ลายนิ้วมือก็ใช้ได้ สำหรับคุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยายที่เขียนหนังสือมือสั่นไปสั่นมา หรือสำหรับท่านที่เซ็นชื่อไม่อยู่แก่ร่องแก่รอย วันนี้เซ็นชื่อโย้ไปข้างหน้า พรุ่งนี้เซ็นเซไปข้างหลังอย่างนี้ ควรทำให้เกินจากที่กฎหมายบังคับไว้ คือเซ็นชื่อด้วย กดพิมพ์ลายนิ้วมือด้วย ทำเสียทั้งสองอย่างเลยทีเดียว ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่ยุ่งยากเวลามีการพิสูจน์ลายมือชื่อ ในเมื่อลูกหลานต้องเป็นถ้อยเป็นความในเรื่องพินัยกรรมกัน

ตามปกติ การทำสัญญาต่างๆนั้น หากคู่สัญญาได้ลงแกงไดหรือเครื่องหมายอย่างอื่น เช่นประทับตราลายเซ็นแทนการลงลายมือชื่อโดยมีพยานเซ็นชื่อรับรองไว้ ๒ คนแล้วย่อมมีผลเท่ากับการลงลายมือชื่อ (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๙) แต่ในเรื่องพินัยกรรมนี้ กฎหมายท่านอนุญาตให้ใช้เพียง ๒ วิธี คือวิธีเซ็นชื่อกับพิมพ์ลายนิ้วมือเท่านั้น อย่าเผลอไปใช้ประทับตราลายเซ็นหรือเครื่องหมายอย่างอื่นในพินัยกรรมเป็นอันขาด (ประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ มาตรา ๑๖๖๕)

๔. พยานในพินัยกรรมนั้นจะต้องมี ๒ คนเป็นอย่างน้อย ต่ำกว่า ๒ คนทำให้พินัยกรรมเสียไปทั้งฉบับเลยทีเดียว แต่ถ้ามากกว่า ๒ คนกฎหมายไม่ห้าม

ผู้ที่จะเป็นพยานในพินัยกรรมนี้ นอกจากห้ามบุคคล ๙ จำพวกที่กระผมเขียนไว้ในตอนต้นแล้ว จะใช้คนไม่รู้หนังสือมาเป็นพยานในพินัยกรรมไม่ได้ เพราะกฎหมายห้ามไม่ให้พยานพิมพ์ลายนิ้วมือ แกงได หรือเครื่องหมายอย่างอื่นลงในพินัยกรรม บุคคลที่จะถือว่าเป็นพยานในพินัยกรรมได้จะต้องใช้วิธีเซ็นชื่อไว้ใน

พินัยกรรมอย่างเดียว ถึงแม้เวลาทำพินัยกรรม จะมีคนมาอยู่รู้เห็น ๒๐–๓๐ คน แต่ถ้าคนเหล่านั้นไม่ได้ลงชื่อไว้ในพินัยกรรมแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานในพินัยกรรมด้วย

มีข้อสำคัญที่จะต้องจำไว้ให้แม่นว่า พยาน ๒ คนนี้จะต้องอยู่พร้อมหน้ากันในเวลาผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อ และพยานจะต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ในขณะนั้นด้วย เพราะฉะนั้น หากเวลาทำพินัยกรรม มีพยานมาอยู่รู้เห็น ๒ คน แต่พอถึงเวลาผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อ พยานคนหนึ่งเกิดปวดท้องอย่างแรงต้องกลับไปหาหมอเสีย วันรุ่งขึ้นพยานคนนั้นจึงได้มาลงชื่อ แม้ก่อนลงชื่อผู้ทำพินัยกรรมจะได้รับรองแก่พยานว่าพินัยกรรมฉบับนั้นเป็นของตนจริง และรับรองว่าลายเซ็นชื่อท้ายพินัยกรรมเป็นลายเซ็นของตนจริง ก็ถือไม่ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นพยานตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๒๓/๒๔๙๗ และที่ ๖๓๖/๒๕๐๐)

มีข้อสังเกตอยู่อีกประการหนึ่งว่า ตามปกติพินัยกรรมแบบนี้จะต้องมีพยาน ๒ คนเป็นอย่างน้อยทุกฉบับ ไม่ว่าจะเป็นพินัยกรรมที่ผู้ทำพินัยกรรมลงชื่อก็ดี หรือกดพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ในพินัยกรรมก็ดี พยานชุดนี้จะขาดไม่ได้เลยทีเดียว และพยานในพินัยกรรมชุดนี้ นักกฎหมายท่านยอมให้ถือว่าเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรมด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๑๔/๒๔๗๗) ฉะนั้น แม้ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมใช้วิธีกดพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ในพินัยกรรม ก็ไม่จำเป็นต้องมีพยานรับรองลายมือชื่อเพิ่มขึ้นอีกชุดหนึ่งให้รวมเป็น ๔ คน คงใช้ชุดเดิมเพียง ๒ คนก็พอ แต่ในทางปฏิบัติควรเขียนให้ปรากฏไว้ในท้ายลายเซ็นของพยานให้ชัดแจ้งว่า "พยานในพินัยกรรมและพยานรับรองลายมือชื่อ"

๕. การขูด การลบ การตก การเติม หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นในพินัยกรรมนั้น จะต้องลงวันเดือนปีในขณะขูดลบตกเติม หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น และผู้ทำพินัยกรรมจะต้องลงลายมือชื่อ หรือ

กดพิมพ์ลายนิ้วมือต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คนพร้อมกัน และพยาน ๒ คน นั้นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมในขณะนั้นด้วย ตามนี้จะเห็นได้ว่า การแก้ไขตกเติมดังกล่าวมีพิธีรีตองยุ่งยากซับซ้อนมาก ฉะนั้น ขอได้โปรดระวังอย่าให้มีการแก้ไขตกเติมพินัยกรรมเลยจะเป็นการดีที่สุด

มีข้อสังเกตว่า ข้อความที่เขียนกรอกลงไปในช่องว่างของพินัยกรรมที่เขียนหรือพิมพ์มาล่วงหน้า เช่นพินัยกรรมที่ทำขึ้นเป็นตัวพิมพ์ดีด เว้นช่องว่างไว้สำหรับกรอกสถานที่ที่จะทำ นามสกุลและอายุของผู้ทำพินัยกรรม กับเขตที่ดินและความกว้างยาวของที่ดิน แล้วกรอกสิ่งเหล่านั้นก่อนที่ผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อดังนี้ การกระทำเช่นนั้นไม่ใช่เป็นการตกเติมอันจะต้องลงลายมือชื่อรับรอง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๗/๒๔๘๙ และที่ ๔๗๘/๒๔๘๓) พินัยกรรมที่มีรอยขีดฆ่าแล้วมิได้ลงชื่อกำกับไว้ ถ้าปรากฏว่าข้อความที่ขีดฆ่านั้นเป็นข้อหยุมหยิมเล็กน้อย ไม่ใช่ข้อสำคัญ มิทำให้เสียเนื้อถ้อยกระทงความตรงไหนอย่างใด เช่นเดิมเขียนว่าขอทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้เด็กชายกะล่อน แล้วขีดฆ่าคำว่า "เด็กชาย" เขียนใหม่เป็นว่า "นาย" ดังนี้ หาทำให้พินัยกรรมทั้งฉบับเสียไปแต่อย่างใดไม่ คงต้องถือว่าพินัยกรรมนั้นมีผลสมบูรณ์อยู่ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๖๐/๒๔๗๙)

ตัวอย่างพินัยกรรมแบบธรรมดา

"วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๐

ข้าพเจ้าขอทำพินัยกรรมยกทรัพย์ทั้งหมดของข้าพเจ้าให้แก่นายกะล่อน โกหกะสกุล

(ลงชื่อ) นายทะเล้น โกหกะสกุล ผู้ทำพินัยกรรม

(ลงชื่อ) นายมุสา วาจาคด พยาน

(ลงชื่อ) นายยุ่ง ชอบแหย่ พยานและผู้เขียน"

สั้น ๆ เพียง ๔-๕ บรรทัดเท่านี้ก็เป็นพินัยกรรมที่มีผลตามกฎหมายแล้ว แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ควรเขียนให้ชัดเจนดังนี้

"พินัยกรรมทำที่บ้านเลขที่ ๔๐/๓๐ ก. ซอยโกศลอุดมวิทย์ บางซื่อ

พระนคร

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๐

ข้าพเจ้านายทะเล้น โกหกะสกุล อายุ ๗๐ ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่ ๔๐/๓๐ ก. ซอยโกศลอุดมวิทย์ ตำบลบางซื่อ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร ขอทำพินัยกรรมไว้ดังมีข้อความต่อไปนี้.-

ข้อ ๑. ที่ดินของข้าพเจ้าโฉนดเลขที่ ๑๔๓, ๑๗๖, ๑๗๙ ตำบลพิตเพียน อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม ๓ โฉนด ขอยกให้นายกะล่อน โกหกะสกุล บุตรคนโตของข้าพเจ้า

ข้อ ๒. ที่ดินโฉนดที่ ๑๑๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พร้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินทั้งหมด ยกให้นางตัดจริตา มายากุล บุตรคนที่สองของข้าพเจ้า

ข้อ ๓. เงินสดที่มีอยู่ในธนาคารนครหลวง สาขาอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ข้าพเจ้าถึงแก่กรรมนั้นให้หักไว้เป็นค่าทำศพของข้าพเจ้า ๑๒,๐๐๐ บาท โดยให้นายผินทร์ พึ่งเมรุ เป็นผู้จัดการศพ ส่วนเงินที่เกิน ๑๒,๐๐๐ บาท ยกให้นางกามาวดี พหูภัสัต ภริยาคนที่สองของข้าพเจ้า

ข้อ ๔. ทรัพย์สินนอกจากที่กล่าวแล้ว ข้าพเจ้ายกให้นางสุราสิวดี ภริยาคนที่หนึ่งของข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว

ข้อ ๕. ข้าพเจ้าขอตั้งให้นายกะล่อน โกหกะสกุล บุตรชายของข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้าตามพินัยกรรมนี้

พินัยกรรมนี้ทำไว้เป็น ๒ ฉบับ มีข้อความตรงกัน มอบให้นายมุสาวาจาคต รักษาไว้ ๑ ฉบับ มอบให้นายยุ่ง ซอยแหย่ รักษาไว้ ๑ ฉบับ

ผู้เขียนได้อ่านข้อความในพินัยกรรมให้ข้าพเจ้าฟัง ๓ ครั้งแล้ว มีข้อความตรงตามความตั้งใจของข้าพเจ้า จึงได้เซ็นชื่อและพิมพ์ลายนิ้วมือไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

(ลงชื่อ) ทะเล้น โกหกะสกุล ทำพินัยกรรม

● ผู้ทำพินัยกรรม

(ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือขวาของนายทะเล้น โกหกะสกุล)

ข้าพเจ้าผู้มีนามข้างท้ายนี้ขอรับรองว่า ผู้เขียนพินัยกรรมได้อ่านข้อความในพินัยกรรมให้นายทะเล้น โกหกะสกุล ฟัง ๓ ครั้งแล้ว นายทะเล้น โกหกะสกุล แจ้งว่าตรงตามความตั้งใจของนายทะเล้น โกหกะสกุล ๆ ได้เซ็นชื่อด้วย พิมพ์หัวแม่มือขวาด้วยต่อหน้าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงได้ลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือนายทะเล้น โกหกะสกุล และลงชื่อเป็นพยานในพินัยกรรม

(ลงชื่อ) นายมุสา วาจาคด พยาน

(ลงชื่อ) นายยุ่ง ชอบแหย่ พยานและผู้เขียน"

พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ

พินัยกรรมแบบที่ ๒ นี้เรียกกันว่าพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ กฎหมาย (คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๕๗) บัญญัติไว้ว่าต้องทำดังนี้.–

๑. ต้องทำเป็นหนังสือ จะทำด้วยวาจาไม่ได้

๒. ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเขียนข้อความในพินัยกรรมด้วยลายมือของตนเองตั้งแต่ต้นจนจบ จะใช้พิมพ์ดีดหรือตัวพิมพ์แทนการเขียนไม่ได้ แต่จะขอให้ผู้อื่นร่างข้อความตามประสงค์ให้เป็นตัวอย่างแล้วเขียนตามร่างได้

๓. ต้องมีวันเดือนปีที่ทำพินัยกรรมนั้น ข้อนี้พึงสังเกตว่า ถ้าเราเขียนพินัยกรรมไว้ครบถ้วนบริบูรณ์ตามแบบทั้งหมดแล้ว หากขาดเพียงวันเดือนปีอย่างเดียว หนังสือนั้นยังไม่มีผลเป็นพินัยกรรม ต่อเมื่อเราเติมวันเดือนปีลงไปเมื่อใด จึงจะเกิดผลเป็นพินัยกรรมขึ้นเมื่อนั้น

๔. ผู้ทำพินัยกรรมต้องเซ็นชื่อไว้ท้ายพินัยกรรม จะใช้ประทับตราแทนการเซ็นชื่อหรือกดลายนิ้วมือ ลงแกงได หรือเครื่องหมายอย่างอื่นแทนการเซ็นชื่อไม่ได้เลยเป็นอันขาด

โปรดสังเกตว่า พินัยกรรมแบบที่ให้คนอื่นเขียนให้ตามแบบที่ ๑ นั้น ผู้ทำพินัยกรรมจะเซ็นชื่อหรือกดพิมพ์ลายนิ้วมือก็ได้ แต่พินัยกรรมแบบที่ผู้ทำพินัยกรรมเขียนเองทั้งฉบับนี้ จะใช้ได้ต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมเซ็นชื่อเพียงอย่างเดียว หากกดพิมพ์ลายนิ้วมือลงไป ก็จะทำให้พินัยกรรมใช้ไม่ได้ในฐานะเป็นพินัยกรรมเขียนเอง

๕. การขูด ลบ ตก เติม หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในพินัยกรรมนั้น ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องทำด้วยมือตนเอง จะให้คนอื่นเขียนแทนให้ไม่ได้เป็นอันขาด และผู้ทำพินัยกรรมจะต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วย ถ้าไม่ทำตามนี้แล้วข้อความตรงที่ขูดลบตกเติมหรือเปลี่ยนแปลงนั้นจะใช้ไม่ได้

พึงสังเกตว่า พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับนี้ กฎหมายไม่ได้บังคับให้มีพยานในการทำพินัยกรรม แต่ถ้าผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะให้มีพยานด้วยก็ได้ และการมีพยานด้วยนั้นอันที่จริงก็เป็นการดี เผื่อจะได้เอาไว้เป็นพยานหลักฐานในเมื่อลูกหลานเกิดฟ้องร้องกันขึ้นเกี่ยวกับพินัยกรรมในภายหน้า หากประสงค์จะให้มีพยาน ต้องระวังอย่างยิ่งอย่าเอาบุคคลที่ต้องห้ามไม่ให้เป็นพยานในพินัยกรรมดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นมาเป็นพยานเป็นอันขาด

ตัวอย่างพินัยกรรมเขียนเองทั้งฉบับ

"พินัยกรรมทำที่บ้านเลขที่ ๔๐/๓๐ ก. ซอยโกศลอุดมวิทย์ บางซื่อ พระนคร

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๑๐

ข้าพเจ้า นายทะเล้น โกหกะสกุล อายุ ๗๐ ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่ ๔๐/๓๐ ก. ซอยโกศลอุดมวิทย์ ตำบลบางซื่อ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร ขอทำพินัยกรรมไว้ว่า เมื่อข้าพเจ้าตายแล้ว ให้ทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมดตกได้แก่นางกามาวดี พหูภัสด์ ภริยาคนที่สองของข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว และข้าพเจ้าขอมอบให้นางกามาวดี พหูภัสด์ เป็นผู้จัดการศพของข้าพเจ้า

พินัยกรรมนี้ ข้าพเจ้าเขียนด้วยลายมือของข้าพเจ้าเองทั้งฉบับ ได้ทำไว้เป็น ๒ ฉบับ มีข้อความตรงกัน ข้าพเจ้าเก็บไว้เองฉบับหนึ่ง นางกามาวดี พหูภัสด์ เก็บไว้อีกฉบับหนึ่ง

(ลงชื่อ) นายทะเล้น โกหกะสกุล ผู้ทำพินัยกรรม

พินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมือง

พินัยกรรมแบบที่ ๓ มีชื่อว่า พินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมือง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๕๘) แบบนี้ผู้ทำพินัยกรรมเกือบไม่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิธีทำพินัยกรรมเลยก็สามารถทำพินัยกรรมได้ และวิธีทำสำหรับราษฎรนั้นก็ง่ายมาก โดยผู้ที่มีความประสงค์จะทำพินัยกรรมพาพยานที่เขียนหนังสือเป็น พอที่จะลงชื่อได้ ๒ คนไปหาท่านนายอำเภอ จะเป็นอำเภอที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่หรืออำเภอไหน ๆ ก็ได้ ขอให้เป็นอำเภอในประเทศไทยก็เป็นอันใช้ได้ เมื่อพบท่านนายอำเภอแล้วก็เล่าความประสงค์ของตนให้ท่านฟังว่า นาแปลงไหนจะยกให้ใคร ควายเผือกตัวเมียหรือควายทุยตัวผู้ตัวไหนจะยกให้เมียน้อยคนไหน ต่อจากนั้นท่าน

นายอำเภอจะเป็นผู้จัดทำให้เสร็จเรียบร้อย โดยฝ่ายผู้ทำพินัยกรรมเสียค่าธรรมเนียมในการทำพินัยกรรมเพียงฉบับละ ๕๐ บาท ถ้าจะขอให้มีคู่ฉบับก็เสียเพิ่มอีกฉบับละ ๑๐ บาทเท่านั้น เมื่อท่านนายอำเภอทำให้เสร็จแล้ว เราจะฝากพินัยกรรมนั้นให้ที่ว่าการอำเภอ (ไม่ใช่ตัวนายอำเภอซึ่งมีการย้ายสับเปลี่ยนกันอยู่เป็นปกติ) เป็นผู้เก็บรักษาไว้แทนเราก็ได้ หรือจะขอรับพินัยกรรมมาเก็บรักษาไว้เองก็ได้ ข้อที่ดียิ่งกว่านั้น ถ้าเราไม่สะดวกที่จะไปอำเภอ ก็มีระเบียบทางราชการให้เราเชิญท่านนายอำเภอออกมาช่วยทำให้เราถึงที่ที่เราอยู่ก็ได้ สมมติว่าเรามีบ้านเรือนอยู่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มาเยี่ยมญาติที่อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเผอิญนึกอยากทำพินัยกรรมที่นั่น เราก็เชิญท่านนายอำเภอมหาราชท่านออกมาช่วยทำให้ได้ โดยเรามีหน้าที่เพียงจัดพาหนะไปรับท่านจากอำเภอ และส่งท่านกลับอำเภอกับเสียค่าธรรมเนียมในการทำพินัยกรรมฉบับละ ๑๐๐ บาท ถ้าจะให้มีคู่ฉบับ ก็เสียเพิ่มอีกฉบับละ ๒๐ บาทเท่านั้นเอง ส่วนการเลี้ยงข้าวปลาอาหารท่านนายอำเภอนั้นกฎหมายไม่ได้ตราไว้ ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของเจ้าของบ้านที่จะคิดเอาเองบ้าง ขืนบัญญัติกฎหมายหยุมหยิมถึงเรื่องเลี้ยงดูปูเสื่อด้วยแล้ว เห็นจะหาคนเรียนกฎหมายไม่ได้ เพราะเพียงเท่าที่มีอยู่นี้ก็มีผลให้นักกฎหมายทั้งหลายสายตาสั้นจนแว่นตาหนาเตอะบ้าง นัยน์ตาเป็นต้อถึงกับต้องผ่าตัดบ้าง ส่วนเรื่องผมบนศีรษะนั้นเป็นอันไม่ต้องพูดกัน เพราะนักกฎหมายทุกคนผมหงอกก่อนวัย ยิ่งเป็นนักกฎหมายชั้นครูบาอาจารย์ด้วยแล้ว ขาวโพลงทั้งศีรษะเลย ถ้าใครได้เป็นศาสตราจารย์ทางกฎหมายมักได้สิทธิพิเศษอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ต้องเสียเงินค่าตัดผมเลย เพราะไม่มีผมให้ช่างตัด กระผมพลอยปลาบปลื้มในอภิสิทธิ์ของครูบาอาจารย์ท่านจัง

เผลอไปนิดเดียว ว่าวติดลมลอยไปเสียไกล ขอวกกลับจับเรื่องเสียที เห็นจะดีเป็นแน่ทีเดียว

พินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองนี้ สะดวกแก่ผู้ทำพินัยกรรม เพราะจะทำอย่างไรจึงจะมีผลตามกฎหมาย ท่านนายอำเภอท่านรู้และท่านมีความชำนาญ ส่วน

ผลนั้นดีมากจริง ๆ เพราะเมื่อไปทำที่อำเภอ หรือท่านนายอำเภอกรุณาออกมาทำให้แล้ว ใครจะอ้างว่าไม่ใช่พินัยกรรมของเรา หรืออ้างว่าเราทำพินัยกรรมในเวลามีสติหลงใหลฟั่นเฟือน ฝ่ายเราก็จะมีท่านนายอำเภอซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่เป็นพยานให้

อันที่จริง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๕๘ ก็ได้บัญญัติวิธีปฏิบัติของท่านนายอำเภอไว้ ยิ่งกว่านั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้ออกกฎกระทรวงมหาดไทยในเรื่องนี้ไว้เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๑ และใน พ.ศ. ๒๔๘๙ กรมมหาดไทยก็ได้ออกระเบียบอธิบายไว้อีกด้วย แต่กระผมขอผ่านไปไม่นำมาเล่า เพราะจะเป็นการโง่ถึงขั้นยัดซบทีเดียวที่มนุษย์จะไปสอนจรเข้ให้ว่ายน้ำ หรือสอนหนังสือพระสังฆราช

พินัยกรรมลับ

พินัยกรรมแบบที่ ๔ มีชื่อว่าพินัยกรรมลับ พินัยกรรมแบบนี้มีวิธีการที่กฎหมาย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๖๐) บัญญัติไว้รวมเป็นใจความว่า เมื่อเราทำพินัยกรรมแบบที่เราเขียนเองหรือแบบที่ขอให้คนอื่นช่วยเขียนให้ตามแบบที่ ๑ หรือแบบที่ ๒ แล้ว หากผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะนำไปฝากอำเภอเพื่อขอให้ทางอำเภอช่วยเก็บรักษาไว้ให้ก็ได้ โดยเราต้องเอาซองมาใส่พินัยกรรมแล้วเซ็นชื่อคาบรอยผนึก ต่อจากนั้นให้ชวนพยาน ๒ คน พร้อมด้วยนำซองพินัยกรรมไปหาท่านนายอำเภอและกราบเรียนท่านนายอำเภอว่า ซองนั้นเป็นพินัยกรรมของเรา ถ้าพินัยกรรมนั้นเรามิได้เป็นผู้เขียนเองโดยตลอด เราต้องกราบเรียนท่านนายอำเภอด้วยว่าใครเป็นผู้เขียน? ผู้เขียนมีบ้านช่อง (ภูมิลำเนา) อยู่ที่ไหน? ต่อจากนั้นเป็นเรื่องของท่านนายอำเภอที่จะช่วยทำให้ต่อไป เราคอยตอบคำถามของท่านอย่างเดียวก็พอ เมื่อเสร็จพิธีต่องทางอำเภอแล้ว อำเภอจะออกใบรับให้เรายึดถือไว้

เป็นหลักฐาน พินัยกรรมแบบนี้อำเภอไม่สามารถรู้ถึงข้อความที่เราเขียนไว้ในพินัยกรรม เพราะพินัยกรรมที่เรานำไปมอบให้เก็บไว้นั้นเราปิดซองไปก่อนแล้ว ฉะนั้นจึงได้เรียกพินัยกรรมแบบนี้ว่า "พินัยกรรมลับ" พินัยกรรมลับนี้เราจะขอรับคืนจากอำเภอเมื่อใดก็ได้ เมื่อเราไปขอรับคืนแล้วอำเภอไม่มีอำนาจที่จะไม่คืนให้เรา

พินัยกรรมทำด้วยวาจา

พินัยกรรมแบบที่ ๕ มีชื่อว่า "พินัยกรรมทำด้วยวาจา" (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๖๓) แบบนี้เป็นแบบพิเศษ กฎหมายบัญญัติว่าเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งบุคคลใดไม่สามารถจะทำพินัยกรรมตามแบบอื่นที่กำหนดไว้ได้ เช่นตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย หรือเวลามีโรคระบาดหรือสงคราม บุคคลนั้นจะทำพินัยกรรมด้วยวาจาก็ได้ โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

๑. ผู้ทำพินัยกรรมต้องบอกข้อความว่า ตนมีความประสงค์ยกทรัพย์ชิ้นใดให้แก่ผู้ใดต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน ซึ่งพยาน ๒ คนนั้นต้องอยู่พร้อมหน้ากัน ณ ที่นั้น

๒. พยาน ๒ คน ที่ได้รับคำบอกเล่าจากผู้ประสงค์จะทำพินัยกรรมนั้นต้องรีบไปแจ้งให้ท่านนายอำเภอทราบถึงข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมสั่งด้วยวาจา ทั้งต้องแจ้งวันเดือนปีสถานที่ที่ผู้ทำพินัยกรรมสั่ง และพฤติการณ์ที่ขัดขวางไม่ให้สามารถทำพินัยกรรมแบบอื่นได้

๓. เมื่อท่านนายอำเภอได้รับแจ้งแล้ว ท่านนายอำเภอจะต้องจดข้อความที่ได้รับแจ้งลงไว้ และให้พยาน ๒ คนนั้นลงลายมือชื่อ ถ้าพยานเซ็นชื่อไม่ได้ก็ใช้วิธีกดพิมพ์ลายนิ้วมือได้ แต่ต้องมีพยานลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือนั้นสองคน

ตามกฎหมายที่กล่าวข้างต้นนี้ ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า พินัยกรรมด้วยวาจานี้มิใช่ว่าใครชอบใจจะทำก็ทำได้ กฎหมายยอมให้ทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษดังกล่าวแล้วข้างต้นเท่านั้น ถ้าไม่มีพฤติการณ์พิเศษแล้ว จะทำพินัยกรรม

ด้วยวาจาหาได้ไม่ เช่น หญิงเจ้ามรดกเจ็บครรภ์จะคลอดบุตร ได้มีผู้พานั่งรถ ๓ ล้อไปส่งโรงพยาบาล ระหว่างทางเจ้ามรดกสั่งคนที่ไปส่งว่า ถ้าเป็นอะไรไปก็ขอยกทรัพย์ให้นายพิตเพียน ไพบูลศิริ ต่อมาอีก ๓ วันเจ้ามรดกได้ถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลดังนี้ คำสั่งของเจ้ามรดกดังกล่าวถือไม่ได้ว่าเป็นพินัยกรรมที่ทำด้วยวาจา เพราะการเจ็บท้องจะคลอดบุตร กฎหมายไม่ถือว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษ ผู้หญิงทุกคนที่จะคลอดบุตรย่อมมีการเจ็บท้องก่อนเป็นธรรมดา มิใช่ว่าถ้าเป็นอำแดงเพ่งละถึงจะเจ็บท้อง เป็นคุณหญิงคุณนายแล้วจะไม่เจ็บท้อง อย่างนี้หามิได้ (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๙๑/๒๔๙๓) คนไข้เป็นโรคจุกเสียดจะทำพินัยกรรมด้วยวาจามิได้ เพราะโรคจุกเสียดไม่ใช่โรคระบาด (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๒๖/๒๔๙๖)

ข้อสำคัญที่จะต้องจำให้แม่นก็คือ ผู้ประสงค์จะทำพินัยกรรมด้วยวาจาจะต้องแจ้งข้อความในพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน ต่ำกว่านั้นใช้ไม่ได้ และพยาน ๒ คนนั้นจะต้องนำข้อความที่เจ้ามรดกบอกไปแจ้งให้กรมการอำเภอทราบโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ถ้าพยานมัวโอ้เอ้ชักช้าอยู่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรแล้ว ย่อมทำให้คำสั่งของผู้ตายไร้ผลไม่เป็นพินัยกรรมต่อไป เช่นพยานมัวไปตีกอล์ฟหรือเล่นไพ่ตองหามรุ่งหามค่ำเสีย เพิ่งนำความไปแจ้งอำเภอภายหลังที่เจ้ามรดกตายถึง ๘–๙ วัน เป็นต้น (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๙๑/๒๔๙๓ และฎีกาที่ ๓๘๙/๒๔๘๖)

พินัยกรรมแบบทำด้วยวาจานี้ นอกจากเป็นพินัยกรรมที่จะทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษแล้ว ยังเป็นพินัยกรรมที่มีผลเพียงชั่วคราวเท่านั้น โดยกฎหมาย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๖๔) บัญญัติไว้ว่า ความสมบูรณ์แห่งพินัยกรรมซึ่งทำด้วยวาจานี้ย่อมสิ้นไปเมื่อพ้นกำหนด ๑ เดือน นับแต่เวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมกลับมาสู่ฐานะที่จะทำพินัยกรรมแบบอื่นได้ เช่น เวลามีโรคอหิวาต์ระบาด นาย ก. เป็นอหิวาต์กับเขาด้วย และได้ทำพินัยกรรมด้วยวาจาไว้ หากนาย ก. หายจากเป็นโรคอหิวาต์ พินัยกรรมนั้นก็มีผลต่อไปอีกเพียง ๑ เดือนเท่านั้น เมื่อเลย

๑ เดือนนับแต่วันที่นาย ก. หายจากเป็นโรคอหิวาต์แล้ว พินัยกรรมที่ทำไว้ย่อมสิ้นผลหมดสภาพแห่งความเป็นพินัยกรรมต่อไป

กระผมได้เล่าข้อที่ควรรู้ว่าด้วยพินัยกรรมมาแล้ว ๕ แบบ ถ้ากระผมจะสาธยายเป็นร่ายยาวต่อไปอีก ก็เกรงว่าท่านผู้อ่านบางท่านอาจจะเบื่อ อยากจะอ่านเรื่องอื่นบ้าง เพราะหลักธรรมดา (ของผู้ชายน๊ะครับ) มีอยู่ว่า เรื่องเก่า ๆ มักจะขึ้นสนิม ใหม่ ๆ หน้าตาจุ๋มจิ๋มน่าเอ็นดู น่าเอ็นดู! ประกอบกับพินัยกรรมที่ยังเหลืออีก ๒ แบบนั้น แบบที่ ๖ เป็นพินัยกรรมที่ทำในต่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องของคนไทยไปทำพินัยกรรมในเมืองนอก พวกเราชาวบ้านธรรมดา ๆ ไม่มีโอกาสไปทำ ส่วนแบบที่ ๗ ก็เป็นพินัยกรรมระหว่างสงคราม เป็นเรื่องของทหารหาญที่ออกไปพลีชีพเพื่อชาติในการสงคราม ซึ่งควรที่จะเขียนไปลงในหนังสือวารสารของทหารโดยตรง ขืนเขียนลงใน "กันคนโกง" กระผมอาจถูกว่าได้ว่าไม่รู้จักกาละ เทศะ กระผมจึงของดไม่เขียนต่อไป

ก่อนจบ "กันคนโกง" ขอย้ำเพื่อกราบเรียนคุณปู่คุณย่าคุณตาคุณยายทั้งหลายอีกครั้งหนึ่งว่า "ถ้ารักวัวให้ผูก ถ้ารักลูกต้องทำพินัยกรรม"

“ชราภาพ-พยาธิสภาพ”

แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทนำ

ในระยะประมาณ ๒๐ ปีกว่ามานี้ ประชากรของบรรดาประเทศส่วนมากในโลก ต่างมีจำนวนคนสูงอายุเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งหมายความว่ามนุษย์ปัจจุบันนี้มีหวังที่จะมีอายุยืนนานได้มากกว่าในสมัยก่อน ๆ ในประเทศเยอรมันเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๐๐ ทารกเกิดใหม่ที่เป็นชายมีหวังจะมีอายุเฉลี่ยเพียง ๔๗ ปี และที่เป็นหญิง ๕๐ ปี แต่เดี๋ยวนี้อายุเฉลี่ยได้กลายเป็น ๗๐ ปีสำหรับชาย และ ๗๔ ปีสำหรับหญิงแล้ว คนไทยก็เหมือนกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ทารกที่เกิดมามีหวังจะมีอายุได้นานเฉลี่ยเพียง ๓๑.๖ ปี ถ้าเป็นชาย และ ๓๗.๕ ปีถ้าเป็นหญิง แต่จากการสำรวจครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ปรากฏว่าทารกเกิดใหม่เพศชายมีหวังจะมีชีวิตอยู่ได้นานถึง ๕๓.๖ ปี และทารกเกิดใหม่เพศหญิง ๕๘.๘ ปี ซึ่งแสดงว่าภายในเวลา ๓๐ กว่าปี คนไทยอายุยืนมากขึ้นถึง ๒๒ ปี ปัจจุบันนี้การอยู่กินของมนุษย์เราดีขึ้น อัตราทารกมรณะก็ลดลง สำหรับเมืองเราเมื่อ ๒๓ ปี ยังสูงถึง ๑๐๘ ในพัน แต่ปัจจุบันก็ต่ำกว่า ๔๐ ในพันแล้ว วิชากุมารเวชศาสตร์ได้มีบทบาทสำคัญที่ส่งเสริมให้บรรดาแพทย์สามารถรักษาทารก และเด็กที่เจ็บป่วยได้ผลดีขึ้น สามารถป้องกันเด็กให้เจ็บป่วยน้อยลง และมารดาก็มีความรู้ในการปฏิบัติเลี้ยงดูทารกดีขึ้น ในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ก็มีความก้าวหน้าอย่างมากทั้งในการวินิจฉัยโรค รวมทั้งการป้องกันและการปฏิบัติรักษา มนุษย์หลีกเลี่ยงอันตรายต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้เสียชีวิตได้มากขึ้น โรคหลายๆ อย่างซึ่งในสมัยก่อน ๆ ไม่มีหนทางรักษาให้หายได้ ปัจจุบันนี้ก็หมดความสำคัญไปแล้ว โรคติดเชื้อและโรคติดต่อซึ่งสมัยก่อนได้ผลาญชีวิตมนุษย์เสียปีละมาก ๆ เดี๋ยวนี้ก็อาจป้องกันได้และรักษาได้ชีวิตของมนุษย์ได้รับการปกป้องรักษาเป็นอย่างดี อายุยืนขึ้นและมาอวสานลงต่อเมื่อเข้าวัยชรา ปัจจุบันนี้ ในยุโรปผู้มีอายุ ๗๐–๘๐ ปี เป็นของธรรมดา และต่อไปอายุ ๙๐ ปีก็คงจะเช่นเดียวกัน ในยุโรปคนอายุนับ ๑๐๐ ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้นในปัจจุบันนี้ และเมื่อถึง ๑๐๐ ปีแล้วก็คงจบเพียงนั้นเอง ถึงจะอยู่

ต่อไปได้ก็ไม่อีกกี่ปีเพราะงอมเต็มที่แล้ว อุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเพียงไข้หวัด หรือความตื่นเต้นเท่านั้นก็อาจเป็นเหตุให้เสียชีวิตได้ ในบรรดาคนชราทั่วๆไปปรากฏว่าเป็นหญิงมากกว่าชาย แม้ว่าส่วนสัดระหว่างเพศเมื่อเกิดนั้นจะเป็นชายมากกว่าหญิง คือ ถ้ามีทารกเกิดเป็นเพศหญิง ๑๐๐ คน ก็จะมีเกิดเป็นชาย ๑๐๖ คน เพศชายมีจำนวนมากกว่าหญิงเช่นนี้อยู่เรื่อยไปจนถึงอายุ ๓๐ ปี แต่เมื่ออายุมากขึ้นเพศชายยิ่งตายมากกว่าเพศหญิง หญิงจึงอายุยืนกว่าชายและเมื่อถึงวัยชราจึงมีจำนวนมากกว่าชาย และปรากฏว่าเป็นหม้ายเสียเป็นส่วนมาก

ชราภาพ

คนชรามีเครื่องแสดงหลาย ๆ อย่างที่บ่งถึงชราภาพ เป็นต้น ลักษณะท่าทาง สภาพของผิวหนังซึ่งแห้งเหี่ยวย่น และสภาพของผมซึ่งหงอกขาว เมื่อใคร ๆ แม้แต่เด็กเห็นก็อาจสังเกตได้ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางกาย แต่ทางจิตใจก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน อุปนิสัยประจำตัวของบุคคลมักจะเด่นชัดขึ้นเมื่อแก่ เป็นต้น ถ้าเป็นผู้ตระหนี่และมัธยัสถ์อยู่แล้วก็จะยิ่งตระหนี่มากขึ้น คนชรามักไม่ชอบของใหม่นิสัยหัวโบราณจะแสดงออกมากขึ้น กลับมีความสนใจต่อชีวิตในอดีตมากเข้า ความสามารถที่จะผูกพันเพื่อกามารมณ์ก็น้อยลง สมรรถภาพช้าลง ความจำเสื่อม มักขี้หลงขี้ลืม อาจมีอารมณ์เศร้าโดยเฉพาะสตรีอายุระหว่าง ๖๐–๗๐ ปี

เรื่องความจำเสื่อมนี้เป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้ชรา ขอกล่าวให้ละเอียดขึ้นเสียเลยในตอนนี้ ความจำเสื่อมมักจะตั้งต้นด้วยการจำชื่อบุคคลที่ตนรู้จักไม่ได้ นึกคำต่างประเทศบางคำที่ตนรู้จักดีไม่ออก บางท่านอาจเดินจากห้องหนึ่งในบ้านไปยังอีกห้องหนึ่ง โดยตั้งใจจะทำอะไรอย่างหนึ่ง ครั้นถึงที่นั้นก็นึกไม่ออกเสียแล้วว่าตนต้องการจะทำอะไร บางท่านที่เป็นเอามาก ๆ อาจลืมกระทั่งเลขโทรศัพท์ของตน อาจกลับบ้านไม่ถูกเพราะลืมถนนและเลขบ้านก็เป็นได้ เรื่องความจำเสื่อมนี้จะโทษชราภาพแต่อย่างเดียวหาได้ไม่ เพราะผู้ชราเองก็มีนิสัยอยู่อย่างหนึ่ง คือ ยิ่งชรายิ่งขาดความสังเกตมากขึ้น อะไร ๆ ก็เคยเห็นแล้วรู้จักแล้วเคยผ่านมาแล้ว จึงมองดูโดยผ่าน ๆ ไปอย่างผิวเผิน หาได้ใช้ความพินิจพิจารณาให้ละเอียดแน่แท้เหมือนก่อน ๆ ไม่ เมื่อขาดการสังเกตด้วยความพิจารณา สมองขาดการฝึกซ้อมก็พลอยเสื่อมด้วย ดังนั้น เพื่อป้องกันความจำเสื่อม ท่านจะต้อง "ลับ" สมองอยู่เสมอ ต้องมีกำลังใจเข้มแข็งหัดท่องจำเหมือนเด็ก ๆ บันทึกเหตุการณ์ประจำวันหรือเพียงระลึก

ว่าตั้งแต่เช้าจนค่ำตนได้มีกิจวัตรอะไรมาบ้างเป็นนิจก็เพียงพอ นอกจากนั้นควรเพาะนิสัยฝึกสมองแก้ปัญหาสนุก ๆ ต่าง ๆ เช่น ปริศนา "อักษรไขว้" (cross – word puzzle) เล่นหมากรุก หมากฮอร์ส ฯลฯ ซึ่งเป็นการเล่นที่ต้องใช้ความคิด อนึ่ง เพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือหลงลืมดังกล่าวและเพื่อเป็นการเตือนความจำไปในตัว ผู้ชราสมควรบันทึกกิจการที่ตนจะต้องทำในวันหนึ่ง ๆ ไว้ให้เรียบร้อยก่อนเสมอ

ชราภาพเป็นอย่างไรเราอาจจะบรรยายได้ดังกล่าวแล้ว แต่เหตุใดจึงชรา เป็นปัญหาที่ตอบไม่ได้ง่าย ๆ เรารู้แต่ว่ามนุษย์และสัตว์มีชีวิตทั้งหลายย่อมแก่เหมือนกันทั้งสิ้น ซึ่งเป็นไปตามกฎของชีวิต บางทีร่างกายของมนุษย์อาจเปรียบเทียบได้เหมือนเครื่องจักร แม้ธรรมชาติจะได้สร้างสรรมาด้วยความละเอียดและพิสดารอย่างยิ่งเกินความสามารถของมนุษย์ที่จะทำได้ เมื่อใช้มากอยู่เรื่อย ก็ย่อมจะต้องเสื่อมเหมือนเครื่องจักรธรรมดาเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าชราภาพคงจะเกิดขึ้นเนื่องจากการทรุดโทรมของอวัยวะต่าง ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่เรื่อยมาตั้งแต่เกิด ตัวอย่างที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนก็คือหัวใจและหลอดเลือด ชตากรรมของชีวิตมนุษย์อยู่ที่หลอดเลือดนี้เอง สมดังที่มีคำกล่าวว่า "คนเราแก่เท่าไรหลอดเลือดก็แก่เท่านั้น" หลอดเลือดของมนุษย์ต้องยืดต้องหดอยู่เสมอ และเมื่อนานปีเข้าความยืดหยุ่นก็ลดน้อยลงไป เพราะเมื่อทำงานอยู่เรื่อยก็ย่อมมีความเสื่อมโทรมเกิดขึ้น ความเสื่อมโทรมของหลอดเลือดนี้ เป็นเหตุให้อวัยวะอื่น ๆ ต้องพลอยเสื่อมตามไปด้วย ในตอนต้น ๆ ของชีวิตก็พอจะเสริมสร้างให้ดีขึ้นได้ แต่เมื่อนาน ๆ เข้าก็เกิดความบกพร่อง ความบกพร่องนี้เกิดขึ้นเร็วบ้าง ช้าบ้าง แล้วแต่บุคคล แต่ไม่มีใครรอดไปได้ และนี่ก็คือเป็นการตั้งต้นของชราภาพ

ภาวะที่หลอดเลือดยืดหยุ่นได้น้อยลงนี้เกิดขึ้นช้า ๆ และอาจไม่กระทบกระเทือนความปกติสุขก็ได้ แต่ทว่าสมรรถภาพจะลดน้อยไป จะเหนื่อยง่ายและต้องพักนานเข้าเมื่อออกกำลังกายและเมื่อเจ็บป่วย ก็ต้องพักรักษาตัวเป็นเวลานานกว่าจะเป็นปกติ กล่าวคือ ยิ่งแก่ระยะพักฟื้นยิ่งนานเข้า เมื่อใยยืดหยุ่นของหลอดเลือดหมด

ไป จะมีการเปลี่ยนแปลงชนิดรุนแรงหลายอย่างเกิดขึ้นผนังหลอดเลือดแดงหนาขึ้น แข็งขึ้น ไม่ยืดหยุ่น แคบเข้า แล้วมีวัตถุหลายอย่างมาเกาะ เป็นต้น หินปูน และโคเลสเตอรอล คือ เกิดเป็นโรคหลอดเลือดแดงแข็งนั่นเอง แล้วอาจมีผลร้ายหลาย ๆ อย่างตามมา เช่น โรคเนื้อกล้ามหัวใจตาย เป็นลมปวดหน้าอกซ้าย แรงดันเลือดสูง และอุบัติเหตุหลอดเลือด ความจริงชราภาพนั้นไม่ใช่โรค แต่เมื่อชราภาพเกิดขึ้นแล้วโรคหลาย ๆ โรคจะเป็นผลตามมา และเป็นเหตุให้มนุษย์ต้องจากโลกนี้ไป

สมรรถภาพของผู้ชราในวัยเดียวกันแตกต่างกันตามบุคคล เช่น ในวัย ๗๐ ปีบางท่านยังทะมัดทะแมงและมีสมรรถภาพเข้มแข็งอยู่ แต่บางท่านไปไหนมาไหนไม่ได้แล้ว ต้องอยู่แต่ในห้อง และบางท่านก็ทุพพลภาพช่วยตัวเองไม่ได้เลยต้องมีคนคอยปรนนิบัติ สถิติจากสหรัฐอเมริกาในจำนวนผู้ชราอายุ ๗๐ ปี ๙๔๘ คน ซึ่งมีชีวิตอยู่จากรายได้ส่วนตัว ปรากฏว่า ๒๒.๔ ใน ๑๐๐ ยังมีสมรรถภาพดีอยู่มิได้เสื่อมไป ในประเทศอื่น ๆ ก็มีประสพการณ์คล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุนี้จึงเกิดเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่ในวงการแพทย์ต่างประเทศ เกี่ยวกับการกำหนดเกษียณอายุตายตัวจะไม่เป็นการสมควรดอกหรือที่จะยืดหยุ่นสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และยังสมัครใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไป คำว่าเกษียณนี้ดูเหมือนจะมีอานุภาพทางจิตใจอยู่ด้วยมิใช่น้อย บางท่านเมื่อนึกถึงว่าตนจะต้องเกษียณกำลังวังชาก็พลอยจะหมดตามไปด้วย ในโลกนี้มีบุคคลที่สูงอายุเป็นจำนวนมากซึ่งยังมีสมรรถภาพดีอยู่ และสามารถประกอบกรณียกิจได้ผลอย่างดีเลิศในวัยสูงอายุ Goethe (เกอเธ่) นักวรรณคดีและปรัชญาเมธีผู้มีชื่อของเยอรมันมีอายุสูง ๘๓ ปี Richard Strauss (ริชาร์ด สเตร๊าสส์) นักดนตรีชาวออสเตรียน ผู้แต่งเพลงวอลทซ์อมตะอายุ ๘๕ ปี Verdi (แวร์ดิ) นักแต่งเพลงนามอุโฆษชาวอิตาเลียน อายุ ๘๘ ปี Conrad Adenauer (คอนหราด อาเดเนาเออร์) นายกรัฐมนตรีเยอรมัน อายุ ๙๐ ปีเศษ สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่น

ให้แก่ประเทศชาติภายหลังจากที่ประเทศเยอรมันได้แพ้สงครามอย่างล่มจม Sir Winston Churchill (เซอร์วินสตัน เชอร์ชิล) นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็มีอายุ ๙๑ ปี Bernard Shaw (เบอร์นาด ชอว์) นักประพันธ์ผู้เรืองนามของอังกฤษ มีอายุสูงถึง ๙๔ ปี สำหรับเมืองไทยผู้เขียนใคร่จะขออัญเชิญ พระนามเสด็จในกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรมาเป็นอุทาหรณ์ พระองค์เป็นประธานองคมนตรี และถึงแม้พระชันษาจะเลย ๘๒ ปีแล้วก็ยังทรงพระปรีชาสามารถ เป็นที่เคารพยกย่องในบรรดาปัญญาชนทั่วไป อีกท่านหนึ่ง คือ เจ้าคุณภรตราชา – ครูและนักการศึกษา – ถึงแม้ท่านเจ้าคุณจะอายุเลย ๘๑ ปีแล้วก็ยังเป็นผู้บัญชาการที่สามารถ และมีสมรรถภาพเป็นพิเศษของโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยอยู่จนทุกวันนี้ สุขภาพของผู้ชราขึ้นอยู่กับกำลังใจเป็นอย่างมาก ผู้ชราที่มีกำลังใจเข้มแข็งจะสามารถเอาชนะความผิดปกติบางอย่างได้ง่ายดาย และถึงแม้จะมีโรครบกวนอยู่ก็แสดงออกได้เสมอว่าเป็นสุข คุณสมบัตินี้เป็นผลดีต่อสุขภาพโดยทั่วๆ ไป ตามปกติความรู้สึกต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของร่างกายนั้นยิ่งชราจะยิ่งลดน้อยลง และโรคหลาย ๆ โรคก็ไม่มีอาการรุนแรงเหมือนก่อน ๆ ผู้ชราอาจไม่รู้สึกเลยก็ได้ว่าเป็นโรค Ludwig Aschoff (ลุดวิจ อาชอฟฟ์) ศาสตราจารย์พยาธิวิทยาเยอรมันผู้เรืองนามเล่าว่า ท่านได้ไปเยี่ยมนายแพทย์ผู้หนึ่งอายุ ๙๗ ปี ๒ วันก่อนที่จะถึงแก่กรรม นายแพทย์ผู้เฒ่าคนนั้นไม่ได้มีอาการอะไรซึ่งแสดงว่าเจ็บหนักเลย เมื่อท่านได้รับข่าวถึงแก่กรรมจึงทำให้ท่านคิดว่าคงเป็นการตายตามธรรมชาติแน่แล้ว แต่ที่ไหนได้เมื่อได้ทำการตรวจศพตามคำสั่งของผู้ตาย กลับพบปอดบวมซึ่งคงเป็นมา ๔–๕ วันแล้ว และมีมะเร็งจากต่อมไทรอยด์กระจายที่ปอดอีกด้วย นายแพทย์ผู้เฒ่าเป็นผู้ที่สังเกตตนเองอยู่เสมอแต่หาได้วินิจฉัยโรคในตนเองไม่ ทั้ง ๆ ที่มีความรู้ในระดับที่ควรจะทำได้

การเตรียมรับความชรา

ชราภาพเป็นวัยที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากวัยอื่น ๆ ของชีวิตมนุษย์ ท่านที่มีอายุจะเข้าวัยนี้ สมควรจะตระเตรียมเพื่อจะได้มีชีวิตต่อไปด้วยความผาสุก ทางที่ดีควรจะให้แพทย์ตรวจสุขภาพ หากมีโรคหรือมีความผิดปกติของร่างกายอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่จะได้จัดการรักษาหรือแก้ไขเสียแต่ตอนนี้ ท่านที่เป็นไส้เลื่อนและได้ปล่อยไว้เป็นเวลานานแล้วโดยการใช้เข็มขัดรัดก็ดี เป็นโรคไส้ติ่งอักเสบเรื้อรัง เป็นโรคนิ่วในถุงน้ำดี หรือท่านสตรีที่เป็นโรคมดลูกหย่อนยื่นเหล่านี้ สมควรจะตัดสินใจทำการรักษาโดยผ่าตัดเสียในตอนนี้ ไม่ควรรอไว้จนชรายิ่งขึ้นอีก ศัลยกรรมผ่าตัดสำหรับคนชราสมัยนี้นับว่าปลอดภัย แต่เมื่อสูงอายุอาการแทรกซ้อนที่ไม่ดีหลายอย่างอาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นต้องทำการผ่าตัดโดยรีบด่วน การเตรียมตัวผ่าตัดก็จะสมบูรณ์ไม่ได้ มีโรคอีกโรคหนึ่งซึ่งมักรบกวนผู้สูงอายุบ่อย ๆ โรคนี้คือต่อมลูกหมากบวมโตเป็นเหตุให้ขัดเบาและกระเพาะปัสสาวะอักเสบ หากเป็นเรื้อรังอยู่นานอาจมีอาการเลือดเป็นพิษเนื่องจากธาตุยูเรียในปัสสาวะ สมควรจะจัดการรักษาเสียในโอกาสนี้ด้วยเหมือนกัน ผู้ชราที่กระหายน้ำจัด ปัสสาวะมากเหนื่อยเพลียผิดปกติและคันตามตัว ควรจะนึกถึงโรคเบาหวานและจัดการรักษาเสีย โรคนี้ส่งเสริมให้หลอดเลือดแดงแข็งซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิต บรรดาโรคต่าง ๆ ที่มีลักษณะเรื้อรังหากได้ตรวจพบเสียแต่ระยะต้น ๆ ย่อมรักษาได้ผลดีกว่าเมื่อโรคมีอาการรุดหน้าไปมากแล้ว อนึ่ง ที่ไม่ควรลืมคือเรื่องฟัน สมควรปรึกษาทันตแพทย์เพื่อตบแต่งให้ใช้การได้ในวัยชรา

เศรษฐกิจและการเงินก็เป็นเรื่องที่สมควรจะคิดเตรียมไว้ก่อนที่จะชรา เพราะเมื่อชราแล้วตามปกติรายได้ก็มักจะตกต่ำ ดังนั้น ขณะเมื่อยังมีสมรรถภาพดีและมีฐานะการเงินดีอยู่จึงควรจะออมทรัพย์ไว้เพื่อเจือจุนในวัยชรา และกิจกรรมใดๆ ที่ต้องทำ และจำเป็นต้องใช้เงินด้วยก็ควรจะจัดการเสียก่อนให้เรียบร้อยถึงแม้ว่าค่า

ใช้จ่ายในวัยชราจะลดน้อยลง แต่ก็จะมีค่ารักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นจำนวนมากก็ได้ ผู้ชราที่ฉลาดอาจสละตึกใหญ่โตมโหฬารที่ตนเคยอาศัยอยู่ กลับมาอยู่บ้านเล็ก ๆ ชั้นเดียว ซึ่งนอกจากจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ยังเป็นการสะดวกโดยเฉพาะไม่ต้องทรมานขึ้นลงบันไดหลาย ๆ ขั้น และเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความผาสุกของผู้ชรา สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความผาสุกส่งเสริมให้ชีวิตของผู้ชราเป็นสุขและยืนยาวนาน ผู้ที่มีฐานะการเงินดีก็ไม่จำเป็นต้องคิดว่าตนจะอยู่ที่ไหน หรืออยู่กับใครเมื่อตนชรา แต่สำหรับผู้ที่อัตคัดขัดสน ไม่มีครอบครัวหรือญาติพี่น้องเป็นที่พึ่งอาศัยเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญที่สุด เป็นปัญหาสังคมซึ่งรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ กำลังสนใจและจัดการสงเคราะห์อยู่ นอกจากบ้านคนแก่ ในกาลต่อไปอาจมีนิคมคนแก่เกิดขึ้น มีสถานสงเคราะห์คนแก่และแผนกคนแก่ตามโรงพยาบาล หรือโรงพยาบาลคนแก่โดยเฉพาะเพื่อบริการผู้ชราในปัญหาต่าง ๆ หรือเมื่อป่วยเจ็บสำหรับผู้ที่ยังมีสมรรถภาพดี และประสงค์จะทำงานก็อาจมีสำนักงานจัดหางานให้ทำ บางประเทศถึงกับออกกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์คนชราซึ่งไม่เฉพาะเพื่อจัดให้มีที่อยู่อาศัย แต่เพื่อส่งเสริมให้ชีวิตเป็นสุขตามสภาพของผู้ชราอีกด้วย

โรคหลอดเลือดแดงแข็งและเนื้อกล้ามหัวใจตาย

ปัญหาเกี่ยวกับโรคหลอดเลือดแดงแข็งยังไม่สิ้นสุด ถึงแม้จะได้มีการศึกษากันอยู่อย่างขมักเขม้น ในสภาพปกติคนชราย่อมมีหลอดเลือดแข็งเสมอ แต่หาทำอาการเสมอไปไม่ อาการจะเกิดขึ้นต่อเมื่อตำแหน่งที่เป็นโรคเป็นตำแหน่งที่เลือดจะต้องผ่านไปเลี้ยงอวัยวะใดอวัยวะหนึ่ง โดยเฉพาะที่พบเป็นบ่อยมาก ก็คือที่หลอดเลือดโคโรนารีของหัวใจ แล้วเป็นเหตุให้เนื้อกล้ามหัวใจตายเมื่อมีการอุดตันเกิดขึ้น นอกจากนั้นก็ที่สมอง ที่ไตและหลอดเลือดที่ขา จากการศึกษาหลาย ๆ แห่งอาจสรุปได้ว่าโรคหลอดเลือดแดงแข็งนี้มิได้เกิดขึ้นจากสาเหตุเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เกิดจากสาเหตุหลาย ๆ อย่างรวมกัน

มีปัจจัยมากมายที่ร่วมกันเป็นเหตุให้เกิดโรคหลอดเลือดแข็ง กล่าวคือนิสัยการบริโภคอาหารที่มีไขมันมาก กินจุ อ้วน มีน้ำหนักตัวเกิน มีระดับโคเลส-เตอรอล และไขมันต่าง ๆ ในเลือดสูง เป็นโรคแรงดันเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคเก๊าท์ สูบบุหรี่ซิกาแรตจัด ขาดการออกกำลังกาย ต้องเคร่งเครียดต่อภารกิจประจำวันเป็นเนืองนิจ อิทธิพลของพันธุ์ อาชีพ อารมณ์และฮอร์โมน

อาหารเป็นสาเหตุสำคัญที่สุด ดังได้กล่าวไว้ละเอียดแล้ว ในเรื่องอาหารของผู้ชรา การที่อุบัติการของโรคหลอดเลือดแดงแข็งสูงขึ้นและมนุษย์ต้องเสียชีวิตเพราะกล้ามเนื้อหัวใจตายในปัจจุบันนี้มากขึ้น ข้อสำคัญก็เพราะเหตุนี้เอง ในปีต้น ๆ ของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่สวีเดน ฟินแลนด์ และนอรเวย์มีคนตายเพราะโรคหลอดเลือดแดงแข็งน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อเสร็จสงครามแล้วกลับมีมากขึ้น ที่สหสาธารณรัฐเยอรมันก็เช่นเดียวกัน ในปีหลังสงครามโลกครั้งเดียวกันซึ่งเป็นเวลาที่อดหยากยากจนมาก มีคนตายเพราะโรคนี้น้อยลง แต่ปัจจุบันนี้กลับมีมากขึ้น จนอาจจะกล่าวได้ว่าทุก ๆ ๓ คน ที่ตายในประเทศเยอรมันในปัจจุบัน ตายเนื่องจากเหตุนี้ บรรดาผู้รู้ต่างมีความเห็นว่าต้นเหตุของเรื่องมิใช่อื่นใดเลย คือ การบริโภคอาหารที่ประกอบไปด้วยไขมันอย่างฟุ่มเฟือยนั่นเอง

การมีน้ำหนักตัวเกินก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อมีน้ำหนักเกินอยู่แล้ว ยังมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นอีก ถ้าจะเปรียบเทียบระหว่างบุคคลที่มีน้ำหนักตัวเป็นปกติ กับบุคคลที่มีน้ำหนักตัวเกิน จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีน้ำหนักตัวเกินจะเป็นโรคแรงดันเลือดสูงมากกว่า มีธาตุไขมันในเลือดสูงกว่า เป็นโรคเบาหวานบ่อยกว่า ถึง ๓ เท่า และมีกรดยูริคในเลือดสูง (คือเป็นโรคเก๊าท์) บ่อยกว่าถึง ๒ เท่า เหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรคหลอดเลือดแดงแข็งทั้งนั้น และเมื่อร่วมกับการมีน้ำหนักตัวเกินด้วยอีก ย่อมเป็นอันตรายที่จะต้องเสี่ยงอย่างยิ่ง

สาเหตุอีกอย่างหนึ่ง คือการสูบบุหรี่ซิกาแรตจัด นิโคตินจะทำให้หลอดเลือดหดตัว และทำให้กรดไขมันบางชนิดในเลือดสูงขึ้นชั่วขณะ ผู้ที่สูบบุหรี่ซิกาแรตเป็นโรคหลอดเลือดโคโรนารีที่หัวใจบ่อยกว่าผู้ที่ไม่สูบ โดยเฉพาะผู้ชราที่มีอายุถึง ๖๐ ปีแล้ว ยิ่งสูบจัดยิ่งตายเพราะโรคนี้มากขึ้น โดยทั่ว ๆ ไปเชื่อกันว่าตายมากกว่าผู้ไม่สูบถึง ๒๐ เท่า ทั้งนี้โดยรวมโรคมะเร็งในปอด ซึ่งการสูบบุหรี่ซิกาแรตมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

ได้มีการศึกษาระยะยาวจากจำนวนบุคคลนับเป็นพัน ๆ ปรากฏว่าบุคคลที่มีโคเลสเตอรอลในเลือดสูง มีแรงดันเลือดสูง และตรวจพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของภาพคลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วย บุคคลเหล่านี้เสี่ยงต่อการตายที่สุดเป็นอันดับที่ ๑ รองลงมาในอันดับที่ ๒ ก็คือบุคคลที่มีน้ำหนักตัวเกิน มีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูง และตรวจพบมีการเปลี่ยนแปลงของภาพคลื่นไฟฟ้าหัวใจ ผู้ที่ต้องเสี่ยงต่อการตายในอันดับที่ ๓ คือ ผู้ที่มีแรงดันเลือดสูง และมีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูงเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีแรงดันเลือดสูงอย่างเดียว แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของภาพคลื่นไฟฟ้าหัวใจก็ยังนับว่ามีอนาคตดีกว่าเพื่อน ผู้ที่มีแรงดันเลือดสูงและมีระดับโคเลสเตอรอลในเลือดสูงอยู่แล้ว ยังสูบบุหรี่ซิกาแรตจัดอีกด้วย จะเสี่ยงต่อการตายยิ่งขึ้นอีกมาก การเป็นโรคแรงดันเลือดสูงอยู่เรื้อรัง ส่งเสริมให้หลอดเลือดโคโรนารีที่หัวใจแข็งและเกิดพยาธิสภาพเนื้อกล้ามหัวใจตาย โรคเบาหวาน โรคไตเรื้อรัง และโรคเก๊าท์ ที่มีอาการหนักก็ส่งเสริมโดยนัยเดียวกัน

โรคมะเร็งในวัยชรา

โรคนี้เกิดขึ้นในวัยชรามากกว่าในวัยอื่น ๆ ปัจจุบันนี้เมื่อมนุษย์อายุยืนนานขึ้น มีผู้ชรามากขึ้น อุบัติการของมะเร็งก็เพิ่มขึ้นด้วย โรคมะเร็งเป็นสาเหตุของการตายที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้ชรา หญิงอายุระหว่าง ๓๑-๔๙ ปี เป็นมะเร็งมากกว่าชายเนื่องจากเป็นมะเร็งที่อวัยวะสืบพันธุ์และที่เต้านม ส่วนชายอายุ ๕๕ ปีเป็นต้นไปจะเป็นมากกว่าหญิง โดยเฉพาะคือเป็นมะเร็งที่ระบบหายใจ ที่ทางเดินอาหาร และที่ต่อมลูกหมาก โดยทั่ว ๆ ไปการดำเนินโรคและการกระจายทางกระแสเลือดและน้ำเหลือง สำหรับผู้ชรามักจะไม่รุนแรงเหมือนในวัยอื่น ๆ เช่น มะเร็งของกระเพาะอาหารที่เกิดขึ้นเมื่ออายุยิ่งน้อยก็ยิ่งเป็นอันตรายมาก ถ้าเป็นเมื่ออายุ ๔๐ ปีในร้อยคนจะมีเพียง ๕ คนเท่านั้น ซึ่งมีชีวิตอยู่ต่อไปได้นาน ๕ ปี หรือนานกว่านั้น แต่ถ้าเป็นเมื่ออายุระหว่าง ๔๐-๖๐ ปี หรือเมื่ออายุเลย ๖๐ ปีแล้ว จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑๘ ในร้อย และ ๒๘ ในร้อยตามลำดับ การกระจายทางกระแสเลือดและน้ำเหลืองของมะเร็งกระเพาะอาหาร หลอดลม ลำไส้ใหญ่ และลำไส้ใหญ่ตอนทวารหนัก ปรากฏว่ายิ่งชรายิ่งลดน้อย แต่มะเร็งหลอดลมของผู้ชราถึงแม้การกระจายจะลดน้อยลงดังกล่าว การรุดหน้าจะรวดเร็วมากเหมือนในวัยอื่น ๆ มะเร็งของอวัยวะต่าง ๆ มักเกิดขึ้นในอายุที่แตกต่างกัน

มะเร็งเต้านมและลูกอัณฑะมักเกิดตอนอายุ	๓๐-๔๐	ปี
มะเร็งลำไส้ใหญ่ตอนทวารหนัก	๕๐-๖๐	ปี
มะเร็งมดลูกและระบบประสาท	๕๐-๗๕	ปี
มะเร็งกระเพาะปัสสาวะและมะเร็งต่อมลูกหมาก	๖๐-๗๐	ปี
มะเร็งปอดและหลอดลม	๖๐-๘๕	ปี
มะเร็งกระเพาะอาหารกระดูกและผิวหนัง	๗๐-๙๐	ปี

มะเร็งต่อมลูกหมากและมะเร็งเต้านม มักกระจายเข้ากระดูกและทำอาการปวดกระดูกอย่างรุนแรง ส่วนมะเร็งหลอดลมมักกระจายเข้าสมอง

อาการแรกของมะเร็งซึ่งผู้ชราควรสังเกตและเอาใจใส่คือ น้ำหนักตัวลดและซีด สำหรับมะเร็งกระเพาะอาหารและลำไส้ ซึ่งผู้ชราเป็นมากที่สุด นอกจากน้ำหนักตัวลด อาการที่สำคัญคือเบื่ออาหาร ไม่ชอบอาหารบางอย่าง คลื่นไส้อาเจียน ปวดท้อง แน่นท้อง อาการเหล่านี้ถึงแม้จะเป็นอาการที่สามัญ แต่สำหรับผู้ชราอย่าได้นิ่งนอนใจ ควรปรึกษาแพทย์ทันที

สำหรับโรคมะเร็งหลอดอาหาร ซึ่งคนไทยเป็นกันมากเมื่ออายุ๕๐–๖๐ ปี พึงสังเกตอาการกลืนอาหารติดคอโดยไม่มีอาการเจ็บปวดเป็นสำคัญ

มะเร็งลำไส้ใหญ่ผู้ชราเป็นกันมากเหมือนกัน ส่วนมากอยู่ตอนล่างใกล้ทวารหนัก แพทย์ใช้นิ้วแยงตรวจพบได้ มักเกิดขึ้นเมื่ออายุ ๖๐ ปี อาการที่ควรสังเกต นอกจากน้ำหนักตัวลด เบื่ออาหาร ซีด คืออาการท้องผูก รู้สึกถ่ายไม่หมดท้อง อุจจาระก้อนเล็กผิดปกติไป กลั้นอุจจาระไม่อยู่ มีเลือดปนอุจจาระ และปวดท้องตอนล่าง การผ่าตัดได้ผลดีมาก ถ้าอายุ ๗๐ ปีแล้ว และผ่านการผ่าตัดมาด้วยดีก็มีการคาดอายุขัยเหมือนผู้ชราที่สบายธรรมดา

มะเร็งหลอดลมปัจจุบันนี้มีอุบัติการเพิ่มขึ้นในวัยชรา เพศชายเป็นมากกว่าเพศหญิง ในส่วนสัด ๙ ต่อ ๑ นอกจากสาเหตุอื่น ๆ ก็เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า การสูบบุหรี่ซิกาแรตเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดมะเร็งหลอดลม อาการที่ควรสังเกตคืออาการไอเรื้อรัง โดยมากมีเสมหะ น้ำหนักตัวลด หายใจเหนื่อยหอบ เจ็บปวดบริเวณทรวงอก ไอเป็นเลือด เมื่อสงสัยต้องเอ๊กซเรย์ปอด และเพื่อจะวินิจฉัยให้ได้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ทางอเมริกาถึงกับแนะนำให้ผู้ชายอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ไปตรวจปอดโดยเอ๊กซเรย์ทุก ๆ ๖ เดือน

มะเร็งต่อมลูกหมากผู้ชรามักเป็นกันมาก และยิ่งชราก็ยิ่งพบเป็นบ่อยขึ้น กล่าวคือ เมื่ออายุ ๕๐ ปี จะพบได้ราว ๑๕ ถึง ๒๐ ในร้อยคน แต่เมื่ออายุถึง ๘๐ ปี

จะพบเป็นถึง ๖๐ ในร้อยคน อาการที่สำคัญคือ ขัดเบา ปัสสาวะไม่สะดวก ปัสสาวะบ่อย บางทีเจ็บปวดด้วย มะเร็งนี้มักกระจายเข้ากระดูก ถ้ายังไม่กระจาย การรักษาโดยผ่าตัดจะช่วยให้มีชีวิตอยู่ไปได้อีกราว ๑๐ ปี

เรื่องมะเร็งนี้สำคัญอยู่ที่ต้องวินิจฉัยให้ได้ตั้งแต่ระยะต้นของโรค ขอกล่าวซ้ำว่าอาการน้ำหนักตัวลดมากและซีดเป็นอาการที่สำคัญที่สุด ซึ่งผู้ชราจะนิ่งนอนใจมิได้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ชรานึกถึงโรคมะเร็งเสียตั้งแต่ระยะต้นของโรค เพื่อจะได้ปรึกษาแพทย์ต่อไป จึงได้รวบรวมอาการกับตำแหน่งที่อาจจะเป็นมะเร็งได้ ดังต่อไปนี้ :-

อาการ	อวัยวะที่อาจเป็นมะเร็ง
ปัสสาวะเป็นเลือด	กระเพาะปัสสาวะ ไต สำหรับชาย
ความผิดปกติเกี่ยวกับการถ่ายปัสสาวะ	ต่อมลูกหมาก
เลือดออกทางช่องคลอด	รังไข่ หรือ ท่อรังไข่
มุตกิดสีเหลืองนวล หรือเลือดออกภายหลังการร่วมประเวณี	มดลูก ช่องคลอด
ลูกอัณฑะบวม ไม่ปวด	ลูกอัณฑะ
อุจจาระร่วงปนเลือดบ้างไม่ปนบ้าง สลับกับท้องผูก	ตับอ่อน ลำไส้
กลืนลำบากอยู่เรื่อยๆ ปวดแน่นท้องตอนบน อาเจียน น้ำหนักตัวลด	หลอดอาหาร กระเพาะอาหาร
ปวดแน่นเสียดบริเวณท้องข้างขวาตอนบน	ถุงน้ำดี ตับ
เลือดออกจากหัวนม หัวนมแฟบ มีก้อนในเต้านมไม่ปวดเจ็บ	เต้านม
แผลที่เรื้อรังไม่รู้จักหาย ฝีที่ไม่หาย แล้วยังขยายตัวอีก	ผิวหนัง

ก้อนที่ริมฝีปาก ในปากและลิ้น ซึ่งไม่รู้จักหาย	ริมฝีปาก ปาก ลิ้น
ต่อมน้ำเหลืองโตทั่วตัว	เลือด
ปวดศีรษะ ตาฟาง เวียนศีรษะ	
อารมณ์เปลี่ยนแปลง ซึม	สมอง
ความผิดปกติของสายตา มองไม่เห็น	ตา
เสียงแหบเรื้อรัง ไออยู่เสมอ	หลอดคอ ปอด
ต่อมธัยรอยด์บวม กลืนลำบาก เสียงแหบ	ต่อมธัยรอยด์

อาการทั้งหลายดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นมะเร็งเสมอไป อาจเป็นอาการของโรคอื่นก็ได้ เช่น อาการไอเรื้อรัง อาจเป็นมะเร็งหลอดลมก็ได้ เป็นวัณโรคก็ได้ ปอดพอง หรือหัวใจอ่อนก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีอาการเหล่านี้ขึ้น ผู้ชราสมควรให้แพทย์ตรวจและถึงแม้จะเป็นโรคอื่น ซึ่งไม่ใช่มะเร็งก็ควรได้รับการรักษา.

อุบัติเหตุหลอดเลือดสมอง

กลุ่มอาการนี้หมายถึงกรณีที่มีเลือดออกในสมองรวมทั้งกรณีที่สมองน่วมเนื่องจากโรคของหลอดเลือดในสมอง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วต่างก็ทำอาการอัมพาตเหมือน ๆ กัน เป็นพยาธิสภาพที่สำคัญสำหรับผู้มีอายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป กลุ่มอาการนี้มีอุบัติการเพิ่มขึ้นเหมือนสภาพอื่น ๆ ในวัยชรา ดังจะเห็นได้จากสถิติในต่างประเทศดังต่อไปนี้

	อุบัติเหตุหลอดเลือดสมอง คิดเป็นส่วนร้อยจากมรณกรรมทั้งหมด	
	ปี ๑๙๒๓/๑๙๒๕	ปี ๑๙๕๓
ประเทศนอร์เวย์	๗.๑	๑๕.๗
ประเทศสวีเดน	๖.๖	๑๔.๗
ประเทศอังกฤษ	๕.๙	๑๒.๓
ประเทศเยอรมัน	๕.๔	๑๓.๘
ประเทศฝรั่งเศส	๕.๒	๑๐.๙
ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	๓.๗	๑๓.๗

ในประเทศไทยถึงแม้จะไม่มีตัวเลขแสดง แต่จากการสังเกตโดยทั่ว ๆ ไปของนายแพทย์ผู้สันทัดในเรื่องนี้ก็ปรากฏว่ามีอุบัติการเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน สาเหตุที่เพิ่มขึ้นก็เพราะปัจจุบันนี้เป็นโรคหลอดเลือดแดงแข็ง และโรคแรงดันเลือดสูงกันมากนั่นเอง

การวินิจฉัยโรคนี้โดยเฉพาะการจะตัดสินว่า อัมพาตที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องมาจากเลือดออกในสมองหรือเนื่องจากสมองน่วม แม้สำหรับนายแพทย์เองในบางกรณีก็เป็นปัญหาที่ยากมาก และจำเป็นต้องอาศัยการตรวจพิเศษอื่น ๆ ประกอบการพิจารณา รายที่เกิดขึ้นเนื่องจากเลือดออกในสมอง มักพบมีอายุระหว่าง ๔๕–๖๐ ปี

(แต่เด็กหนุ่มก็เป็นได้) มักเกิดอาการขึ้นในเวลากลางวันภายหลังการออกกำลังกายอย่างมากหรือการตื่นเต้น ผู้ป่วยจะหมดสติไปอย่างรวดเร็ว หน้าแดง บางทีก็ปนเขียว มีไข้ ผู้ป่วยมักเป็นโรคแรงดันเลือดสูงอยู่แล้ว ส่วนรายที่เกิดขึ้นเนื่องจากสมองน่วม ผู้ป่วยมักจะมีอายุมากกว่า คืออายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมักเกิดอาการขึ้นในเวลากลางคืน หรือเมื่อตื่นนอน ผู้ป่วยมีสติดีหรืออาจหมดไปอย่างช้า ๆ หน้าซีด ไม่เป็นไข้ ผู้ป่วยจำพวกนี้มักเป็นโรคหลอดเลือดแดงแข็ง หรือโรคเบาหวานอยู่ก่อนแล้ว

ข้อสังเกตง่าย ๆ เหล่านี้อาจเป็นประโยชน์สำหรับเหตุการณ์เฉพาะหน้า ทุก ๆ กรณีผู้ป่วยต้องนอนสงบ แต่ถ้าสงสัยเป็นพวกแรกควรนอนศีรษะสูง พวกหลังควรนอนศีรษะต่ำ ผู้ป่วยต้องหายใจได้สะดวก และการใช้อ๊อกซิเจนช่วยสำคัญที่สุด ผู้ชราที่มีทรัพย์ถ้ามีท่ออ๊อกซิเจนไว้กับบ้านสำหรับยามฉุกเฉินเช่นนี้ก็จะเป็นประโยชน์มาก

จากการศึกษาหลายๆแห่ง โดยเฉพาะจากโรงพยาบาลประสาทโรเซน-ฮูเกนในกรุงเวียนนา ซึ่งรวบรวมผู้ป่วยประเภทนี้ได้ถึง ๔๔๔๐ คน ในเวลา ๑๒ ปี ปรากฏว่าก่อนที่จะเกิดอุบัติเหตุหลอดเลือดสมอง ๕๐ ในร้อยของจำนวนผู้ป่วย จะมีอาการนำเกิดขึ้นมาก่อน อาการนำดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นก่อนเพียง ๓–๔ วัน หรืออาจมีอยู่แล้วเป็นแรมเดือนหรือแรมปีก็ได้ พวกหนึ่งเป็นอาการของโรคแรงดันเลือดสูง คือ ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ หูอื้อ นอนไม่หลับ ตื่นเต้น อีกพวกหนึ่งเป็นอาการของโรคสมองกระด้าง (cerebral sclerosis) ผู้ป่วยมึนซึมและเวียนศีรษะมากกว่าปวดศีรษะจริง ๆ ยิ่งมีงานหนักยิ่งเป็นมากและมักจะเกิดขึ้นบ่อยภายหลังเสพสุรามากหรือสูบบุหรี่จัด บางวันอาจอ่อนเพลียหมดเรี่ยวแรงไปชั่วระยะ ๒–๓ ชั่วโมง แล้วก็กลับดีเป็นปกติใหม่อีก บางคนพูดไม่คล่องเพราะนึกคำไม่ออก มีอาการชาครึ่งซีกที่หน้าหรือลำตัวหรือแขนขาหมดแรงไปชั่วขณะ นอกจากนี้ยังมีอาการทางด้านอารมณ์และจิตใจอีกซึ่งจะไม่กล่าวในที่นี้ เพราะอาการต่าง ๆ เท่าที่กล่าวมาแล้วก็ควรจะเพียงพอ ในอันที่จะชักจูงให้ผู้ชราไปปรึกษาหารือแพทย์ เพื่อรับการแนะนำและรักษาต่อไป.

หู

โสตประสาทมักเสื่อมไปตามชราภาพ ยิ่งชราก็ยิ่งเสื่อมมากขึ้น ดังนั้นจึงปรากฏว่าผู้ชราที่อายุเลย ๗๕ ปีทุก ๆ ๔ คนจะมีอาการหูตึงคนหนึ่ง ความเสื่อมของโสตประสาทอาจเป็นมากก็ได้ หรือเป็นเพียงเล็กน้อยก็ได้ บางคนหูตึงเท่านั้นยังพอได้ยินบ้าง แต่บางคนหูหนวกจนไม่ได้ยินเลย โดยมากเสียงแหลมมักไม่ได้ยินก่อนอื่น เช่น เสียงนกร้อง กระดิ่งหรือโทรศัพท์ นิสัยของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปเมื่อมีความผิดปกติเกี่ยวกับตา มักจะรีบไปหาแพทย์โดยเร็ว แต่มักจะเพิกเฉยเมื่อเกี่ยวกับโสตประสาท เช่นนี้หาถูกไม่ เพราะบางกรณีแพทย์อาจช่วยเหลือได้อย่างง่ายดาย เช่น เมื่อหูตึงเพราะมี "ขี้หู" อุดตัน แมบางกรณีที่ยุ่งยากแพทย์ก็ยังอาจช่วยได้โดยวิธีศัลยกรรม สภาพหูตึงหรือหนวกมีอิทธิพลต่อจิตใจมิใช่น้อย ความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อมนุษย์นั้นโดยสำคัญก็ด้วยการสนทนาปราศรัยซึ่งกันและกัน เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ตามปกติผู้ชราก็มีการสัมพันธ์อยู่ในวงแคบมามากแล้ว เมื่อไม่สามารถจะสนทนากับใครให้เข้าใจได้อีกด้วย ชีวิตก็ยิ่งโดดเดี่ยว เป็นเหตุให้อารมณ์ไม่เบิกบาน อาจขี้สงสัยและเข้าใจผิดต่าง ๆ เพราะตนเองไม่ได้ยิน บางทีก็เกรงว่าคนอื่นจะไม่เข้าใจตน หรือตนเองอาจจะไม่เข้าใจเขาก็ได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ชราที่หูหนวกจึงมีจิตใจอยากจะปลีกตัวอยู่ในระหว่างผู้ที่หูหนวกด้วยกัน มากกว่าที่จะอยู่ในสังคมของผู้ที่มีโสตประสาทเป็นปกติ ผู้ที่มีความผิดปกติทางสายตาตามธรรมดามักจะรีบไปหาแพทย์ เพื่อให้จัดแว่นตาให้เหมาะสม การใส่แว่นตาเป็นของธรรมดาและนอกเหนือจากนั้นสำหรับผู้ชราบางท่าน การใส่แว่นตายังเพิ่มความสง่าและภาคภูมิให้อีกด้วย สำหรับผู้ที่มีความเสื่อมทางโสตประสาทก็มีเครื่องใส่หูเพื่อให้ได้ยินชัดขึ้นเหมือนกัน เครื่องเช่นนี้รู้จักกันมา ๓๐ ปีกว่าแล้ว และมีการดัดแปลงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ๆ แต่ผู้ชราส่วนมากไม่นิยม จะลองใช้ก็ต่อเมื่อเกือบจะไม่ได้ยินเลยแล้ว

เพราะการใช้เครื่องใส่หู นอกจากจะไม่งดงามยังเป็นเครื่องแสดงให้ผู้อื่นทราบว่าตนหูหนวกเสียอีกด้วย ความจริงสมควรที่จะทดลองใช้ เพราะเป็นประโยชน์ ปัจจุบันนี้บริษัทที่ผลิตเครื่องช่วยฟัง ต่างก็พยายามทำให้เล็กที่สุด ไม่ให้ประเจิดประเจ้อ ข้อสำคัญก่อนจะใช้ต้องให้โสตแพทย์ตรวจเสียก่อน ต้องลองเครื่องให้เหมาะ แล้วต้องฝึกตนให้เคยชินจึงจะใช้ได้ประโยชน์.

ตา

สายตาของมนุษย์เสื่อมตามความชราที่เกิดขึ้น สถิติจากสหรัฐอเมริกาแสดงว่า ในจำนวนผู้ชรา ๑,๐๐๐ คน ๘๖ ในร้อยยังมีสายตาดีโดยใส่แว่นและไม่ใส่แว่น ในจำนวนที่ตรวจนี้ผู้ชราที่มีอายุเกิน ๙๐ ปีแล้ว ยังมีสายตาดีอยู่ถึง ๖๗.๔ ในร้อย ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นเป็นที่น่ายินดีว่าถึงแม้จะมีการเสื่อมของตาตามความชรา ก็ยังมีหนทางที่ช่วยให้มีสายตาดีอยู่ได้จนสูงอายุ สำหรับแพทย์นัยน์ตาเปรียบเหมือนหน้าต่าง เพราะสามารถมองเห็นสภาพของหลอดเลือดภายในได้ว่าเป็นอย่างไร แข็งหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้ชรามักมองอะไรไม่ใคร่เห็นในเวลากลางคืน เนื่องจากมีความเสื่อมในการปรับตัวของสายตาจากสว่างมาสู่ความมืด ในแสงแดดจัด ๆ ก็เหมือนกันผู้ชรามักจะมองอะไรไม่ใคร่เห็น แต่จะเห็นสีแดงและเหลืองได้ดีกว่าสีน้ำเงินและเขียว การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือแก้วตา เนื่องจากความเหี่ยวแห้งและการเปลี่ยนแปลงในปริมาณแร่ธาตุและโปรตีน แก้วตาไม่สามารถจะยืดหดตัวได้เหมือนก่อน ๆ ผู้ชราจึงไม่สามารถจะมองเห็นในระยะใกล้ได้ชัด และจำเป็นต้องใส่แว่นตาช่วย แต่ในระยะไกลกลับเห็นได้ดี ส่วนผู้ที่มีสายตาสั้นมาแต่กำเนิด เมื่อชรากลับเห็นในระยะใกล้ได้ดีโดยไม่ต้องใส่แว่น

แก้วตาไม่แต่เสียไปซึ่งความยืดหดตัวเท่านั้น ยิ่งชรามากขึ้นก็ยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอีก ในที่สุดก็ขุ่นมัวและกระด้างเกิดเป็นต้อแก้วตา (cataract) โดยมากจะเป็นข้างเดียวก่อน นาน ๆ ไปจึงอาจเป็นอีกข้างหนึ่ง อาการแรกคือตามัวโดยไม่มีอาการเจ็บปวดหรืออักเสบแต่อย่างใด ในแสงแดดจัดมองเห็นไม่ชัด แต่กลับเห็นดีในที่ร่ม โรคนี้ไม่มียารักษาต้องทำการผ่าตัดเอาแก้วตาออกแล้วใส่แว่นพิเศษแทน เป็นโรคที่อาจเกี่ยวข้องกับกรรมพันธุ์ด้วย เพราะอาจเป็นได้หลาย ๆ คนในครอบครัวเดียวกัน สำหรับผู้ชรามักจะเกิดขึ้นเมื่อมีอายุ ๗๐ ปีล่วงแล้ว ถ้ามิได้เป็นโรคเกี่ยวกับไฟธาตุอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อนเช่นโรคเบาหวาน

โรคตาของผู้ชราที่สำคัญอีกโรคหนึ่งคือ ต้อหิน (glaucoma) ต้อหินเป็นโรคที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ โดยสังเกตไม่ได้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ตาบอดในวัยชรา สาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องจากมีแรงดันสูงเกิดขึ้นภายในตา ทำให้ตามัว ใส่แว่นตาก็ไม่ดีขึ้น กลางคืนมองไม่เห็นยิ่งขึ้น บริเวณที่มองเห็นก็แคบเข้า เห็นสายรุ้งเมื่อมองในที่แจ้งแสงจัด เห็นแสงเป็นวงกลมรอบดวงไฟ อาการเหล่านี้โดยมากมีอยู่นานแล้ว แต่ผู้ชรามักไม่สนใจไม่ได้สังเกต เป็นเหตุให้ได้รับการรักษาช้าไป ตอนหลังเมื่อเป็นมากแล้ว มีอาการปวดศีรษะรุนแรงจึงไปหาแพทย์ ต้อหินเป็นโรคกรรมพันธุ์ ดังนั้น ถ้าปรากฏว่าบรรพบุรุษเคยเป็นโรคนี้ ลูกหลานเมื่ออายุเลย ๔๐ ปีแล้ว สมควรจะปรึกษาจักษุแพทย์อยู่เสมอ ไม่มีใครเลยที่จะวินิจฉัยโรคนี้ได้นอกจากจักษุแพทย์

ชราภาพของสตรี

ตัวการที่บังคับความเป็นหญิงหรือชายของมนุษย์ คือ ต่อมภายในทางเพศ หญิงได้แก่รังไข่ ชายได้แก่อัณฑะ ชราภาพเกิดขึ้นในสตรีเร็วกว่าในชายมาก ทั้งนี้ เพราะต่อมรังไข่แก่เร็ว ตั้งแต่อายุ ๓๐ ปีเป็นต้นไป น้ำหนักของต่อมนี้เริ่มลดลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดรังไข่ก็เหี่ยวฝ่อ ถึงตอนนี้อันเป็นระยะวิกฤตของชีวิตสตรี คือ อายุราว ๔๕–๕๐ ปี ประจำเดือนจะหมดไป ภาษาแพทย์เรียกว่า เมนโนพอซ สตรีไม่สามารถจะมีลูกได้อีก ส่วนชายนั้นปรากฏว่าอัณฑะแก่ช้า จะแก่ไปพร้อมกับทิชชูและต่อมภายในอื่น ๆ ของร่างกาย ชายอายุ ๙๐ ปี จึงยังสามารถมีลูกได้ การที่สตรีมีระยะวิกฤตเช่นนี้ก็เป็นการดี เพราะการมีครรภ์ภายหลังอายุ ๕๐ ปี อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตของมารดา และทารกก็จะมีความพิการแต่กำเนิดหลาย ๆ อย่างอีกด้วย

ตอนก่อนจะถึงระยะวิกฤตสตรีมักอ้วนขึ้น ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะขาดฮอร์โมน แต่เป็นเพราะขาดอิริยาบถทั่ว ๆ ไป แล้วไม่ได้ลดอาหารลงตามส่วน นอกจากนั้นประจำเดือนจะน้อยลงไม่สม่ำเสมอเป็นเวลาตามกำหนด บางทีก็มากจนตกเลือด ถ้าสตรีมีครรภ์ในตอนนี้ก็มักคลอดยาก และทารกจะเสี่ยงต่อความพิการแต่กำเนิดอย่างมาก

ในระยะหลังเมนโนพอซ เมื่อสตรีขาดฮอร์โมนจากรังไข่ มักมีอาการทางประสาทเกิดขึ้น โดยเฉพาะรู้สึกร้อนวูบวาบที่หน้าผาก หน้าอก และฝ่ามือ รองลงมาก็คือปวดศีรษะและวิงเวียน สตรีที่มีเรือนแล้วมักมีอาการดังกล่าวมากกว่าสตรีที่เป็นโสด ส่วนสตรีที่ถูกตัดรังไข่ออกยิ่งมีอาการมากกว่าเพื่อน ตามปกติราว ๓๐ วันภายหลังการผ่าตัดก็เกิดอาการแล้ว ถ้าอาการร้อนวูบวาบนี้เกิดปุบปับหายไปก็อาจจะถือได้ว่าในไม่ช้าก็ต้องมีเลือดออกทางช่องคลอดอีก หรือมิฉะนั้นก็มีเนื้อร้าย

ชนิดที่ผลิตฮอร์โมนได้กำลังเกิดขึ้นแล้ว โดยทั่ว ๆ ไปอาจกล่าวได้ว่าสตรีที่เคยมีประจำเดือนเป็นปกติเรียบร้อยเสมอมา มักผ่านระยะวิกฤตนี้ไปได้อย่างสบาย

ทางด้านกามารมณ์ ในระยะก่อนเมนโนพอซ สตรีมักมีความใคร่มากขึ้น ซึ่งคงจะเป็นผลทางจิตใจมากกว่าผลทางด้านฮอร์โมน แม้สตรีที่เคยเย็นชาอยู่ก่อนก็กลับเป็นปกติ เป็นภาวะที่เรียกว่า "second spring" ก็ได้ ภาวะนี้สามีที่ดีทุกคนควรจะรู้จัก เพราะถ้าไม่ปรับตัวคล้อยตาม อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในครอบครัวขึ้นได้ สตรีบางคนอาจเปลี่ยนไปอีกแบบหนึ่ง คือ กลายเป็นคนหึงจัด ซึ่งสามีจะต้องระวัง

ในระยะหลังเมนโนพอซ ตามปกติสภาพกามารมณ์ของสตรีมักอยู่ในระดับเดียวกันกับชาย แต่อาจมีภาวะผิดธรรมดาเกิดขึ้นก็ได้ กล่าวคือ อาจมีความใคร่ลดน้อยลง และอาจเป็นเอามากจนกระทั่งรังเกียจสามีของตนก็เป็นได้ หรืออาจเป็นในลักษณะตรงกันข้ามก็ได้เหมือนกัน ในระยะนี้สตรีมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่ทางกายและทางด้านกามารมณ์ แต่จิตใจก็เปลี่ยนไปด้วย อาจเห็นแก่ตัวมากขึ้น ขี้กขึ้นอดทนมากขึ้น สามารถประกอบกิจกรรมเป็นชิ้นเป็นอันและดีเด่นยิ่งขึ้น ระยะวิกฤตของชีวิตสตรีเป็นระยะแห่งการสูญเสียหลายสิ่งหลายอย่าง ประจำเดือนหมดไป ไม่มีหวังจะได้ลูกอีกต่อไป ญาติพี่น้องตายจากไป บุตรธิดาต่างก็มีเหย้ามีเรือนแยกไป สามีก็ชรา เกษียณอายุหรืออาจตายจากไป รายได้ก็ตกต่ำ เหล่านี้ย่อมมีผลทางจิตใจอย่างยิ่ง เป็นโศกนาฏกรรมของชีวิต บางคนถึงกับเป็นโรคประสาทหรือจิตวิปริตไปก็ได้ เพื่อให้สมดุลกับการที่ต้องเสียไปดังกล่าว สตรีโดยมากจะหันไปหางานอดิเรกอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบกรณียกิจเพื่อสังคมตามองค์การและมูลนิธิต่าง ๆ และบางท่านก็ธรรมะธรรมโมเข้าวัดถือศีล หรือบวชเป็นชีไปเลย

การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในระยะวิกฤตของชีวิตสตรีมิใช่ชราภาพ แต่เป็นการเตรียมตัวของร่างกายเพื่อชีวิตในวัยชรา เมื่อผ่านระยะนี้ไปได้แล้ว สตรีก็มิได้มีสมรรถภาพด้อยไปกว่าชายแต่อย่างใด ชายชราบางคนเมื่อเกษียณแล้วอาจ

เดือดร้อนเพราะว่างงาน ไม่มีกิจการใดที่เป็นชิ้นเป็นอันจะกระทำ แต่สตรีชรานั้นอย่างน้อยก็ยังมีงานบ้านเป็นเดิมพันอยู่แล้ว ปัจจุบันนี้มีไม่น้อยที่คุณย่าคุณยายต้องรับหน้าที่เลี้ยงหลานแทนพ่อแม่ของเด็กซึ่งต้องไปทำงาน ไม่มีเวลาที่จะดูแลได้ด้วยตนเอง การจะจัดหาพี่เลี้ยงก็เป็นปัญหาที่ยุ่งยาก และพี่เลี้ยงก็หาดีไปกว่าคุณย่าหรือคุณยายไม่ได้ ตามปกติคุณย่าหรือคุณยายปฏิบัติหน้าที่นี้ด้วยความเต็มใจ เพราะนอกจากจะภูมิใจที่บุตรธิดาซึ่งเติบโตจนมีครอบครัวไปแล้วยังต้องพึ่งอาศัยตนอยู่อีก การเลี้ยงหลานยังเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขทางจิตใจอีกด้วย สตรีชราจึงมีบทบาทด้วยในสังคมปัจจุบันโดยปริยาย

สตรีชราถึงแม้จะมีสิ่งบกพร่องทางร่างกายหรือมีพยาธิสภาพอยู่หลาย ๆ อย่าง ก็มีความอดทนและทนทานอย่างน่ามหัศจรรย์ ซึ่งชายชราไม่มีหนทางจะสู้ได้ เป็นเครื่องแสดงว่าธรรมชาติได้สร้างร่างกายของสตรีให้มีความต้านทาน และคงทนมากกว่าชาย ให้สามารถปรับตนเองได้ดีกว่าและอดทนกว่า ดังนั้น จึงย่อมไม่เป็นปัญหาที่ในบรรดาผู้ชราด้วยกันส่วนมากเป็นสตรี

อุบัติเหตุกับผู้ชรา

อุบัติเหตุเป็นเรื่องที่ผู้ชราจะต้องระมัดระวัง เพราะยิ่งชรา อุบัติเหตุต่าง ๆ ยิ่งเกิดขึ้นได้ง่ายมาก ผู้ชราขาดความประเปรียวของวัยหนุ่ม และเนื่องจากการเสื่อมโทรมหรือจากการเป็นโรคเรื้อรัง ข้อต่างๆ ก็ฝืด ที่ชซูยึดประสานก็กระด้างไม่ยืดหยุ่น เนื้อกล้ามมักอ่อนเปลี้ยและประสาทก็ช้าลง คนชราถ้าเสียหลักเซเป็นต้องล้ม ไม่เหมือนคนหนุ่ม ๆ ถึงแม้จะเซก็ยังตั้งตัวได้ ในความมืดผู้ชรามองอะไรไม่ใคร่เห็น เวลาเดินก็มักจะก้าวเท้าสั้นและยกขึ้นเตี้ย ๆ เป็นเหตุให้สะดุดสิ่งของบนพื้น สะดุดธรณีประตูหรือแม้ขอบพรมได้ง่ายดาย การใช้แว่นซึ่งดูได้ทั้งใกล้และไกลก็เหมือนกัน กว่าจะเคยชินก็อาจทำให้หกล้มได้แล้วหลายครั้ง ถ้าแสงสว่างไม่ดีอาจพลาดบันไดขั้นสุดท้ายเพราะคิดว่าหมดแล้วก็ได้ การใช้มือก็มักไม่คล่องเหมือนเมื่อยังหนุ่ม แม้ภารกิจประจำวันที่เคยทำอยู่เสมอ ๆ ก็ยังอาจเกิดการผิดพลาดได้ เช่น โกนหนวดอาจเป็นบาดแผลเลือดไหลเพราะมิได้ระมัดระวัง ในห้องน้ำอาจเกิดอุบัติเหตุได้บ่อย ๆ เพราะพื้นลื่นบ้าง หรือเพราะขอบอ่างอาบน้ำลื่นไม่มีที่เกาะ เวลางัวเงียเมื่อตื่นนอนเช้า หรือตอนกลางคืนอาจเหยียบพรมหน้าเตียงนอนไถลหกล้มก็ได้ เหล่านี้เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในบ้านทั้งสิ้น แต่สำหรับผู้ชราอาจเป็นอันตรายได้อย่างมาก ผู้ชราควรจะระงับไม่กระทำบางสิ่งบางอย่างที่เกินกำลังและไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของตน จะคิดว่าคนหนุ่มทำได้ ตนเองก็ทำได้เหมือนกันนั้น ไม่ถูกกับกาลเทศะเสียแล้ว สิ่งใดที่เกี่ยวกับการขึ้นที่สูงต้องปีนป่ายเหล่านี้ควรละเว้น การกระทำที่รีบร้อนแข่งกับเวลาก็ดี หรือที่ผิดแปลกไปจากความเคยชินที่ตนเคยปฏิบัติอยู่ก็ดี เหล่านี้อาจเกิดอุบัติเหตุได้เสมอ

อันตรายที่สำคัญที่สุดซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากอุบัติเหตุในวัยชรา คือ กระดูกหัก กระดูกผู้ชราหักง่าย เพราะส่วนมากเป็นโรคกระดูกโปร่งอยู่แล้ว โดยเฉพาะ

สตรีชรากระดูกหักบ่อยกว่าชายชราถึง ๒ เท่า กระดูกขาอ่อนหักบ่อยกว่าเพื่อนสมัยก่อน ๆ กลัวกันมากเพราะต้องรักษาอยู่นานและผลก็ไม่ดี แต่ปัจจุบันนี้มีวิธีรักษาให้หายเป็นปกติได้และเร็วขึ้นด้วย โดยทั่ว ๆ ไปกระดูกหักในวัยชรามักปลอดภัยถ้าไม่มีโรคอื่นแทรกซ้อน เช่น ปอดบวม ช็อคหรือภาวะหลอดเลือดถูกอุดตัน รายที่ต้องเสียชีวิตนั้นส่วนมากเนื่องจากกระดูกกระโหลกศีรษะแตก และกระดูกขาอ่อนหัก

อุบัติเหตุบนถนนก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้ชราควรระวัง ปัจจุบันนี้การจราจรได้ทวีและคับคั่งยิ่งขึ้น ปรากฏว่าอุบัติเหตุบนถนนก็เพิ่มขึ้นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ชราด้วย สำหรับผู้ชราซึ่งมีปฏิกิริยาทางประสาทต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ช้าอยู่แล้วทั้งจักษุและโสตประสาทก็เสื่อม และอาจไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับกฎจราจรใหม่ ๆ ดีอีกด้วยย่อมได้รับอุบัติเหตุจากการเดินถนนได้อย่างง่ายดาย เด็ก ๆ ส่วนมากได้รับอันตรายเพราะกำลังเพลินในการเล่น ส่วนผู้ชราก็อาจจะเผลอตัวได้เหมือนกัน เพราะอาจมัวพะวงอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้ขับรถสมควรจะให้ความระมัดระวังต่อผู้ชราเหมือนกับที่ตนต้องระวังเมื่อมีเด็กเล่นอยู่บนถนน ผู้ชราเองก็ควรเลือกถนนที่ปลอดภัยสำหรับเดินเล่นเพื่อออกกำลังกาย เวลาข้ามถนนควรข้ามเฉพาะในเขตที่ได้กำหนดไว้ ควรเหลียวซ้ายแลขวาให้แน่ใจว่าปลอดภัยเสียก่อน และถ้ามีไฟสัญญาณก็ข้ามเมื่อไฟเขียว อย่าได้ไว้วางใจในความศักดิ์สิทธิ์ของ "ทางม้าลาย" ทั้งหลายเป็นอันขาดจะเสียชีวิตเสียเปล่า ๆ

ปัญหาเรื่องผู้ชราสมควรจะขับรถยนต์หรือไม่ เรื่องนี้น่าจะเป็นเรื่องของบุคคลเป็นราย ๆ ไป ผู้ชราที่เคยขับรถอยู่เสมอแล้วและยังทะมัดทะแมงอยู่ ก็ควรจะขับต่อไปได้ ถึงแม้หูจะตึงหรือหนวกอีกด้วยก็ตาม คนขับรถที่หูหนวกมักไม่ใคร่เกิดอุบัติเหตุเพราะจะระมัดระวังมากขึ้น ข้อสำคัญอย่าเปลี่ยนรถใหม่และต้องขับอยู่เสมอ ๆ ส่วนผู้ชราซึ่งแม้จะเคยขับรถอยู่แล้ว แต่สายตาไม่ดี รู้สึกหวาด ไม่ใคร่แน่ใจตนเองหรือเป็นโรคอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่ควรขับต่อไป เช่นเดียวกับผู้ที่มีอายุเลย ๔๐ ปีแล้ว ยังขับรถไม่เป็น ก็อย่าริเริ่มเรียนขับรถเลย จะเป็นการเสี่ยงอันตรายมากอยู่

การหลับการนอน

การนอนหลับเป็นการพักผ่อนของร่างกาย ป้องกันไม่ให้เป็นอันตรายเนื่องจากความเหน็ดเหนื่อย และรักษาไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีของหัวใจและการโคจรของเลือด ยิ่งหลับได้นานและหลับได้สนิทก็ยิ่งเป็นคุณประโยชน์มากขึ้น การนอนหลับได้ดีเป็นเครื่องแสดงถึงสุขภาพที่ดีของร่างกายและจิตใจ ผู้อายุยืนจึงมักนอนหลับได้ดีเสมอ มนุษย์เราใช้ ๑/๓ ของชีวิตเพื่อการนอน ถ้าจะว่าตามนัยของ Sigmund Freud (ซิกมุนด์ ฟรอยด์) ประสาทแพทย์ผู้เรืองนามแห่งกรุงเวียนนา (๑๘๕๖ – ๑๙๓๙) การนอนหลับนอกจากจะเป็นการพักผ่อนของชีวิต ในแง่ของจิตวิทยาถือว่าเป็นการระงับความสนใจต่อโลก เป็นความสงบของจิตใจ กล่าวคือกลับไปอยู่ในสภาพดั้งเดิมเหมือนเมื่ออยู่ในครรภ์มารดาซึ่งมีแต่ความอบอุ่น มืด และปราศจากความระคายเคือง ครั้นเมื่อตื่นขึ้นก็เหมือนเกิดใหม่อีก

ความต้องการนอนของมนุษย์แตกต่างกันตามอายุ ทารกเกิดใหม่นอนหลับเกือบตลอดวัน ส่วนเด็กนอนเพียง ๑๐–๑๒ ชั่วโมงเท่านั้น เมื่ออายุมากขึ้นความต้องการนอนก็น้อยลง ผู้ชราตามปกติต้องนอนประมาณ ๘ ชั่วโมง อาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่า ๑ ชั่วโมงก็ได้ สำหรับผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีประมาณ ๒๐ ในร้อยไม่ได้รับความสุขจากการนอน เนื่องจากมีความผิดปกติเกิดขึ้น ในวัยชราความผิดปกติเกี่ยวกับการนอนเหล่านี้เกิดขึ้นบ่อยกว่าในวัยอื่น ๆ บางคนนอนไม่หลับ บางคนหลับแต่ไม่สนิท บางคนตื่นบ่อยตลอดคืน บางคนตื่นเร็วเกินไปแล้วไม่หลับอีก

มีมูลเหตุมากมายที่ก่อให้เกิดความผิดปกติเหล่านี้เกี่ยวกับการนอนของผู้ชรา เป็นต้น มีแรงดันเลือดสูง ความรู้สึกว่าหัวใจเต้นแรง ซึ่งอาจเป็นเครื่อง

แสดงว่าหัวใจไม่ปกติ หัวใจอ่อนทั้งที่แสดงอาการและไม่แสดง ความผิดปกติเกี่ยวกับการโคจรของเลือดในสมอง เนื่องจากหลอดเลือดแดงแข็ง ความเจ็บปวดต่าง ๆ อาการไข้ แน่นท้อง คลื่นไส้ อาเจียน อาการคัน ความรู้สึกต้องไปปัสสาวะ ซึ่งสำหรับผู้ชายอาจเนื่องมาจากต่อมลูกหมากไม่ปกติ และสำหรับสตรี เนื่องจากความระคายเคืองในกระเพาะปัสสาวะ ความตื่นเต้นหรือวิตกกังวล ความกลัวที่ตนจะนอนไม่หลับ อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น การรู้สึกเย็นเท้า เมื่ออากาศหนาว ที่นอนอ่อนหรือแข็งไป หมอนสูงหรือต่ำไป ร้อนไป มีเสียงอึกทึกรบกวน

การนอนหลับไม่ได้เช่นปกติของผู้ชรานี้เป็นทุกข์ทรมานมิใช่น้อย แต่ก็เป็นเรื่องที่จะพอแก้ไขได้เมื่อได้ปรึกษาแพทย์ ยานอนหลับช่วยได้มากเมื่อนอนไม่หลับ แต่ก็ไม่ควรใช้เองตามใจชอบเพราะอาจเป็นโทษ เป็นต้น เมื่อขนาดยามากเกินไปหรือใช้อยู่นานเกินไป ยิ่งอายุมากต้องระวังขนาดของยาที่ใช้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อร่างกายทรุดโทรม เนื่องจากเป็นโรคใดโรคหนึ่งอยู่ หรือเป็นโรคอยู่หลายๆ โรคแล้ว ซึ่งเป็นสภาพปกติของผู้ชราที่ชรามาก ๆ ยานอนหลับขนาดธรรมดาที่ใช้ได้ผลอยู่ทั่วไป อาจทำให้หายใจหยุดก็ได้ สมุฏฐานของการนอนไม่หลับก็แตกต่างกัน คนที่นอนไม่หลับเพราะจิตใจไม่สงบ ถ้าให้ยาอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่ยาจำพวกกล่อมอารมณ์ก็ไม่ได้ผล หรือผู้ที่มีหัวใจอ่อนมัวแต่ให้ยานอนหลับแต่ไม่ให้ยาหัวใจ ก็ไม่ได้ผลสมบูรณ์เช่นเดียวกัน การจะใช้ยาอะไรจึงควรเป็นหน้าที่ของแพทย์เท่านั้น

เพื่อส่งเสริมผู้ชราให้นอนหลับได้ดี สมควรจะจัดห้องนอนให้เป็นสุขสบาย ผู้ชราควรจะงีบภายหลังอาหารกลางวัน แต่ไม่ควรจะนานกว่า ๑ ชั่วโมง อาหารมื้อค่ำรวมทั้งน้ำดื่มควรจะน้อย ไม่ควรดื่มนมตอนค่ำ เพราะน้ำนมมีคุณสมบัติขับปัสสาวะเช่นเดียวกัน ไม่ควรดื่มน้ำชาและกาแฟในเวลาค่ำคืน ซึ่งอาจทำให้ไม่ง่วง ผู้ชราตามปกติต้องการความอบอุ่น ท่านที่ชอบนอนเปิดหน้าต่าง ควรปิดเสีย

บ้างในฤดูหนาว ลมเย็นอาจทำความระคายเคืองยิ่งขึ้นต่อทางหายใจตอนบน แล้วเป็นเหตุให้ไอและหลับไม่สนิท ควรละเว้นการถกเถียง การอ่านหนังสือหรือดูโทรทัศน์เรื่องที่ตื่นเต้น ซึ่งอาจทำให้นอนไม่หลับได้ ผู้ชราบางคนนอนไม่หลับเพราะมีความรู้สึกกลัวจะนอนไม่หลับ ในกรณีเช่นนี้ควรทำใจให้สงบและคิดเสียว่า ถึงแม้จะไม่หลับ การนอนก็เป็นการพักผ่อนของร่างกายและจิตใจอยู่ในตัวแล้ว อนึ่ง การออกกำลังกาย หรือการเปลี่ยนอิริยาบถในที่ซึ่งมีอากาศโปร่งในตอนกลางวัน ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยให้นอนหลับได้ดีเสมอ.

สุรา กาแฟ ยาสูบ

สิ่งเหล่านี้สำหรับบุคคลที่มีสุขภาพเป็นปกติ ถ้าเสพโดยประมาณโดยมีสติ อาจเป็นเครื่องบำรุงความสุข แต่ถ้าเสพมากเกินขอบเขตก็เป็นยาพิษเป็นผลร้ายต่อร่างกายและชีวิต

สุราและเมรัย ถ้าดื่มจัดเป็นนิจสิน จะเป็นอันตรายต่อเนื้อกล้ามหัวใจ รวมทั้งหลอดเลือดโดยเฉพาะที่หัวใจ เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เนื้อกล้ามหัวใจตาย แรงดันเลือดสูง หย่อนสมรรถภาพ สมองเสื่อม และตายเร็ว ท่านที่ชอบดื่มเมื่อถึงวัยชราจำเป็นต้องดัดนิสัยตนเอง ต้องดื่มให้น้อยลง และหลีกเลี่ยงสุราชนิดแรง ๆ เบียร์และเหล้าไวน์ปริมาณน้อยไม่แสลงถึงแม้ว่าจะชรา เบียร์ ๑ แก้วจะทำให้สดชื่น และถ้าดื่มเวลาค่ำคืนก็จะช่วยให้หลับสบาย เบียร์มีแคลอรี่สูงทำให้อ้วนและน้ำหนักเกิน ปริมาณน้ำที่ดื่มก็มาก ทั้ง ๒ ประการนี้ไม่พึงประสงค์ในวัยชรา ท่านที่ดื่มเป็นขวด ๆ ต้องลดลงเหลือเป็นเพียง ๑ แก้ว เหล้าไวน์ชนิดดีในปริมาณน้อยเช่น ๑ แก้วไม่ทำอันตรายอะไรสำหรับผู้ชรา ซ้ำจะทำให้ประสาทสงบ หายเหนื่อยเมื่อยล้าดีสำหรับหัวใจและช่วยให้แรงดันเลือดลดอีกด้วย สำหรับเหล้าบรั่นดีในบางกรณีอาจดื่มเป็นยาก็ได้ เช่น เมื่อรู้สึกอ่อนเพลียภายหลังเป็นไข้ รู้สึกแน่นหน้าอกบริเวณหัวใจ รู้สึกหัวใจเต้นเร็วผิดปกติ นอนไม่หลับหรือก่อนกิจกรรมที่จะต้องเหน็ดเหนื่อย

ยาสูบมีธาตุ Nicotin ซึ่งเป็นยาพิษสำหรับหลอดเลือดและประสาท ไม่เป็นประโยชน์อะไรเลยต่อร่างกาย การสูบบุหรี่โดยเฉพาะบุหรี่ซิกาแรตทำอันตรายมากที่สุด เพราะนอกเหนือจากเป็นผลร้ายต่อหลอดเลือดและหัวใจแล้ว ยังปรากฏว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เป็นมะเร็งที่ปอดและหลอดลมอีกด้วย ผู้ที่สูบบุหรี่ซิกาแรตวันละ ๒๐ มวนขึ้นไปเป็นโรคเนื้อกล้ามหัวใจตายมากกว่าคนที่ไม่สูบถึง ๒ เท่า สำหรับโรคมะเร็งที่หลอดลมก็เช่นเดียวกัน แต่ผู้ที่สูบบุหรี่ฝรั่งหรือสูบกล้องเมื่อเปรียบเทียบ

กับผู้ที่ไม่สูบบุหรี่เลยหามีข้อแตกต่างกันไม่ ดังนั้นคนชราถ้าเลิกสูบบุหรี่ได้ก็ควรเลิกเสียดีกว่า ถ้าเลิกไม่ได้ก็ต้องพยายามสูบให้น้อยลง และควรเปลี่ยนเป็นสูบบุหรี่ฝรั่งหรือสูบกล้องเสีย

กาแฟถ้าไม่บริโภคอย่างแก่จัดหรือมากจนเกินควรก็ไม่ให้โทษอย่างไร แต่มีบางท่านที่แพ้ caffein ในกาแฟ แม้จะบริโภคเพียงเล็กน้อยก็จะทำให้หัวใจเต้นเร็ว แรงดันเลือดขึ้นหน้าแดง เหงื่อไหล และนอนไม่หลับ ท่านเหล่านี้อาจมีความพิการของหัวใจและหลอดเลือดอยู่บ้างแล้วก็ได้ caffein นั้นความจริงเป็นยากระตุ้นหัวใจและการไหลเวียนเลือดขนานหนึ่งที่ใช้ได้ผลดี ดังนั้น สำหรับผู้ชราถ้าจะดื่มกาแฟเพียงเช้า ๑ ถ้วยและหลังอาหารกลางวัน ๑ ถ้วยก็ควรอนุญาตได้ และอาจเป็นประโยชน์เพราะช่วยให้การไหลเวียนของเลือดที่สมองและหัวใจดีขึ้น เว้นแต่ผู้ที่มีแรงดันเลือดสูงหรือเป็นโรคตับและถุงน้ำดีเท่านั้นซึ่งต้องงดดื่มกาแฟ ชามีฤทธิ์คล้ายกาแฟแต่อ่อนกว่า การดื่มน้ำชาสำหรับผู้ชราต้องคำนึงถึงปริมาณน้ำทั้งหมดที่บริโภคด้วยเพื่อไม่ให้เกินอัตรา ๑ ลิตรครึ่งในหนึ่งวัน น้ำชาทำให้นอนไม่หลับได้เช่นเดียวกับกาแฟ ถ้าดื่มตอนกลางคืน.

กีฬาและการออกกำลังกาย

กีฬาและการออกกำลังกายเป็นกิจกรรมที่ดีไม่เฉพาะสำหรับเยาวชนเท่านั้น ผู้สูงอายุก็ควรเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเพื่อรักษาไว้ซึ่งประสิทธิภาพ และสุขอนามัยอันดีของตนด้วย ถ้ายิ่งได้เล่นตั้งแต่หนุ่มและฝึกซ้อมอยู่เป็นอาจิณ จะยิ่งเห็นคุณประโยชน์ได้อย่างชัดเจน กีฬาป้องกันไม่ให้สมรรถภาพเสื่อม และส่งเสริมให้มีอายุยืนยาว กล่าวว่าชีวิตจะหนุ่มขึ้นได้ตั้ง ๑๐ ปี

ประสิทธิภาพในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์จะลดลงตามความชรา ปริมาตรของเนื้อกล้ามรวมทั้งแร่ธาตุบางอย่างในเนื้อกล้าม เป็นต้น โปแตสเซียมและแคลเซียมก็ลดน้อยลง เป็นเหตุให้เนื้อกล้ามมีพลังลดน้อยลงด้วย คนอายุ ๖๐ ปี จะมีกำลังเนื้อกล้ามเหลืออยู่เพียง ๑ ใน ๓ ของเมื่อตอนเป็นหนุ่ม และแข็งแรงที่สุด ไฟธาตุก็หย่อนตามความชรา และเริ่มปรากฏแล้วตั้งแต่อายุ ๔๐ ปีเป็นต้นไป ประสิทธิภาพเกี่ยวกับการหายใจก็ด้อยไป แรงดันเลือดก็สูงขึ้นตามอายุ หลอดเลือดฝอยเปราะขึ้น การซึมซ่านผ่านได้ก็ลดน้อยลง หัวใจก็อ่อนกำลังลง ดังนั้น ในการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ผู้ที่เข้าวัยชราแล้วจึงควรต้องนึกถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ของร่างกายด้วย นอกเหนือจากนี้ก็ควรจะทราบเสียด้วยว่า หลอดเลือดที่เลี้ยงหัวใจของมนุษย์นั้นประมาณ ๒๕ ในร้อยของผู้ที่มีอายุระหว่าง ๒๕ ถึง ๓๐ ปี มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะหลอดเลือดแข็งแล้ว และประมาณ ๕๐ ในร้อยของผู้ที่มีอายุ ๕๐ ปี มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน นักกีฬาอาจเสียชีวิตเพราะเนื้อกล้ามหัวใจตายเนื่องจากหลอดเลือดที่หัวใจแข็ง โดยไม่มีการแสดงอย่างหนึ่งอย่างใดมาก่อนเลยก็ได้

ผู้มีอายุ ๔๐ ปีแล้ว เมื่อจะเล่นกีฬาต้องคำนึงว่าสมรรถภาพของตนตกแล้ว การออกกำลังกายต้องพอเหมาะพอควร ไม่มากเกินไป ผู้ที่เคยเล่นมาก่อนแล้ว

จะฝึกซ้อมอยู่เสมอก็คงเล่นได้ต่อไปเช่นเคย แต่ผู้ที่จะเริ่มเล่นในตอนนี้ควรให้แพทย์ตรวจเสียก่อน การเล่นกีฬามากเป็นพัก ๆ ไม่สม่ำเสมอเมื่ออายุเลย ๔๐ ปีแล้ว ไม่ได้ประโยชน์ ซ้ำยังอาจให้โทษอีกด้วย

เมื่ออายุ ๖๐ ปีล่วงแล้วหัวใจมักอ่อนกำลัง และหลอดเลือดที่หัวใจก็จะแข็งแล้ว จึงไม่สมควรเล่นกีฬาที่ต้องออกกำลังกายเหน็ดเหนื่อยมาก หรือต้องออกกำลังมากในเวลาเร็ว เพราะแรงดันเลือดจะสูงขึ้นและเป็นอันตรายได้ แต่ก็มีกีฬาอีกหลายอย่างที่ไม่เป็นภาระหนักต่อหัวใจนัก ซึ่งพอจะเล่นได้ในวัยนี้ เป็นต้น การหัดกายกรรม ว่ายน้ำ กรรเชียงอย่างสบาย ๆ เดินเล่น ถีบจักรยาน (ในที่ซึ่งปลอดภัย) ยิงป่อง แบดมินตัน กอลฟ์ แล่นเรือใบ และขี่ม้า กีฬามีคุณประโยชน์ในอันที่จะส่งเสริมสุขภาพของคนชรา ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า เล่นให้พอเหมาะพอควร ไม่ถึงกับรู้สึกเหน็ดเหนื่อย และต้องเล่นอยู่เสมอเป็นกิจวัตรประจำวัน นักกีฬาไม่ว่าหนุ่มหรือแก่มักมีชีพจรช้ากว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นนักกีฬา ปริมาตรของเลือดที่หัวใจฉีดออกสู่ร่างกายภายใน ๑ นาที ถึงแม้ว่าจะน้อยกว่า แต่ทุก ๆ ครั้งที่ฉีดออกจะมีปริมาตรเลือดมากกว่า เป็นการปรับตัวของหัวใจ ซึ่งเป็นการออมกำลังของหัวใจสำหรับนักกีฬา เมื่อออกกำลังกายมากเท่า ๆ กัน นักกีฬาที่ฝึกซ้อมอยู่เสมอจึงเหน็ดเหนื่อยน้อยกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นนักกีฬา

การออกกำลังกายก็เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะช่วยป้องกันไม่ให้หลอดเลือดแข็ง การทดลองกับสัตว์ เช่น กระต่าย และหนูตะเภา แสดงความจริงดังกล่าวนี้ เขาให้สัตว์ทดลองกินอาหารชนิดที่ส่งเสริมให้เป็นโรคหลอดเลือดแข็งเหมือน ๆ กัน แต่แล้วแยกสัตว์ทดลองออกเป็น ๓ พวก พวกที่ ๑ ให้อยู่เฉย ๆ พวกที่ ๒ ให้เคลื่อนไหวได้บ้าง พวกที่ ๓ ให้ออกแรงถีบจักรอยู่เรื่อย ปรากฏว่าพวกที่ ๑ มีการเปลี่ยนแปลงที่หลอดเลือดในลักษณะหลอดเลือดแข็งมากที่สุด และพวกที่ ๓ ที่ต้องออกแรงถีบจักรอยู่เรื่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

สำหรับมนุษย์ก็มีผลในทางเดียวกัน นักวิจัยผู้หนึ่งมีนามว่า Wolffe (วอลฟ์เฟ่) เป็นชาวเยอรมันได้ศึกษาระหว่างนักกีฬาแท้ ๆ ๓๐๐ คน ผู้ซึ่งต้องฝึกซ้อมอยู่เสมอเพื่อการแข่งขันเปรียบเทียบกับคนธรรมดาอีกพวกหนึ่ง ซึ่งมีสุขภาพดีอายุใกล้เคียงกันแต่ไม่ได้ออกกำลังกายอย่างใดเลย ปรากฏจากการศึกษาทางเอ็กซเรย์ว่าพวกหลังนี้เป็นโรคหลอดเลือดแข็งบ่อยกว่าและเป็นมากกว่าพวกนักกีฬา การศึกษาทำนองนี้ยังมีอีกมาก ชาวอังกฤษชื่อ Morris (มอร์ริส) ได้ตรวจพนักงานรถบัสที่กรุงลอนดอน ๓๑,๐๐๐ คน โดยแบ่งเป็น ๒ พวก คนขับรถซึ่งไม่ต้องออกกำลังกายมากพวก ๑ คนกระเป๋าซึ่งต้องวิ่งขึ้นวิ่งลงบนรถบัส ๒ ชั้นอีกพวกหนึ่ง ปรากฏว่าคนขับรถตายเพราะหลอดเลือดที่หัวใจแข็งเกิดอุดตัน และเนื้อกล้ามหัวใจตายมากกว่าคนกระเป๋าเป็นอันมาก

การศึกษาระหว่างบุรุษไปรษณีย์ซึ่งต้องส่งจดหมายตามบ้านกับพนักงานไปรษณีย์ซึ่งนั่งประจำอยู่กับโต๊ะ ณ ที่ทำการโดยไม่ต้องออกแรง ก็ได้ผลในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ พนักงานไปรษณีย์ผู้ประจำอยู่กับโต๊ะตายเพราะโรคหลอดเลือดที่หัวใจแข็งมากกว่าบุรุษไปรษณีย์ ส่วนพวกหลังนี้ถึงแม้จะเป็นก็มีอาการน้อยและตายน้อยกว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีการศึกษากับสุนัขซึ่งอาจตอบปัญหานี้ โดยการผูกหลอดเลือดโคโรนารีที่หัวใจสุนัขทดลอง ปรากฏว่าในพวกสุนัขที่ได้รับการฝึกซ้อมจะมีเลือดฝอยเกิดใหม่ขึ้นที่หัวใจมากกว่าพวกที่ไม่ได้รับการฝึกซ้อม ทำให้การโคจรของเลือดที่หัวใจดีขึ้นจนอาจชดเชยการที่หลอดเลือดโคโรนารีถูกอุดตันได้ ในมนุษย์ที่ออกกำลังกายอยู่เสมอก็อาจสมมติได้ว่าคงจะเป็นเช่นเดียวกัน

ตอนที่พูดถึงเรื่องอาหารของคนชราได้กล่าวแล้วว่าการมีโคเลสเตอรอลในเลือดสูง เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้หลอดเลือดแข็ง การออกกำลังกายเสมอ ๆ จะช่วยให้ระดับของโคเลสเตอรอลในเลือดต่ำลง เพราะมีการเผาผลาญมากขึ้น คนงานฝรั่งที่ตัดต้นไม้ในป่าซึ่งเป็นงานหนัก ถึงแม้จะบริโภคอาหารไขมันมาก

ระดับโคเลสเตอรอลในเลือดก็มักจะต่ำ เช่นเดียวกับนักเล่นสกีที่ฝึกซ้อมจัด มีระดับโคเรสเตอรอลในเลือดต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในวัยเดียวกัน

ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นเหตุให้หลอดเลือดแข็ง คือ การมีแรงดันเลือดสูง ในสภาพปกติแรงดันเลือดของมนุษย์จะสูงขึ้นตามอายุ แต่ในบรรดานักกีฬาที่เก่งซึ่งทำการฝึกซ้อมอยู่เป็นประจำ ถึงแม้จะเข้าวัยชรา ก็ปรากฏว่ามีแรงดันเลือดต่ำกว่าผู้ที่ไม่ใช่นักกีฬาในวัยเดียวกัน นี่ก็แสดงว่าการออกกำลังกายอยู่เสมอให้คุณในอันที่จะป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแรงดันเลือดสูง

ความพยายามที่จะไม่ให้ชรา

มนุษย์เราจะมีชีวิตยืนยาวนานหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัย ๒ ประการ คือ พันธุ์ และสิ่งแวดล้อม มีท่านผู้รู้กล่าวว่า อายุของคนเราคำนวณได้ โดยบวกอายุของปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่เข้าด้วยกัน แล้วหารด้วย ๖ นี่ก็ไม่ใช่หลักแน่นอนอย่างไร แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพันธุ์ เรื่องพันธุ์เกี่ยวกับอายุนี้ได้มีการศึกษากันมาก และเป็นการแน่นอนที่มีพันธุ์อายุยืนหรือสั้นซึ่งอาจสืบประวัติย้อนหลังไปได้ไกลในบรรพบุรุษของตระกูลนั้น ๆ มนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมดีซึ่งเพรียบพร้อมไปด้วยความผาสุก ก็เป็นธรรมดาที่จะมีความสุขกายสบายใจและปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ส่วนผู้ที่ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่ดี ฐานะเศรษฐกิจสังคมไม่ดี ยากจนอัตคัดขัดสน มีบ้านอยู่อาศัยไม่สุขสบาย ไม่ถูกลักษณะอนามัยต้องอยู่ด้วยกันยัดเยียด มีการสุขาภิบาลไม่ดี ต้องทำงานหนักตรากตรำโดยไม่มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจเพียงพอ เหล่านี้ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรคซึ่งบั่นทอนชีวิตให้สั้น

มนุษย์เราเริ่มชราแต่เมื่อไร เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมามากต่อมากแล้ว ครั้งหนึ่งเข้าใจกันว่าหญิงเริ่มชราเมื่อถึงระยะหมดประจำเดือน ซึ่งในระยะนี้ชายก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน แต่ความรู้ต่อ ๆ มาแสดงว่าคนเราเริ่มชราเมื่ออายุระหว่าง ๖๐-๖๕ ปี ถูกต้องกว่า ส่วนผู้ที่ชราแท้จริงนั้นควรอายุ ๗๐ ปี ขึ้นไป

มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยไม่อยากแก่ และพยายามดิ้นรนหาหนทางเพื่อจะให้เป็นหนุ่มอยู่ต่อไป ประวัติศาสตร์ทางแพทย์พิสูจน์ ความจริงข้อนี้ Hippokrates (ฮิพพ็อกคราเตส) แพทย์ชาวกรีกผู้ยิ่งใหญ่ในสมัยตอนปลายศตวรรษที่ ๕ ก่อนคริสตศักราช ซึ่งถูกยกย่องเป็นบิดาแห่งการแพทย์ปัจจุบัน ก็ได้แนะนำให้ผู้ชราอดอาหารเสียบ้างเป็นบางเวลาเพื่อไม่ให้แก่ Galen (กาเลน) นายแพทย์ชาวกรีกผู้

เรื่องนามอีกผู้หนึ่งในสมัยคริสตศักราช ๑๓๐-๒๐๐ ได้แต่งตำราและกำหนดอาหารให้ผู้ชราบริโภคเพื่อความประสงค์อย่างเดียวกัน ในศตวรรษที่ ๑๓ Roger Bacons (โรเยอร์ เบคอนส์) แนะว่ากลิ่นไอของคนหนุ่มคนสาว คือการอยู่ในระหว่างคนหนุ่มสาวจะช่วยให้ผู้ชรามีชีวิตชีวาขึ้น ความเห็นนี้มีอิทธิพลอยู่นานจนถึงปลายศตวรรษที่ ๑๘ และมาจบลงในสมัย Marie–Antoinette (มารีอังตัวเนทท์) โดยได้ถูกปฏิรูปเป็นอย่างอื่นไปเสีย ซึ่งไม่ใช่เพื่อการรักษาความชรา งานชิ้นสำคัญเมื่อราว ๑๒๕ ปีเศษมาแล้ว คือ "ศิลปของการต่ออายุ" ซึ่งแต่งโดยนายแพทย์เยอรมันมีนามว่า Hufeland (ฮูเฟลนด์) นายแพทย์ผู้นี้ได้แนะนำให้ใช้ชีวิตเป็นอยู่ให้พอเหมาะพอสมทั้งในด้านจิตใจและการใช้ความคิด ให้มีอารมณ์สงบ ให้มองดูชีวิตเหมือนละครโรงใหญ่ของโลก ให้หาหนทางหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายแห่งภารกิจประจำวันเสียบ้าง ให้อยู่ในสถานที่ซึ่งมีอากาศสดชื่น หัดนิสัยออกกำลังกายเสมอและเดินเล่นประจำวัน แม้การเดินทางท่องเที่ยวก็ถือว่าเป็นการยืดชีวิต แต่จะต้องไม่ใช่ชนิดที่เหน็ดเหนื่อยเกินไป Hufeland ถือว่าการนอนหลับได้ดีเป็นการยืดชีวิต เมื่อนอนหลับได้ดีตื่นขึ้นจะรู้สึกมีเรี่ยวแรง กระชุ่มกระชวย สดชื่นขึ้น อันเป็นลักษณะของเด็กหนุ่ม นอกจากนั้นให้กินอาหารน้อย กล่าวว่ามนุษย์ส่วนมากกินมากกว่าที่จำเป็น และถือว่าการหัวเราะเป็นยาช่วยย่อยที่ดีที่สุด

มนุษย์ในสมัยนี้แม้จะมีโชคดี ที่อาจหวังได้ว่าชีวิตของตนจะยืนยาวนานกว่าสมัยก่อน ๆ ถึงกระนั้นก็ยังไม่อยากแก่ และได้มีการพยายามอยู่เสมอที่จะให้ความประสงค์นี้บรรลุผล ร่างกายของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตั้งแต่ปฏิสนธิจนอวสานด้วยการตาย เมื่อมนุษย์เราชรา อวัยวะทุก ๆ อย่างของร่างกายก็ชราด้วย และมีพลังงานลดน้อยลง สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดอาการชรา คือ การเปลี่ยนแปลงที่หลอดเลือด ผนังของหลอดเลือดหนาขึ้น ขรุขระ มีหินปูนและโคเลส-เตอรอลเกาะทำให้ไม่ยืดหยุ่น การเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มตั้งแต่หลอดเลือดใหญ่ จนถึงหลอดเลือดฝอย ซึ่งนำโลหิตไปเลี้ยงอวัยวะทั้งหลาย เป็นเหตุให้อวัยวะต่าง ๆ กระทำ

หน้าที่ได้ลดน้อยลงดังได้กล่าวแล้วแต่ต้น ดังนั้นวิธีการใดๆหรือยาใดๆที่จะสามารถทำให้ร่างกายกลับเป็นหนุ่มขึ้นได้ใหม่อีก ก็จะต้องมีคุณสมบัติทำให้หลอดเลือดฝอยซึ่งแข็งเหล่านี้กลับทำหน้าที่ได้ดีใหม่อีก

ในปี ๑๙๒๘ Steinach (สไตน์นาค) แพทย์ออสเตรียนได้ทดลองผูกท่ออัณฑะเพื่อให้เนื้อต่อมสร้างฮอร์โมนมากขึ้น และ ๒ ปีต่อมา Voronoff (โวโรนอฟฟ์) แพทย์รัสเซียได้เอาอัณฑะลิงมาใส่ในคนเพื่อหวังจะทำให้หนุ่ม การทดลองทั้ง ๒ แบบนี้ได้ผลเพียงทำให้มีความกำหนัดเพิ่มขึ้น แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอาการตาฟางและหูอื้อของผู้ชราให้เห็นชัดและได้ยินชัดขึ้นได้ การที่ฮอร์โมนจะช่วยบรรเทาอาการของผู้ชราให้ลดน้อยลงได้มากน้อยเพียงใดหรือไม่ ยังเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษากันอีกมาก แต่สำหรับปัจจุบันนี้เท่าที่ทราบกันแล้ว ฮอร์โมนเพศชายช่วยให้คนแก่ซึ่งมีร่างกายอ่อนเพลียและจิตใจไม่ชื่นบาน สามารถมีพลังประกอบการงานได้ดีขึ้น เพราะฮอร์โมนนี้มีฤทธิ์ขยายหลอดเลือดของหัวใจและสมอง และยังสามารถเพิ่มการไหลเวียนของโลหิตในเนื้อกล้ามอีกด้วย มีนักค้นคว้าบางท่านได้ทดลองใช้สกัดจากอัณฑะเพื่อให้คนชรามีกำลังและสติปัญญาดีขึ้น ปรากฏว่า ๕๐ ในร้อยได้ผลดี และอาการชราบางอย่างที่รบกวนอยู่ก็ลดน้อย ในการใช้ฮอร์โมนดังกล่าวนี้ ข้อสำคัญอย่าใช้ในปริมาณมากเพราะถึงแม้จะได้ผลดีในตอนต้น แต่ต่อไปจะเกิดผลตรงกันข้าม กล่าวคือ กลับอ่อนเพลียและจิตใจหดหู่ใหม่อีก คราวนี้ถึงจะให้ฮอร์โมนอีกมากเท่าใดก็จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อีกเลย

Bogomoletz (โบโกโมเล็ทซ์) นักชีววิทยารัสเซีย มีความเห็นว่า ความชราของมนุษย์นั้นเกิดขึ้น ขนานไปกับกระบวนการเสื่อมของเนื้อยึดต่อ จึงคิดผลิตเซรั่มขึ้นชนิดหนึ่ง โดยก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันขึ้นในสัตว์ทดลองด้วยไขกระดูกและม้ามของมนุษย์ และอ้างว่าในเซรั่มนี้มีวัตถุเฉพาะที่สามารถกระตุ้นเนื้อยึดต่อไม่ให้เสื่อมในการกระทำหน้าที่ การทดลองนี้ปรากฏว่าไม่ได้ผล เพราะการที่มนุษย์เราแก่นั้น

เป็นความชราของร่างกายทั้งหมด การจะแก้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งแต่ส่วนเดียวเพื่อลบล้างความชรานั้นจึงไม่ได้ผล

การรักษาตามแบบของ Niehans (นิฮานซ์) แพทย์เยอรมัน โดยวิธีนี้ Niehans มีความเห็นว่า ความชรานั้นเป็นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้กลับคืนเหมือนเดิมอีกไม่ได้ ดังนั้น การที่จะทำให้เป็นหนุ่มใหม่อีกก็ย่อมไม่มีหวัง แต่เขาคิดว่าอาจจะยับยั้งความชราไม่ให้เกิดขึ้นเร็วเกินไปหรือรุดหน้าเร็วเกินไปได้ โดยการรักษาด้วยเซลล์อ่อน (fetal cells) มีคนชรามากกว่า ๒,๐๐๐ คน ได้ทดลองรักษาตามแบบนี้ ปรากฏได้ผลดี กล่าวคือ อาการส่วนมากที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชราหายไป โดยสำคัญคืออาการต่าง ๆ เนื่องจากการรัดตัวของหลอดเลือด ความกำหนัดซึ่งหมดไปแล้ว อาการอ่อนเพลียง่าย สำรวมจิตใจไม่ได้ อารมณ์ผันผวนเหล่านี้ดีขึ้น นอกจากนั้นอาการนอนไม่หลับซึ่งรบกวนคนแก่ส่วนมากก็ดีขึ้นด้วย กลับมีกำลังวังชาและชีวิตชื่นบานขึ้นใหม่อีก การรักษาแบบนี้ดูท่าจะได้ผลดี แต่ก็ยังอยู่ในระหว่างการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ

Parhon และ Aslan (พาร์ฮอน และ อาสลัน) แห่งกรุงบูคาเรสท์ ทดลองรักษา และป้องกันความชรา โดยการฉีดโนโวเคน อ้างว่าโนโวเคน เป็นตัวกระตุ้นสำหรับชีวิต ทำให้เกิดอารมณ์เป็นสุข ซึ่งเป็นผลดีต่อร่างกาย จากการทดลองรักษาคนชรา ๔,๕๐๐ คน Aslan รายงานว่าการรักษาแบบนี้สามารถทำให้อาการหลาย ๆ อย่างของคนชรากลับดีขึ้นได้ เป็นต้น หูก็ได้ยินดีขึ้น อาการของโรคพาคินสันและอาการเกร็งของเนื้อกล้ามในคนชราก็บรรเทาลง ฮอร์โมนก็ถูกกระตุ้นให้เกิดมากขึ้น ผมซึ่งหงอกแล้วก็กลับมีสีใหม่และงอกมากขึ้นอีก แต่เมื่อสรุปแล้วก็ยังไม่มีข้อพิสูจน์อย่างเด็ดขาด บางท่านคิดว่าผลที่ได้อาจเนื่องมาจากปัจจัยที่ทำให้เกิดอารมณ์เป็นสุขของโนโวเคนก็ได้ ได้มีผู้ทดลองรักษาตามแบบนี้ และศึกษาการกระทำหน้าที่ของหลอดเลือดฝอยพร้อม ๆ ไปด้วย ก็ปรากฏว่าตลอดเวลาที่รักษาอยู่นั้น ผู้ชรารู้สึกสบายขึ้น และหลอดเลือดฝอยก็ทำหน้าที่ดีขึ้น แต่เมื่อหยุด

การรักษา ผลดีเหล่านี้ก็หมดไปด้วย แทนการฉีดได้มีบริษัทผลิตยาชนิดรับประทานขึ้นเพื่อรักษาตามแบบดังกล่าวนี้ และให้ชื่อว่า K.H.3 ซึ่งดูเหมือนจะเป็นที่รู้จักแล้วในบรรดาผู้ชราและไม่ชราหลาย ๆ ท่านในเมืองไทย

การรักษาโดยวิตามินรวม วิตามินรวมเป็นประโยชน์ในการบรรเทาอาการหลาย ๆ อย่างของผู้ชรา ทั้งนี้เพราะผู้ชรา เนื่องจากมีสภาพฟันไม่ดี หรือไม่มีฟัน และอาหารก็ดูดซึมได้ไม่ดี เช่นเมื่อเป็นหนุ่ม ปรากฏว่าอาจมีวิตามินหลาย ๆ ชนิดหย่อนกว่าสภาพปกติ เป็นต้น วิตามินเอ บี ๒ ไนเอซิน และวิตามินซี การให้วิตามินรวมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนชรา จะทำให้เจริญอาหาร สุขภาพดีขึ้น กระชุ่มกระชวยขึ้น ระดับโปรตีนและเหล็กในเลือดสูงขึ้น วิตามินรวมมีมากด้วยกันในท้องตลาด ขอกล่าวแต่เพียงบางอย่าง เป็นต้น Gerobion Hormo-Gerobion Gresuton และ Gevrine

เนื่องจากมีการศึกษาซึ่งบ่งว่าในเลือดของคนแก่มีสารที่ยับยั้งการเจริญงอกงามของมนุษย์ จึงมีนักวิจัยกลุ่มหนึ่งทดลองถ่ายเลือดคนหนุ่มให้คนแก่ เพื่อหวังผลให้อาการชราภาพเกิดขึ้นช้าลง งานนี้จะได้ผลอย่างไรยังจะต้องรอไปก่อน เพราะยังอยู่ในระหว่างการทดลอง

ที่ประเทศสวีเดนก็มีนักวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งกำลังศึกษา เพื่อหวังผลในทำนองเดียวกัน โดยการกระตุ้นเซลล์ของศูนย์ประสาท โดยกระบวนการนี้จะมีสารชนิดหนึ่งเกิดขึ้นซึ่งมีชื่อว่า Malononitril สารนี้มีฤทธิ์สามารถกระตุ้นให้มี นูเคล-โอโปรตีนของเซลล์ประสาทเกิดมากขึ้น แล้วการกระทำหน้าที่ทางด้านประสาทก็ดีขึ้นด้วย และร่างกายก็จะผาสุกขึ้น การศึกษานี้ยังอยู่ในระหว่างการทดลอง ผลจะเป็นอย่างไรต้องรอไปก่อนเช่นเดียวกัน

เมื่อไม่ช้าไม่นานมานี้ มีประชาชนกลุ่มหนึ่งในกรุงเทพ ฯ ได้สนใจและตื่นเต้นเกี่ยวกับยา ซึ่งนัยว่าผลิตมาจากอาหารของนางพญาผึ้ง โดยเชื่อว่าจะทำให้

แข็งแรงและเป็นหนุ่มได้ใหม่ แต่นักค้นคว้าในเรื่องนี้โดยตรงต่างมีความเห็นว่ามองไม่เห็นหนทางที่อาจจะเป็นผลสำเร็จดังนั้นได้

มนุษย์เรานั้นไม่ว่าหญิงหรือชาย เมื่อมีอายุมากขึ้นน้ำหนักตัวก็มักจะขึ้นตามอายุ คนแก่จึงมักจะอ้วนได้ง่าย จนอาจจะถือได้ว่าความอ้วนเป็นเครื่องแสดงอย่างหนึ่งของชราภาพ ข้อนี้เป็นผลร้ายต่อชีวิต เพราะยิ่งอ้วนมากขึ้นเท่าใด ก็ย่อมเป็นภาระต่อหัวใจมากขึ้นเพียงนั้น หัวใจของมนุษย์เมื่อแก่ย่อมหย่อนสมรรถภาพในการกระทำหน้าที่ เนื่องจากหลอดเลือด โดยเฉพาะหลอดเลือดฝอยแข็งตัวดังที่ได้กล่าวแล้ว คนอ้วนจึงมีอายุสั้นเท่ากับคนที่มีหัวใจพิการอย่างมาก ๆ นอกจากนั้นยังมีโรคร้าย ๆ อีกหลายอย่างซึ่งมักพบเกิดขึ้นกับคนอ้วนบ่อย ๆ เป็นต้น โรคแรงดันเลือดสูง หัวใจวาย อุบัติเหตุหลอดเลือดสมอง โรคเบาหวานรวมทั้งโรคตับ และถุงน้ำดี ดังนั้น ท่านผู้ใดที่มีน้ำหนักตัวเกินและอ้วนมาก จึงควรรีบรักษาเสียโดยทันการ เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงอันตรายดังกล่าว และอายุจะได้ยืนยาวนาน อันเป็นการกระทำที่ถูกต้องกว่าอย่างอื่น เพราะบรรดากระบวนการต่าง ๆ เพื่อจะรักษาคนแก่ให้กลับหนุ่มดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หาบรรลุผลโดยแท้จริงไม่ อย่างดีที่สุดก็เพียงจะช่วยให้อาการชรารุดหน้าช้าเข้าบ้าง และสามารถบรรเทาอาการบางอย่างที่รบกวนผู้ชราเท่านั้น

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

ปัจจุบันนี้ประชากรในประเทศส่วนมากของโลกมีจำนวนผู้ชราเพิ่มขึ้น เพราะการคาดอายุขัยดีกว่าสมัยก่อน ๆ มนุษย์อายุยืนขึ้น ประเทศไทยเนื่องจากมีการคาดอายุขัยดีขึ้นและมีพลเมืองเพิ่มขึ้น จึงมีจำนวนผู้ชราเพิ่มขึ้นตามส่วน การที่มีผู้ชราเพิ่มขึ้นย่อมมีปัญหาสังคมเกี่ยวข้องกับผู้ชราเกิดขึ้นตามมาด้วย มนุษย์เราหลีกเลี่ยงชราภาพและมรณภาพซึ่งเป็นกฎของธรรมชาติหาได้ไม่ ชราภาพคงจะเกิดขึ้นเนื่องจากความเสื่อมโทรมของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย อันเป็นผลจากการที่หลอดเลือดแดงแข็ง การบริโภคอาหารมีไขมันพุ่มเฟือยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดพยาธิสภาพนี้ ในบรรดาโรคต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้ผู้ชราถึงแก่กรรม ที่สำคัญที่สุดมีอยู่ ๓ โรค คือ โรคหลอดเลือดแดงที่หัวใจแข็ง และเนื้อกล้ามหัวใจตาย ผู้ชราตายเพราะโรคนี้มากที่สุด รองลงมาได้แก่โรคมะเร็งและอุบัติเหตุหลอดเลือดสมอง ส่วนอุบัติเหตุทั่ว ๆ ไปก็สำคัญเหมือนกันและเป็นเรื่องที่ผู้ชราควรจะระมัดระวัง มนุษย์หลีกเลี่ยงชราภาพไม่ได้ แต่ชราภาพอาจรุดหน้าช้าลงได้โดยการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้อายุยืนอาจสรุปได้ คือ

พันธุ์ดี

สิ่งแวดล้อมผาสุก

กินน้อย ไขมันน้อย

ผ่อนไว้

นอนหลับให้พอ

ไม่สูบบุหรี่หรือดื่มสุรา

เล่นกีฬาออกกำลังกายเป็นอาจิณ

บริโภควิตามินอีกด้วย

พิมพ์ที่ **โรงพิมพ์ชวนพิมพ์** 112-116 ถนนบริพัตร สำราญราษฎร์ พระนคร
นายชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พุทธศักราช 2512